

Sanna Räisänen

LUOVASTI VIHREÄÄ

**Ympäristökasvatuksen materiaalipaketti Ylivieskan seurakunnan
kasvatustyöhön**

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Yhteisöpedagogi AMK, kirkon nuorisotyö

Huhtikuu 2015

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Humanistinen ja kasvatustieteiden yksikkö, Ylivieskan yksikkö	Aika Huhtikuu 2015	Tekijä/tekijät Sanna Räisänen
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi AMK, kirkon nuorisotyö		
Työn nimi LUOVASTI VIHREÄÄ. Ympäristökasvatuksen materiaalipaketti Ylivieskan seurakunnan kasvatustieteiden yksikköön		
Työn ohjaaja KT Reetta Leppälä ja FT Lena Segler-Heikkilä	Sivumäärä 54 + 156	
Työelämäohjaaja Nuorisotyöohjaaja Hannele Aho, Ylivieskan seurakunta		
Tässä opinnäytetyössä valmistettiin ympäristökasvatuksen materiaalipaketti Ylivieskan seurakunnan kasvatustieteiden yksikköön, joka rakentui yhdeksään taide- ja taitoaineisiin perustuvaan teemaan. Taustalla vaikutti Ylivieskan seurakunnan ympäristödiplomi. Ympäristökasvatusaiheisia opinnäytetöitä löytyi useita, mutta juuri seurakunnalle tehtyjä materiaalipaketteja ei ole tehty. Materiaalipakettia testattiin käytännössä Ylivieskan seurakunnan kasvatustieteiden yksikköön eri toimintamuodoissa huhtikuussa 2015. Materiaalipaketti jäi Ylivieskan seurakunnan käyttöön ja on avoimesti koko seurakunnan ja kaikkien työmuotojen käytettävissä, muokattavissa ja täydennettävissä.		
Asiasana ekoteologia, elämyspedagogiikka, kirkko, kirkon kasvatustoiminta, kokonaisvaltaisuus, seurakunta, taide- ja taitoaineet, ympäristödiplomi, ympäristökasvatus		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska	Date April 2015	Author Sanna Räisänen
Degree programme Bachelor of humanities, Community educator		
Name of thesis GO GREEN WITH CREATIVITY. Material for environmental education for the youth work of Ylivieska parish.		
Instructor Ed.D Reetta Leppälä and Ph.D Lena Segler-Heikkilä	Pages 54 + 156	
Supervisor Nuorisotyönohjaaja Hannele Aho, Ylivieskan seurakunta		
In this thesis a material package for environmental education was made for the youth work of Ylivieska parish. The material package was based on nine themes of different arts and the environmental diploma of Ylivieska parish was a part of the thesis as well. Several theses about environmental education have been written but a material package based on arts for church youth work was a new idea. The materials were tested in practice in Ylivieska parish in April 2015. The package is in the free use of all the workers and it can be freely adjusted, adapted and modified by all the workers in Ylivieska parish.		
Key words arts, church, ecotheology, environmental diploma, environmental education, education in church, parish, pedagogical adventures, holism		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	3
3 YMPÄRISTÖKASVATUS OSANA KIRKON KASVATUSTYÖTÄ.....	6
3.1 Ympäristökasvatus, kokonaisvaltaisuus ja kokemus materiaalipakettini taustalla.....	6
3.2 Ekoteologia – ihmisen tehtävä luomakunnassa	10
3.3 Kirkon kasvatustyö	14
3.4 Kirkon ympäristödiplomi ja Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma	18
4 TAIDE- JA TAITOAINEET IHMISEN KOKONAISSVALTAISUUDEN TUKIJANA YMPÄRISTÖKASVATUKSESSA	22
4.1 Ilon ja motivaation merkitys oppimisessa.....	23
4.2 Elämyspedagogiikkaa taide- ja taitoaineiden kautta.....	24
4.3 Kuvataide ja havainnollistaminen ympäristökasvatuksen apuna.....	25
4.4 Tanssi ja kehollisuus ympäristökasvatuksessa	26
4.5 Draama ja turvallisia rooleja ympäristöasioissa	27
4.6 Sanataiteen merkitys ympäristökasvatuksessa	28
4.7 Kädentaidot ja kokonaisvaltaisuus materiaaleista lähtien.....	29
4.8 Musiikin yhteisellä kielellä ympäristöasioita.....	30
4.9 Leikkien ja pelaten totta ja kuvitelmaa	31
4.10 Aistien käytön tärkeys ympäristökasvatuksessa.....	32
5 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI.....	34
5.1 Päivänavaukset ja ympäristökasvatus	36
5.2 LUOVASTI VIHREÄÄ – materiaalipaketin testausta rippikoulutyössä	38
5.3 Lapsityön ympäristökasvatushartaudet	40
6 POHDINTA	43
LÄHTEET	48

LIITTEET

1 JOHDANTO

Ympäristöön liittyvät asiat ovat hyvin ajankohtaisia aiheita nykypäivänä ja tulevaisuudessa (Havu-Nuutinen & Järvinen 2002, 135). Ihminen ja kaikki elolliset olennot ovat täysin riippuvaisia luonnosta ja sen tarjoamasta ravinnosta, vedestä, materiaaleista ja polttoaineesta (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11; Koltola 2012; Haila 2011, 68; Hiltunen & Konivuori 2005, 13). Ihmisen toiminnan takia luonnon monimuotoisuus ja lajien kirjo on vaarassa kadota (Kouki 2011, 14) ja viimeisten 50 vuoden aikana tilanne on vain korostunut ja sen vakavuus ymmärretty (Koltola 2012). Kuinka siis vastata tähän ympäristön ja luonnon tilaan, jossa tulevien sukupolvien tulevaisuus on uhattuna?

Ympäristöongelmien ratkaisemiseen, asenteiden muutokseen ja käytännön osaamisen lisäämiseen syntyi ympäristökasvatus 1960-luvulla (Åhlberg 2002, 302-303; Cantell 2004, 12). Ympäristökasvatuksen kautta on mahdollista opettaa kaiken ikäisille tapoja, menetelmiä ja asenneratkaisuja, joiden kautta maailman ympäristöongelmia voitaisiin ratkoa ja saada maailmasta parempi ja kestävämpi paikka tuleville sukupolville, tavallisilla arjen ratkaisuilla ja ihmisen omilla valinnoilla (Hiltunen & Konivuori 2005, 13, 15).

Toiminnallinen opinnäytetyöni on osa tätä ympäristökasvatuksen linjaa. Tarkoitukseni on valmistaa ympäristökasvatuksen menetelmä- ja materiaalipaketti Ylivieskan seurakunnan kasvatustyölle (LIITE 1). Opinnäytetyöni hankkeistaja on Ylivieskan seurakunta ja toive tämän opinnäytetyön tekemiseen tuli Ylivieskan seurakunnan kasvatustyöltä. Jaottelen opinnäytetyössäni kirkon kasvatustyön varhaiskasvatustyöhön, varhaisnuorisotyöhön, nuorisotyöhön sekä rippikoulu-työhön.

Ympäristökasvatus ja sen kokonaisvaltaisuus (Hiltunen & Konivuori 2005, 14) ovat koko työn lähtökohta ja materiaalipaketini rakentuu näiden seikkojen pohjalle. Ympäristökasvatus kulkee koko ajan rinnakkain käytännön toteutuksen kanssa. Taustalla vaikuttavat Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma sekä vuosiksi 2014-2018 haettu kirkon oma ympäristöohjelma, kirkon ympäristödiploimi, jonka kautta seurakunta on sitoutunut jatkuvasti kehittämään toimintaansa ympäristöystävällisempään suuntaan (Ainasoja 2014, 8).

Ympäristökasvatuksen lisäksi seurakunnan kasvatustyössä on tärkeää huomioida ekoteologia, joka on ympäristökasvatuksen tavoin saanut alkunsa 1960-luvulla, jolloin ympäristöasiat tulivat yleiseen tietoisuuteen uhkaavien ympäristöongelmien vuoksi. Ekoteologia vastaa tähän kriisiin ja pohtii luonnon arvoa ja ihmisen paikkaa luomakunnassa teologian näkökulmasta. (Pihkala 2014, 233.)

Materiaalini (LIITE 1) tulee pohjautumaan yhdeksään eri taide- ja taitoaineeseen sekä näihin perustuviin teemoihin: kuvataiteeseen, tanssiin, draamaan, sanataiteeseen, kädentaitoihin, musiikkiin, leikkeihin ja peleihin, aistien käyttämiseen sekä hartauksiin. Ylivieskan seurakunta saa materiaalipaketissani käyttöönsä konkreettisia ja luovia menetelmiä, tapoja, ideoita, vinkkejä ja materiaalia ympäristökasvatuksen tukemiseen ja diplomien saamisen jälkeiseen ympäristökasvatuksen jatkuvaan seurakunnan kasvatustyössä. Ylivieskan seurakunta voi vastata näin omalla tavallaan ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Materiaalipaketini tulee tukemaan ympäristökasvatusta luovasti ja ilon kautta, sillä taide- ja taitoaineet ovat ilon, kokemusten ja elämyksien kanava oppia ja ymmärtää (Nordström 2004, 121). Ympäristökasvatus kaikilla kasvatustyön aloilla taide- ja taitoaineiden avulla on luonnollinen valinta kokonaisvaltaisuutensa valossa ja se tukee myös monenlaisia oppijoita (Hiltunen & Konivuori 2005, 14; Räsänen 2009, 29).

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Koska ympäristökysymykset ovat tulevaisuuteen ja sen näkymiin liittyvä aihe, koskee ympäristökasvatus erityisesti tämän päivän lapsia ja nuoria. He ovat tulevaisuuden vaikuttajia, jotka voivat omilla valinnoillaan ja toiminnallaan muuttaa maailmaa. (Havu-Nuutinen & Järvinen 2002, 135.) Ympäristökasvatuksen teemojen kautta olisi tärkeää ratkaista, kuinka lapset ja nuoret itse pystyvät ratkaisemaan tulevaisuuden ongelmia syyttämättä heitä menneiden sukupolvien virheistä (Ojanen & Rikkinen 1995, 12; Horelli 1995, 126) ja kuinka taide- ja taitoaineet luovuudellaan voivat olla tässä prosessissa mukana. Samalla tulisi pohtia, kuinka aikuiset, ympäristökasvattajat, voivat mahdollistaa tämän oppimisen. Opinnäyte-työni kehittämistehtäväksi muotoutuivat näiden teemojen avulla seuraavat kysymykset.

Miten ympäristökasvatusta voidaan toteuttaa seurakunnan kasvatustyössä taide- ja taitoaineiden kautta?

Ihminen on kokonaisuus, joka tarvitsee elämässään kokonaisvaltaisia, kehoa, ajatuksia, mieltä ja tunteita koskettavia, omakohtaisia kokemuksia ja elämyksiä sekä iloa oppiakseen ja kasvaakseen (Halme 2010, 26-28, 32-33; Karppinen & Latomaa 2007, 11; Jantunen & Haapaniemi 2013, 219). Taide- ja taitoaineiden kautta näitä erilaisia kokemuksia ja tunnetason elämyksiä on helppo saada (Nordström 2004, 121). Ilo on vahva motivaattori, jonka avulla ympäristökasvatukseen tuodaan lapsille ja nuorille luonnollisella tavalla enemmän positiivisia kokemuksia ja elämyksiä, jotta oppimista ja kasvua sekä käytännön muutoksia toiminnassa tapahtuisi (Saloranta 2010, 164-165; Jantunen & Haapaniemi 2013, 52-53; Nordström 2004, 121). Taide- ja taitoaineiden materiaalini (LIITE 1) on tästä syystä tarpeellinen ja merkittävä ympäristökasvatuksen tuote, jonka kautta voi muuttaa ja muokata

nuorten ja lasten asenteita ympäristöystävällisimmiksi. Positiiviset kokemukset syntyvät ilon kautta ja kirkon kasvatustyössä ilon kokeminen on aivan yhtä tärkeää kuin mikä tahansa muu tunne. Ympäristökasvatuksen tulisi olla kaikenkattava ja kaiken läpäisevä teema kaikessa kasvatuksessa, joten sen tukeminen kokonaisvaltaisen ihmiskuvan mukaan on todella tärkeää. Tämän kehittämistehtävän alle pohjautuvat kaksi seuraavaa kysymystä.

Miten materiaalipakettini tukee lapsen ja nuoren ympäristökasvatusta?

Materiaalipakettini (LIITE 1) on suunnattu kirkon kasvatustyöhön ja sen on tarkoitus palvella seurakunnassa tehtävää ympäristökasvatusta. Koska lapset ja nuoret ovat tulevaisuudessa ne, jotka päättävät ympäristöön liittyvistä asioista, on heitä tuettava ympäristövastuullisiksi kansalaisiksi kasvaessaan ja annettava heille myönteisiä kokemuksia ympäristöstä (Havu-Nuutinen & Järvinen 2002, 135). Lapsuuden myönteiset luontokokemukset heijastuvat aikuisuuteen ja valmistavat lapsia ja nuoria toimimaan itse, konkreettisesti ympäristön puolesta (Cantell 2011, 332; Horelli 1995, 126).

Luovuuden, taiteen ja elämyksen kautta näitä positiivisia kokemuksia on mahdollista saada (Horelli 1995, 130, 134). Tämä tukee materiaalipakettini toteuttamista. Materiaalipakettini tulee rakentumaan siten, että jokaisen menetelmän kohdalla on suositus ikäryhmälle, jolle menetelmä sopii. Eri menetelmissä on myös mahdollisia sovelluksia eri-ikäisille. Tämä tukee omalta osaltaan myös kasvatustyön kokonaisvaltaisuutta kaikille ikäryhmille. Samalla materiaalipaketti on monipuolinen ja muokattavissa oleva.

Tavoitteena on myös monipuolisuuden ja muokattavuuden sekä erilaisten soveltamismahdollisuuksien kautta saada materiaalipakettiini jatkumoa. Materiaalipa-

kettini jää seurakunnan omaan käyttöön ja sitä saa vapaasti käyttää ja soveltaa seurakunnan eri toimintoihin ja sitä kautta se on mukana ympäristökasvatuksen jatkuvassa prosessioppimisessa.

Miten materiaalipakettini tukee työntekijää ympäristökasvattajana?

Jotta ympäristökasvatuksen vaatimia, myönteisiä kokemuksia voi saada, täytyy jonkun myös mahdollistaa ne. Siksi olen koonnut materiaalipakettini (LIITE 1) seurakunnan työntekijälle sopivaksi. Kirkon ympäristödiplomi edellyttää, että ympäristökasvatusta tapahtuu jumalanpalvelusten, rippikoulun ja koulutyön lisäksi vähintään kolmessa hengellisessä työmuodossa (Ainasoja 2014, 21), joten Ylivieskan seurakunnan työntekijät saavat materiaalipaketistani (LIITE 1) ympäristökasvatuksen työkalun, jota voivat vapaasti käyttää kaikissa seurakunnan työmuodoissa.

Koska Ylivieskan seurakunnassa esimerkiksi kierrätysmateriaalien käyttö askarteiluissa on jo hyvin yleistä (Ainasoja 2014, 22) on materiaalipakettiini koottu näiden lisäksi lukuisia muitakin menetelmiä. Materiaalipakettini avulla seurakunnan työntekijät voivat vastata myös monenlaisten oppijoiden tarpeisiin, joka on ympäristökasvatuksessa tärkeää (Hiltunen & Konivuori 2005, 14). Työntekijät saavat myös avaimia, joilla sitoa asiatietoa lasten ja nuorten kokemukseen (Eloranta 1995, 197).

Materiaalipaketissani (LIITE 1) menetelmien yhteydessä olevat tarvikkeiden ja tavoitteiden määrittelyt sekä suositukset eri ikäryhmille myös palvelevat työntekijää. Niiden avulla materiaalipakettini käyttö on helpompaa ja vaivattomampaa.

3 YMPÄRISTÖKASVATUS OSANA KIRKON KASVATUSTYÖTÄ

Luonnon monimuotoisuus, lukuisat kasvit, eliölajit ja erilaiset ekosysteemit ovat katoamassa maailmasta. Nykyinen lajien kirjo on hyvin pieni, sillä yli 95 prosenttia koskaan eläneistä lajeista on kuollut sukupuuttoon. (Kouki 2011, 14, 16.) Ihmisen toimet maailmassa heiluttavat ympäristön ja luonnon herkkää tasapainoa ja suuret ympäristöongelmat ja ekokatastrofit ovat usein ihmisen toiminnan aikaan saannosta. Ihminen on hyvin nopeasti muuttanut, muokannut, tuhonnut ja käyttänyt hyväkseen elinympäristöään ajattelematta valintojensa seurauksia ja samalla heikentänyt omia elinolojaan. (Haila 2011 70, 73; Hiltunen & Konivuori 2005, 13.)

Tähän maailmantilanteeseen vastaa omalta osaltaan ympäristökasvatus, jota käsitelen seuraavaksi kirkon kasvatustyön ja taide- ja taitoaineiden materiaalipaketini kautta (LIITE 1).

3.1 Ympäristökasvatus, kokonaisvaltaisuus ja kokemus materiaalipaketini taustalla

Ympäristökasvatus on ollut yhteiskunnallinen puheenaihe jo 1960-luvulta lähtien, kun ympäristön ongelmat saivat maailman heräämään sen tilanteeseen ja yhä edelleen ympäristön ongelmat ovat ajankohtainen asia. Huoli tulevaisuudesta saa ihmiset pohtimaan ympäristöä: millainen maailma halutaan jättää tuleville sukupolville? (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 19; Cantell 2004, 12; Havu-Nuutinen & Järvinen 2002, 135; Åhlberg 2002, 302.)

Myös kirkon ja kirkon kasvatustyön on hyvä herätä tähän todellisuuteen, sillä kirkko kuluttaa energiaa, vettä, polttoaineita ja materiaaleja ihan samalla tavalla

kuin muu yhteiskunta, eikä kirkon kasvatustyö voi unohtaa luomakunnan asemaa maailmassa. Ympäristökysymykset koskevat jokaista kristittyä ihmistä ja samat ongelmat odottavat tulevaisuudessa myös kirkkoa, mikäli sama tilanne ympäristön suhteen jatkuu.

Ympäristökasvatuksen pohjana on, että ihminen on osa luontoa ja luonnosta täysin riippuvainen, ja siksi ympäristöä ja luontoa tulee arvostaa ja niiden tulee olla ympäristökasvatuksessa pääosassa (Haila 2011, 68; Hiltunen & Konivuori 2005, 13-14; Nordström 2004, 116; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11, 18). Materiaalipaketini (LIITE 1) rakentuu ympäristökasvatuksen ympärille, jossa jokainen menetelmä, leikki, peli, idea tai toimintamalli lähtee ympäristöstä ja luonnosta liikkeelle. Jokaisen menetelmän takana on ajatus ympäristöstä. Kuvataiteessa aihe tai materiaali voidaan valita ympäristöystävällisesti tai suoraan luonnosta, tanssiliikkeillä voidaan leikkiä luonnon ilmiöitä tai draamassa improvisaatioiden aiheena voivat olla ympäristöongelmat.

Ympäristökasvatus on nimensä mukaisesti kasvatusta, jonka tähtäimenä on vaikuttaa ihmisten asenteisiin, tietoihin, rohkeuteen ja käytännön toimintaan heitä ympäröivän moninaisen maailman, rakennetun ympäristön, luonnon sekä henkilökohtaisen elinympäristön hyväksi, ongelmien ratkaisemiseksi ja omien valintojen merkityksen huomioimiseksi nyt ja tulevaisuudessa. Ympäristökasvatus herättää ihmisen ymmärtämään oman paikkansa elämän ja ympäristön kiertokulussa ja oman arkielämänsä ongelmassa. (Hiltunen & Konivuori 2005, 13; Cantell & Koskinen 2004, 65; Cantell 2004, 14; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20-23; Åhlberg 2002, 302-303.) Ympäristökasvatuksella on siis yhteiskunnallinen ja yksilöllinen asema (Havu-Nuutinen & Järvinen 2002, 135, 151; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 18). Ympäristökasvatus on kaiken ikäisten asia, vaikka erityisesti sillä halutaan kosket-

taa lapsia, tulevaisuuden päättäjiä ja vaikuttajia (Ojanen & Rikkinen 1995, 12; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20).

Kirkko on osa yhteiskuntaa, joten ympäristökasvatus kuuluu oleellisesti osaksi kirkon toimintaa. Myös kirkolla on paikkansa ympäristöasioista puhuttaessa, sillä sen piiriin kuuluu vielä nykypäivänä suurin osa suomalaisista, joiden arkielämän haasteet kirkko toiminnassaan kohtaa.

Omaehtoainen kokemus ja siitä oppiminen ovat ympäristökasvatuksessa tärkeitä asioita, sillä ilman niitä pelkkä asiantieto jää etäiseksi (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20; Eloranta 1995, 184, 197; Cantell 2004, 13; Ojanen & Rikkinen 1995, 12). Materiaalissani (LIITE 1) tuen sitä, että jokainen lapsi ja nuori saa kokea omalla tavallaan ja tehdä omalla tavallaan ratkaisuja menetelmien suhteen.

Ympäristökasvatuksen oppimiskäsitys on siten konstruktivistinen ja kontekstuaalinen. Mikään uusi tieto ei automaattisesti liiku opettajasta oppijaan, vaan uusien, omien ja henkilökohtaisten kokemuksiensa kautta oppija itse, aktiivisesti rakentaa uutta tietoa vanhan tiedon varaan tietojaan verraten, muokaten ja jäsentäen. Samalla oppiminen tapahtuu tietyssä ympäristössä ja todellisuudessa ja sitä täytyisi osata soveltaa omaan elämään. Oppiminen tapahtuu siis itsestä käsin. (Cantell & Koskinen 2004, 70-71; Houtsonen 2004, 194.) Ympäristökasvatus on jatkuva, koko elämän kestävä, laaja ja pohtimista tarvitseva prosessi, sillä ihminen on koko elämänsä ja kaikissa sen vaiheissa osa ympäristöään ja luontoa (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 20; Ojanen & Rikkinen 1995, 12-13; Houtsonen 2004, 194; Cantell 2011, 336).

Asiatiedon ja sen varassa saatujen kokemusten lisäksi ympäristökasvatus on asennekasvatusta, arvojen välittämistä ja niiden huomioimista, joiden pohjalta

voidaan oppia uusia asioita (Pihkala 2011, 88; Hiltunen & Konivuori 2005, 13). Asennekasvatus ympäristöä ja luonto kohtaa saa pohjansa kaiken elämän kunnioittamisesta (Nordström 2004, 123; Hiltunen & Konivuori 2005, 14). Ympäristökasvatuksen asenne- ja arvokasvatus opettaa herkkyyttä aistia luontoa ja ympäristöä koskevia asioita. Samalla arvokasvatuksen avulla opetetaan osallistumista, saadaan kokemuksia ja opitaan vastamaan omista valinnoistaan ja otetaan niistä vastuuta. (Nordström 2004, 116.)

Tärkeää materiaalipaketissani (LIITE 1) on huomioida, että kaikkien menetelmien ei ole tarkoitus johtaa suoraan toimintaan, vaan laittaa lapset ja nuoret pohtimaan ja miettimään asioita. Oman pohdinnan ja mietiskelyn kautta voi tapahtua paljon ja asenteet voivat muuttua. Hartausmateriaalini (LIITE1/98-126) on yksi osa tätä. Hartauksien kautta pohditaan asioita kristillisestä näkökulmasta ilman, että valmiita vastauksia välttämättä annetaan. Menetelmiä rakentaessa on hyvä myös muistaa, että jo esimerkiksi tietyn materiaalin käyttäminen on asennekasvatusta, sillä askarteluun ei tarvita aina uutta, vaan voidaan käyttää hyödyksi vanhaa ja poisheitettävää.

Kasvatus positiiviseen ympäristösuhteeseen, luonnon kohtaamiseen ja ympäristön kohteluun arvokkaana ja arvostettavana on helpoin aloittaa nuorena. Ympäristöasiat eivät ole tässä tapauksessa poikkeus. Positiivinen asenne on avainasemassa positiivisen toiminnan syntymiselle, sillä arvot ja asenteet tulevat vasta konkreettisesti näkyviin toiminnassa. (Cantell 2011, 332; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 11, 20, 23; Hiltunen & Konivuori 2005, 14-15.) Ympäristökasvatuksen päämääränä tulisi olla se, että arvojen ja tietojen pohjalta muutosta oikeasti tapahtuisi ja kasvatettavat itse, aktiivisesti toimisivat ympäristön puolesta ja ymmärtäisivät, että he voivat itse vaikuttaa asioihin (Cantell 2011, 332, 336, 338, 123; Horelli 1995, 126).

Jotta ympäristökasvatus, asennemuutos ja toimintavalmius voisivat toteutua, täytyy ympäristökasvatuksessa olla mukana ihmisen kokonaisvaltainen olemus, johon kuuluvat tiedot, taidot, tunteet ja toiminta (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 28-29; Houtsonen 2004, 194). Tietojen kautta ympäristötieto lisääntyy, tunteiden kautta ympäristöherkkyys ja ympäristötietoisuus korostuvat, tekemisen kautta toimintakyky ja vastuu muokkautuvat ja muuttuvat kestäviksi (Hiltunen & Koni-vuori 2005, 14). Oma aktiivinen osallistuminen ja sitä kautta kokemuksen, toiminnan ja elämysten kautta oppiminen ovat ympäristökasvatuksen holistisuuden kannalta äärimmäisen tärkeitä ja ohittamattomia asioita (Havu-Nuutinen & Järvi-nen 2002, 136; Åhlberg 2002, 303).

Tämä kokonaisvaltaisuus on peruslähtökohta koko opinnäytetyössäni. Ympäristökasvatus on kokonaisvaltaista oppimista ja kasvua, joten sen tueksi täytyy käyttää kokonaisvaltaisia menetelmiä, jossa taide- ja taitoaineet ovat avainasemassa.

3.2 Ekoteologia – ihmisen tehtävä luomakunnassa

Miksi ympäristö tai luonto on kristitylle ihmiselle tärkeä? Eikö kristinusko tähtää tuonpuoleiseen elämään, pelastukseen? Miksi ihmisen pitäisi olla huolissaan tämän maailman tilasta tai miettiä, kuinka saada tulevat sukupolvet toimimaan ympäristövastuullisesti ja omia valintojaan miettien?

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on Jumalan ainutlaatuinen teos, Jumalan kuva, joka on saanut erikoisen aseman jo luomisessa. Koko luomakunta ja kaikki sen olennot annettiin ihmisen valtaan. (1. Moos. 1:26-31.) Läpi historian ihminen on käyttänyt tuota valtaansa ja pitänyt luontoa ja ympäristöä omana omaisuutenaan, omien, itsekkäiden tarkoitusperiensä toteuttamisen mahdollistajana (Alasaarela 2007, 53).

Onko ihminen luomakunnan ”kruununana” ja Jumalan tehtävän toteuttajana ylempänä suhteessa luomakuntaan ja luontoon, eikä osa sitä? Onko ihmisellä oikeus vain käyttää luomakunnan resursseja, kunnes ympäristö tuhoutuu vai onko ihmisellä Jumalalta saatu vastuu turvata tulevaisuus tuleville sukupolville ja pitää huolta maailmasta niin, että se olisi jo tässä maailman ajassa hyvä paikka elää? Onko luonnolla siis itsessään arvo? Näihin kysymyksiin vastaamaan on syntynyt ekoteologia.

Ekoteologia on saanut alkunsa ympäristökasvatuksen kanssa samaan aikaan 1960-luvun ympäristöongelmiin havahtumisesta ja ympäristökysymykset ovat edelleen pinnalla 2000-luvulla ympäristöongelmien yhä kasvaessa (Veikkola 2007, 21; Pihkala 2014, 233, 247; Kainulainen 2007, 13). Ihminen on itse syyllinen maailman ympäristöongelmiin, koska aiheuttaa niitä itselleen käyttäytymisellään ja valinnoillaan (Pihkala 2010, 7). Maailman ekokatastrofin uhka, ilmaston lämpeneminen ja kasvihuoneilmiö herättivät teologiat ajattelemaan luonnon ja ihmisen suhdetta. Perinteiseen riiston ja oman käden oikeuden käyttämiseen on haluttu käytännön muutos. (Pihkala 2014, 233.) Ympäristökasvatus ja ekoteologia kulkevat rinnakkain: molemmissa taustalla on ajatus käytännön toiminnan muuttamisesta ja muutoksen aikaansaamisesta.

Ekoteologia pohtii erityisesti ihmisen ja luomakunnan suhdetta (Sipiläinen 2007, 101) ja samalla myös Jumalan suhdetta koko luomakuntaan: onko vain ihmisellä ja Jumalalla erityinen suhde? Onko tämän erityisen luotu-luoja-suhteen varjolla oikeus riistää luontoa? Onko uskontunnustuksen ensimmäinen kohta Jumalasta ihmisen sekä taivaan ja maan luojana unohtunut? Onko vain ihminen pelastussuhteessa Jumalaan? (Huotari 2007, 11-12; Helenius 2007, 224-225.)

Luonto, koko luomakunta tulisi ymmärtää ekoteologian mukaan yhtä tärkeänä ja ainutlaatuisena Jumalan ilmoituksena ja luomistyön kokonaisuutena aikaansaannoksena kuin ihminen, sillä Jumalan teot eivät näy vain Raamatussa (Nissilä 2007, 80; Nuoret seurakuntalaisina 2012, 43). Jumala on luonut kaiken, ihmiset, eläimet, kasvit ja koko maailman. Hän on läsnä kaikessa, vaikuttaa kaikkialla ja pitää kaikkea koossa luomalla jatkuvasti uutta. Jumalan luomina ihminen ja luomakunta ovat yhtä toistensa kanssa, loihan Jumala ihmisen puhaltamalla elämän maan tomuun. (Sipiläinen 2007, 109; Niemelä 2007, 93-94; Kainulainen 2007, 14-15; Veikkola 2007, 33; Pihkala 2010, 11.)

Tämä Jumalan luomisihme on kirkon ympäristökasvatuksen lähtökohta. Ympäristö ja kaikki siinä on Jumalan lahjaa ihmiselle, siksi sitä on kunnioitettava. Erityisesti materiaalipakettini hartaudet (LIITE 1/98-126) ottavat tämän huomioon ja pohjaavat ekoteologiaan. Jumalan luomistyö on suuressa osassa hartauksissa, psalmien kirjasta löytyy monia Luojan ylistyslauluja. Jumalan huolenpito tässä maailmassa on tärkeää. Rukous ja kiitos hiljentävät pohtimaan omaa paikkaa suhteessa luomakuntaan.

Ihminen on sidoksissa luontoon ja ympäristöönsä, eikä hän tule toimeen ilman sitä. Ihminen on luomakunnasta täysin riippuvainen ja vaikuttaa siihen tekemillään valinnoilla, joten ihminen on osa luomakuntaa. (Pihkala 2010, 7; Pihkala 2014, 253; Alasaarela 2007, 61.) Radikaaleimmat ekoteologit saattavat nähdä ihmisen vain osana luomakuntaa, unohtaen, että ihmisellä on kuitenkin tietty rooli ja annettu tehtävä suhteessa luontoon ja ympäristöön (Pihkala 2014, 242, 244).

Ihminen ei omista maailmassa mitään, vaan on saanut kaiken lahjana Jumalalta. Koska Jumala loi kaiken, on kaikki myös hänen omaisuuttaan, ihminen ja koko luomakunta. Tuhoamalla luontoa ja ympäristöään ihminen kajoaa Jumalan omai-

suuteen ja on teoistaan vastuussa Jumalalle. (Niemelä 2007, 91, 92, 94; Nissilä 2007, 80-83.)

Luonto ja kaikki siinä on Jumalan luomistyön kautta itsessään arvokas, pyhä ja suojeltava. Elämä on lähtöisin Jumalasta, joten ihmisen, eläimen, kasvin ja koko luomakunnan elämällä on suuri merkitys. (Veikkola 2007, 25; Pihkala 2014, 250, 256; Niemelä 2007, 91.) Jumala tuntee myös luomakunnan kärsimyksen samalla tavalla kuin on ihmisen kärsimyksessä mukana (Pihkala 2014, 252; Pihkala 2010, 48).

Ihmisellä on suuri vastuu luomakunnassa toimia Jumalan kuvana, siis Jumalan tahdon ja Jumalan olemuksen mukaisesti (Nissilä 2007, 80-81; Sipiläinen 2007, 102). Jo luomiskertomuksessa ihmiselle annettiin tuon vastuun kautta tehtävä *viljellä ja varjella* maailmaa (Alasaarela 2007, 55; Niemelä 2007, 92-94; Sipiläinen 2007, 102). Tuo tehtävä on eräänlainen erityinen "luottamusmiehen" asema luomakunnassa, mutta kuitenkin osana luomakuntaa. Ihmisen tulee kasvattaa ja pitää huolta Jumalan luomasta elämästä, Jumalan avulla ja voimalla. (Veikkola 2007, 32; Pihkala 2010, 7, 19, 21, 48.) Ihminen on vastuussa teoistaan luomakunnassa Jumalalle ja tätä vastuuta ympäristökasvatus seurakunnissa yrittää opettaa: sitä miten tulee elää ja millaisia valintoja tehdä, että Jumalan tahto koko maailmassa toteutuisi ja miten muutos saataisiin aikaan asenteiden ja ajatusten kautta (Sipiläinen 2007, 102; Niemelä 2007, 95; Kainulainen 2007, 14).

Seurakuntien ympäristödiplomi on yksi kristittyjen vastaus maailman ympäristövastuuseen ja luomakunnan kunnioittamiseen, jonka kautta on voitu muuttaa toimintaa ja asenteita. Ympäristödiplomien kautta seurakunta voi olla esimerkillinen Jumalan kuva, joka viljelee ja varjelee Jumalan maailmaa annetun ympäristövastuunsa mukaisesti ja jatkuvasti kehittää omaa toimintaansa, jotta ympäristö-

kasvatus voisi olla sen luonteen mukaan jatkuva oppimisen prosessi. (Helenius 2007, 220–223, 225, 227–228, 237.)

Ympäristökasvatuksen lähtökohdat seurakunnassa ovat Jumalan luomistyössä. Seurakunta on osa luomakuntaa, osa Jumalan luomaa maailmaa ja jokainen seurakuntalainen, vanha tai nuori, omalla paikallaan suhteessa luomakuntaan. Koska ekoteologia ja Jumalan antama tehtävä viljellä ja varjella on kaiken pohjalla, on ympäristökasvatus luonnollinen osa kirkon kasvatustyötä.

3.3 Kirkon kasvatustyö

Kristillinen kasvatustyö lähtee liikkeelle siitä ajatuksesta, että jokainen ihminen on Jumalan luomana arvokas ja ainutlaatuinen ja kasteensa kautta oikeutettu saamaan uskonsa mukaista opetusta ja kasvatusta. Kasvatus on yksi osa kirkon perustehtävää, joka kuuluu jokaiselle seurakuntalaiselle, jokaiseen ikävaiheeseen ja jonka tulisi läpäistä kaikki toiminta. (Meidän kirkko 2015; Tytöt ja pojat seurakuntalaisina 2012, 16; Nuoret seurakuntalaisina 2012, 5, 13.)

Ihminen nähdään myös kirkossa kokonaisvaltaisena olentona, jonka hyvinvointiin ja elämään liittyvät ruumis, henki, mieli ja sydän (Halme 2010, 26, 32–33). Näin ympäristökasvatuksessa kirkossa yhdistyvät kokonaisvaltainen ihmiskuva ja oppimiskäsitys. Ympäristökasvatus ja kristillinen ihmiskuva kulkevat rinnakkain. Ruumiin eli fyysisen maailman yhteyteen kuuluu Jumalan luoma luonto ja maailma, sydämen kautta aistitaan tunteita ympäristön suhteen, mieli herää kysymään kysymyksiä miksi ja kenen takia sekä ihmisen henki herää tietoisuuteen omista valinnoista ja Jumalan pyhyydestä luonnossa. (Meidän kirkko 2015; Tytöt ja pojat seurakuntalaisina 2012, 14; Nuoret seurakuntalaisina 2012, 4.) Tätä kokonaisvaltaisuutta haluan kirkossa ja sen kasvatustyössä tukea opinnäytetyöni avulla.

Vaikka kasvatus tulisi näkyä kaikessa kirkollisessa toiminnassa, tässä opinnäytetyössä määrittelen kirkon kasvatustyön koskemaan erityisesti kirkon lapsityötä (varhaiskasvatus), varhaisnuorisotyötä, rippikoulutyötä sekä rippikoulun jälkeistä nuorisotyötä. On osattava rajata ikäkaudet, jottei materiaalipakettini (LIITE 1) kasva valtavan laajaksi. Menetelmiä voi muuttaa haasteellisimmiksi ja pohdiskelevimmiksi ikäryhmien mukaan. Tätä tukee myös ajatus siitä, että jokainen ikäkausi on arvokas ja ainutlaatuinen.

Kirkon lapsityö (ikävaihe 0-6v.) korostaa lapsuuden ainutlaatuisuutta elämänvaiheena, jossa lapsi huomioidaan jo kokonaisuutena ja kokonaisvaltaisena olentona, jolla on tärkeä rooli seurakunnassa. Lapselle tärkeää on leikki, liikkuminen, tutkiminen ja kokeminen aistien kautta. Vuorovaikutus lasten kanssa on tärkeää. (Lapset seurakuntalaisina 2013, 8-9, 11, 16-17, 20, 42.)

Materiaalipakettini kautta voidaan tutkia, kokeilla ja havainnoida. Erityisesti eri aistit ovat tärkeässä osassa, siksi myös aistit saavat oman osuutensa materiaalipaketissani (LIITE 1/92-97). Aistiharjoituksia voi käyttää monissa menetelmissä tukena ja myös mukana hartauksissa (LIITE 1/98-126).

Varhaiskasvatuksen kautta saadut hyvät kokemukset ovat avain myöhäisempiin positiivisiin kokemuksiin ja siksi ne on tärkeää huomioida varhaiskasvatuksessa (Lapset seurakuntalaisina 2013, 18). Jo pelkkä liikkuminen luonnossa, retkipäivä tai erilaisten askartelumateriaalien käyttö vaikuttaa lapsen ajatteluun (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 50). Tässä ikävaiheessa tärkeää on siksi asennekasvatus: vaikka pieni lapsi ei täysin ymmärtäisikään tiedollisia asioita, on positiivinen kokemus oman päiväkerhon pihassa tehdystä retkestä avainasemassa positiiviseen kasvuun ympäristötietoiseksi kansalaiseksi.

Varhaisnuoruus (ikävaihe 7-14v.) on kirkon laajimpia työmuotoja ja saanut alkunsa jo 1800-luvulla. Varhaisnuorisotyöhön kuuluvat kerho- ja leiritoiminta, partio, jumalanpalvelukset, pyhäkoulu ja monet muut tapahtumat ja toiminnot. Jo kerho- ja partiotoimintaan osallistuu vuosittain yli 95 000 osanottajaa ja heitä ohjaamassa on yli 14 000 vapaaehtoista, mutta silti varhaisnuorisotyön merkitystä ei aina huomioida. Varhaisnuorisotyö on todella monipuolista ja sisältää hyvin paljon erilaista laadukasta, avointa, mahdollisimman usean tavoittavaa ja useimmiten ilmaista toimintaa. Varhaisnuorisotyö vastaa ja tukee kokonaisvaltaisen ihmisen ja hänen kasvunsa tarpeita. Jokainen tyttö ja poika saa kasvaa omana itsenään, yksilönä. Varhaisnuoret kokevat, leikkivät ja liikkuvat. Siksi tämä ikäryhmä on myös oivallinen ympäristökasvatuksen toteuttamiseen. (Työt ja pojat seurakuntalaisina 2012, 4, 8-9, 14, 16, 17, 19, 24.)

Varhaisnuorisotyössä menetelmäni käyvät kerhotyöhön, leireille, tutustumiseen ja seikkailuun. Niitä voi yhdistää ja tehdä erilaisia rastiratoja. Jotkin menetelmät (kuten tanssi, LIITE 1/22-29) saattavat kiinnostaa enemmän tyttöjä kuin poikia, ja koska tässä iässä tytöt ja pojat toimivat mieluiten sukupuolijakautuneissa ryhmissä, (Työt ja pojat seurakuntalaisina 2012, 19) on haaste saada menetelmistä sellaisia, että niitä voi muokata tarpeen vaatiessa erilaisille ryhmille sukupuolien mukaan

Nuoruuden voimakkaat tunteenpurkaukset, itsensä ja identiteettinsä etsiminen, kaverisuhteiden solmiminen, kaikenlaiset muutokset sekä lapsuuden taakse jääminen ja vanhemmista irtaantuminen pelottaa ja mietityttää. Ryhmäpaine on suuri ja itseä verrataan jatkuvasti muihin. (Sinkkonen 2008, 23-24, 26.) Näihin paineisiin, juuri tähän nuoren elämäntilanteeseen vastaa kirkon nuorisotyö (ikäryhmä 14-17-vuotiaat) perustoimintoihin: rippikouluineen, isostoimintoihin ja nuorteniltoineen (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 8, 18).

Nuorisotyön taustalla on myös ajatus kokonaisvaltaisesta ihmisestä ja tämän ihmisen tukemisesta kokonaisvaltaisessa kasvussaan sekä kristillinen ajatus jokaisesta ihmisestä Jumalan kuvana, arvokkaana ja ainutlaatuisena juuri sellaisena kuin on. Tätä kautta ympäristökasvatus voidaan liittää aivan normaaliksi osaksi jokapäiväistä nuorisotyötä (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 52). Nuorisotyö ottaa huomioon nuoren kasvussa kasvurauhan ja sen, että nuoret kehittyvät eri aikaan sekä sen, että vaikka osalla saattaa olla seurakunnallinen tausta varhaiskasvatuksesta varhaisnuorisotyöhön, yhä useampi tulee mukaan toimintaan ilman tätä taustaa. Kaikkia halutaan samalla tavalla kannustaa. Nuorisotyö tarjoaa nuorelle ryhmän, johon kuulua ja jossa harjoitella ryhmässä elämisen taitoja. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 4, 8, 14, 18, 20.)

Ympäristöasiat ovat osa nuorisotyötä, kuten ekoteologia yleensäkin. Jumalan ilmoitus näkyy paitsi Raamatussa, se näkyy myös koko luomakunnassa. Luonnon suojeleminen ja siihen liittyvät teemat ovat myös nuorten mielestä kiinnostavia ja niiden avulla voidaan saada nuoria mukaan toimintaan. (Nuoret seurakuntalaisina 2012, 43.) Nuorisotyön kautta nuoret itse voivat osallistua ja toteuttaa heitä kiinnostavia ympäristökasvatuksellisia tempauksia esimerkiksi erilaisten teemapäivien myötä (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 53).

Nuorisotyön erikoisosa, rippikoulu, on osa kirkon kasvatustyötä ja pohjaa kasteopetukseen. Rippikoulun tehtävänä on tukea nuorta ja hänen elämäänsä kristittyinä ja vahvistumista hänen kasteensa mukaisessa uskossa. Rippikoulu huipentuu konfirmaatioon. Rippikoulun kolme pääteemaa ovat elämä (nuoren kysymykset hänen elämästään ja elämäntilanteestaan murroksen vaiheessa), usko (kirkon oppi ja Raamattu) sekä rukous (nuoren oman hengellisyyden tukeminen ja vahvistaminen). (Elämä-usko-rukous 2001, 4, 7, 9, 12, 17.)

Rippikoulu luo hyvät puitteet ympäristökasvatukselle, sillä nuoren elämässä heittäävät juuri häntä kiinnostavat kysymykset luomakunnan kohtalosta, kirkon ekoteologinen linja tai hengelliset elämykset luonnossa liikkua. Ympäristökasvatus voidaan siis kuljettaa koko rippikoulun halki, kaikessa mukana ja kaikessa vaikuttaen ja elämyksiin perustuen. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 52.) Materiaalipakettini (LIITE 1) kautta rippikoulutunneille, rippikoulun tutustumisiin, yhteisiin iltaohjelmiin ja myöhemmin isokoulutukseen voi tuoda ympäristökasvatuksen näkökulmaa näille edellä mainituille tilanteille ja toiminnoille luonnollisella tavalla, pelien, leikkien ja yhteisen tekemisen kautta.

Kirkon kasvatustyö on ikäkausiltaan laaja ja asettaa melko suuret tavoitteet opinäytetyölleni, mutta tämä ei ole este vaan haaste. Ympäristökasvatus on kuitenkin kaiken toiminnan läpäisevää ja kaikessa mukana kulkevaa, joten vaikka menetelmät eivät olisi täysin sovellettavissa kaikille ikäryhmille, aiheet ja ideat voi kuitenkin jakaa ja samoja materiaaleja (esimerkiksi sanomalehtiä, roskia, maaleja tai luonnonmateriaaleja) käyttää varhaisnuorisotyöstä rippikoulutyöhön. Tärkeää on myös oma panos innostajana ja kannustajana.

3.4 Kirkon ympäristödiplomi ja Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma

Kirkon elämässä ympäristöön liittyvät kysymykset ovat hyvin konkreettisia jäteasioista kierrätykseen. Kirkon oma vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, kirkon ympäristödiplomi, vastaa tähän konkreettisten tekojen ja valintojen asettamaan paineeseen ja liittyy kirkon ekoteologisen opin arkipäivään toteuttamalla kirkon omaa viljelyn ja varjelun, esimerkkinä olemisen tehtävää toiminnan kautta. Sen avulla seurakunnat voivat jatkuvasti kehittää toimintaansa ympäristöystävälli-

semmäksi, pitää yllä luonnon katoavaa monimuotoisuutta ja edistää ympäristömyönteistä asennetta myös seurakuntalaisissa. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 11-12, 23, 49.)

Ylivieskan seurakunta on hakenut kirkon ympäristödiplomia vuosille 2014-2018. Saadakseen kirkon ympäristödiplomin ovat seurakunnan valitut työntekijät, luottamushenkilöt ja asiantuntijat kirkkoneuvoston päätöksen jälkeen laatineet Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelman, jossa arvioidaan edelliselle diplomille (vuodelta 2005) asetettujen tavoitteiden toteutumista – tähän uuteen ympäristöohjelmaan on kirjattu vaaditulla tavalla uuden ympäristöohjelman tavoitteet. Seurakunnan on täytettävä kirkon ympäristödiplomin käsikirjan asettamat kaikille seurakunnilla yhteiset minimikriteerit sekä vähintään 100 vapaavalintaista lisäpistettä, joita saa esimerkiksi erityisistä ympäristötapahtumista, haitallisista aineista luopumisesta, lähiruuasta sekä luontopoluista. Tärkeämmät ja suuremmat ympäristöasiat ansaitsevat enemmän lisäpisteitä ympäristödiplomiin. Hiippakunta päättää diplomin saamisesta ja sen myöntää lopulta kirkkohallitus. (Ainasoja 2014, 7-11; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 11-13, 18, 27, 29.)

Koko ympäristöohjelman tavoite on lisätä ympäristötietoutta, omien valintojen vaikutuksien huomaamista sekä lisätä taitoa hoitaa ympäristöasioita seurakunnassa sitoutuen yhteiseen ohjelmaan, jatkuvasti parantuen. Tähän kuuluvat sekä työntekijät, luottamushenkilöt että seurakuntalaiset. Tavoitteita on kahdenlaisia: aikataulutettuja, työalakohtaisia tavoitteita sekä koko seurakuntaa koskevia ekotapahtumien vuosikellon mukaisia tavoitteita. (Ainasoja 2014, 9-10, 21, 25, 28, 36, 44, 56; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 23, 25.)

Ympäristökasvatus näkyy ympäristöohjelmassa ympäristökasvatussuunnitelmana, joka seurakunnan on laadittava. Ympäristökasvatuksen tulisi läpäistä kaikki

toiminta, kaikki ikäluokat ja työmuodot ja olla jatkuvaa oppimista. Kirkon usko näkyy ekoteologian taustalta ympäristökasvatuksen hengellisissä lähtökohdissa: *kiitollisuudessa* Luojan luomista lahjoista luomakunnassa, *kunnioituksessa* Jumalan yhteydestä kaikkeen luomakuntaan sekä *kohtuudessa* elämänvalinnoissa. Tämä hengellinen lähtökohta näkyy Ylivieskan seurakunnassa esimerkiksi luomakunnan sunnuntain vakiintumisena vietettävien pyhien joukkoon (vuodesta 2005). Ympäristökasvatuksen tulisi näkyä myös seurakunnan toiminta- ja taloussuunnittelussa. (Ainasoja 2014, 8-9, 12-13, 21; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 15, 45.)

Konkreettisia seurauksia ympäristöohjelman laatimisesta ja sitä kautta diplomin saamisesta on esimerkiksi ympäristöystävällisemmät hankinnat, ilmastolaskuerien käyttöönotto, kopiopaperien kulutuksen vähentäminen, säästäväisyys veden ja energian kulutuksessa, kierrättäminen, jätehuoltoon liittyvät asiat sekä ympäristökasvatuksen kuuluminen konkreettisesti moneen työalaan. Kasvatustyössä rippikouluissa vietetään kasvisruokapäivää, varhaisnuorten leireillä on ympäristö- ja luontoaiheisia hartauksia ja lapsi- ja perhetyössä kierrätysmateriaaleja käytetään paljon. Tärkeää on tehdä ja toimia, sillä teot kertovat enemmän kuin pelkät sanat. Ympäristökasvatuksen periaatteiden mukaisesti tulisi kaikessa olla mukana tekeminen, tunteminen ja tietäminen. (Ainasoja 2014, 16-18, 21-22; Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 46.)

Opinnäytetyöni on osa kirkon ympäristökasvatuksen jatkumoa. Sen avulla voidaan pitää yllä jatkuvaa ja kaiken läpäisevää ympäristötietoisuutta. Vaikka kaikki kiinteistöihin tai jätehuoltoon liittyvät asiat eivät juuri kirkon kasvatustyötä läheisesti koskekaan, voi niiden avulla ymmärtää paremmin esimerkiksi kierrätyksen tarpeellisuutta tai vanhojen kirkkorakennusten suojelemisen tarvetta. Näin ympäristödiplomi antaa myös käsiteltäviä aiheita materiaalipakettiini (LIITE 1/127-143).

Ympäristökasvatus, ekoteologia sekä Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma sekä ympäristödiplomi vaikuttavat vahvasti kaiken materiaalin pohjalla. Ympäristökasvatus luo puitteet, ekoteologia antaa vastauksia kysymykseen miksi, ympäristöohjelma ja ympäristödiplomi antavat käsiteltäviä aiheita ja syventävät ymmärrystä kaikesta siitä, mitä ympäristöystävällisen seurakunnan tulisi ottaa huomioon ja millaisella asenteella toimia yhteiskunnassa.

4 TAIDE- JA TAITOAINEEET IHMISEN KOKONAISSVALTAISUUDEN TUKIJANA YMPÄRISTÖKASVATUKSESSA

Taide on laaja ja monipuolinen käsite, mutta se on ennen kaikkea inhimillistä, itseilmaisua ja itsetutkiskelua, joka on kaikille avointa ja sen myös tulisi olla mahdollista jokaiselle (Nelson 2006, 17; Saastamoinen, Varto, Westerlund, Väkevä, Juntonen, Rouhiainen, Löytönen, Sava, Räsänen, Anttila & Bresler 2011, 5; Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 6, 12; Karppinen 2008, 109). Se välittää tunteita, mielikuvia ja elämyksiä, itse tehden ja toisia katsellen ja kuunnellen (Kärkkäinen 2008, 92; Nordström 2004, 121). Taiteen kautta pyritään ymmärtämään kokemuksia, ihmisiä, elämää ja erilaisia ympäristöjä ja taiteen kautta tutkitaan ja tulkitaan kuin etäältä näihin liittyviä ongelmia ja pohditaan niihin ratkaisuja (Saastamoinen ym. 2011, 5; Kärkkäinen 2008, 98; Nordström 2004, 121; Latomaa 2010, 82).

Taide liittyy myös kauneuteen ja sen etsimiseen, löytämiseen sekä mielikuvituksen ja järjen, todellisuuden ja kuvittelun vuorottelulle (Anttila 2008, 59; Liikanen 2009, 91). Taiteessa tärkeää on lopputuloksen rinnalla myös tehty prosessi, oppimisen ja ymmärtämisen matka, joka on kuljettu aikaansaannoksen kanssa (Nordström 2004, 122). Taide on hyvinvoinnin ja ilon lähde ja sen kautta ihmisen on helpompi toimia paremmin (Liikanen 2009, 92). Se on kiinnostuksen ja tekemisen kanava, myös ympäristökasvatuksessa (Karppinen ym. 2001, 6-7). Taide- ja taitoaineilla voidaan lieventää suorituspainetta ja lisätä onnistumisen kokemuksia (Räsänen 2009, 28).

Kokonaisvaltaisesti taidetta luovat ja käyttävät taide- ja taitoaineet ovat luonnollinen jatkumo ympäristökasvatuksen materiaaleiksi ja oppimisvälineiksi (Horelli 1995, 130, 134; Saastamoinen ym. 2011, 5). Ne myös tarjoavat monipuolisuutta op-

pimiseen (Nelson 2006, 24). Seuraavaksi pohdin taiteen merkitystä taide- ja taitoaineiden avulla ympäristökasvatuksessa.

4.1 Ilon ja motivaation merkitys oppimisessa

Jotta ympäristökasvatuksen konstruktivistisia kokemuksia voitaisiin saada ja motivaatiota oppia lisää pitää yllä, tarvitaan ennen kaikkea innostusta, kiinnostusta ja oppimisen iloa. Ilo ja innostuminen ovat vahvoja tunteita, joiden varassa asiat on tehokkaampi oppia ja joiden varjolla moni ikävä ja kiinnostusta herättämätön asia saadaan vaikuttamaan paljon kiinnostavammalta. Ympäristökasvatuksen kohdalla motivaation ylläpidolle sekä oman luovuuden vahvistamiselle luotavat puitteet ovat hyvin tärkeitä. (Karppinen 2008, 105; Jantunen & Haapaniemi 2013, 52-53.)

Oppimisen ilo ei kuitenkaan useinkaan ole oppijalle itselleen oppimisessa tärkeintä. Usein vain toive hyvästä arvosanasta on oppimisen ja opettelu pohjalla. Oma luovuus unohdetaan, eikä elämästä osata nauttia hetkessä, vaan oppiminen tähtää aina tulevaisuuteen. Motivaation ja sitä kautta oppimisen kannalta ilo on kuitenkin välttämätöntä, sillä omasta oppimisesta tulisi osata iloita ja sen tulisi olla luonnollista. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 50-53, 235.)

Ympäristökasvatuskin tähtää tulevaisuuteen, mutta tekemällä tekoja ja valintoja tässä päivässä siten, että tämän päivän muutos on todellisuutta tulevaisuudessa. Tähän tähtään opinnäytetyölläni. Ympäristökasvatus voisi olla niin luonnollinen tapa tehdä asioita, että sitä ei tarvitsisi korostaa tai sen kautta tehtyjä menetelmiä selitellä. Ympäristöasiat voitaisiin nähdä itsessään, tässä ja nyt, tärkeinä.

Ihmiset oppivat eri tavoin ja tätä erilaisuutta tulisi kunnioittaa opetuksessa. Opetuksen tulisi sisältää kaikille oppijoille jotakin: visuaalisille oppijoille kuvia ja kir-

joitusta, auditiivisille oppijoille puhetta ja kuuntelua, kinesteettiselle oppijalle tekemistä ja toimintaa. Opetuksessa tulisi myös huomioida hiljaisuutta kaipaavat. Taide- ja taitoaineet ovat yksi kanava tämän toteuttamiseen. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 228, 235; Nelson 2006, 24.)

Materiaalipakettini (LIITE 1) sisältää ideoita ja menetelmiä taide- ja taitoaineista monipuolisesti ja menetelmiä voi muokata ja suurinta osaa soveltaa eri ikäryhmille ja eri tilanteisiin. Samalla se tarjoaa erilaisia vaihtoehtoja erilaisille oppijoille. Mukana oleva hartausmateriaali (LIITE 1/98-126) sopii myös hiljentymiseen, mutta myös tekemiseen, sillä mukana olevat hartaudet sisältävät usein sekä liikettä, puhetta että tekemistä. Samalla on myös hyvä muistaa, että hauskuuteen, iloon, innostukseen ja itseä kiinnostavaan opetukseen perustuva oppiminen on myös tehokasta (Järvilehto 2014, 7, 14, 18, 56).

4.2 Elämyspedagogiikkaa taide- ja taitoaineiden kautta

Kokemus ja elämys- termit ovat usein synonyymejä ja näiden merkitystä ei saa unohtaa käytännön kasvatuksessa. Oppiessa kokemusten ja elämysten kirjo voi olla hyvin laaja, moninainen ja aina yksilölähtöinen. (Karppinen & Latomaa 2007, 11-13; Perttula 2007, 53.) Tämä on hyvä muistaa myös taide- ja taitoaineiden materiaalipaketin (LIITE 1) kanssa, sillä monet menetelmät toimivat eri tavoin erilisten ryhmien kanssa.

Tätä elämyspedagogiikkaa, johon taide- ja taitoaineet kuuluvat, leimaa toiminnan ja tekemisen tärkeys, joiden kautta koetaan tunteita, saadaan ajatuksia ja opitaan aistien ja niiden avulla tehtyjen havaintojen kautta (Saloranta 2010, 165; Karppinen 2010, 119-122; Karppinen 2007, 75-77). Ympäristökasvatuksessa elämyspedagogiikan kautta on mahdollisuus ennen kaikkea vaikuttaa ihmisen käytännön toiminn-

taan. Usein ympäristöasiat jäävät pelkäksi puheeksi ja toiminta unohtuu, mutta ympäristössä, ympäristöstä ja ympäristön puolesta toimivat ovat ympäristöasioihin herkästi suhtautuvia ja siten myös toimivat ympäristövastuullisesti. (Saloranta 2010, 163-165.) Esimerkiksi Koskisen tutkimuksen (2010) valossa näkee, että toiminta ja kokemus ovat avainasemassa ympäristökasvatuksessa itse tekemisen ja ryhmässä oppimisen kanssa (Koskinen 2010, 40, 54).

Seuraavaksi esittelen taide- ja taitoaineet jaoteltuna seitsemään osaan: kuvataiteeseen, tanssiin, draamaan, sanataiteeseen, kädentaitoihin, musiikkiin, leikkeihin ja peleihin sekä peilaan niitä materiaalipakettiini (LIITE 1). Taide- ja taitoaineita on jaoteltu vapaaseen järjestykseen. Ympäristökasvatus ja sen kokonaisvaltaisuus kulkevat vahvasti mukana. Pohdin myös aistien merkitystä ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

4.3 Kuvataide ja havainnollistaminen ympäristökasvatuksen apuna

”Kuvat kertovat enemmän kuin tuhat sanaa”, sanoo vanha sananlasku. Kuvien kautta havainnollistaminen helpottaa oppimista (Vuorinen 1998, 149). Kuvien kautta voi antaa tietoa, esimerkiksi karttojen muodossa, mutta samalla ne herättävät virikkeitä, inspiraatiota, tunteita, muistoja ja mielipiteitä oman elämän kokemukseen pohjautuen (Vehviläinen 2008, 77; Vuorinen 1998, 150). Ympäristökasvatuksessa tämä voi toimia esimerkiksi luontoon liittyvien muistojen virittäjänä.

Kuvataidetta ei tarvitse aina tuottaa itse, sillä myös valmiit kuvat toimivat, kuten esimerkiksi sanomalehtien kuvat, valmiit kortit, valokuvat tai maalaukset. Materiaalipakettiini sisältyy suosituksia kuvien käytöstä, tekijänoikeuksien takia ei kuitenkaan valmiita kuvia (LIITE 1/12-21).

Kuvataide toimii kontekstissa. Se on sidoksissa ihmisen elämäntilanteeseen ja liittyy kokonaisvaltaiseen ihmiskuvaan ja jatkuvaan, koko elämän kestävään oppimiseen. Kuvataidetta leimaa kokemuksellisuus itse piirtäessä ja maalatessa, elämyksellisyys katsellessa toisten tekemään taidetta sekä esteettisyys ja herkkyys kauneuden, sommittelun ja väriharmonian kanssa. (Kärkkäinen 2008, 85, 93, 95, 96.)

Kuvataide on siis luonnollinen, moninainen, kokonaisvaltainen ja vaikuttava väline ympäristökasvatukseen. Se opettaa, lohduttaa, rohkaisee ja antaa elämyksiä. Kuvataide on myös monipuolinen menetelmä, sillä se sopii todella monen ikäisille ja moniin tilanteisiin. Materiaalipaketissani on myös esiteltynä sellaisia menetelmiä, joissa arvostelun mahdollisuus viedään pois, kun kaikki taiteilijat laitetaan samalle viivalle esimerkiksi poistamalla jokin aisti tai muuttamalla piirustustekniikka hyvin yksinkertaiseksi (LIITE 1/13-14).

4.4 Tanssi ja kehollisuus ympäristökasvatuksessa

Tanssi on kehon liikettä ja kehollisuuden ymmärtämisestä. Se on kehollinen itseilmaisun väline, jossa ruumis on ihmisen oman äänen kanava, sisäänrakennettu, luonnollinen ominaisuus. (Anttila 2008, 55-56; Anttila 2001, 76-78.) Tanssissa yhdistyvät tarkoitus, kehollisuus, kauneus, rytmi, energia, omat rajat ja tunteet (Anttila 2001, 77; Anttila 2009, 83). Siksi jokainen voi ja osaa tanssia omalla tavallaan, tanssiin ei tarvita ammattilaisuutta tai täydellistä tekniikkaa ilmaistakseen jotakin (Anttila 2008, 64; Anttila 2001, 78). Tanssi on usein henkilökohtainen asia, joka koskettaa kokonaisvaltaisesti ihmistä (Anttila 2009, 83).

Tanssi on minulle hyvin henkilökohtainen asia, koska olen itse tanssinut ryhmätanssia yli 16 vuotta. Voin siis omasta kokemuksestani sanoa, että tanssi on todella hyvä ilmaisun keino, jossa ei tarvita aina rytmitajua tai loistavaa kuntoa, tärkeintä

on sisäinen palo ja oma innostus. Tanssin käsite kehon liikkeenä avartaa tanssin olemusta, sillä jokainen osaa liikkua itselle luonnollisella tavalla. Tästä syystä myös tanssi on ympäristökasvatuksessa ja materiaalipaketissani (LIITE 1/22-29) täysin mahdollinen keino oppia ja ymmärtää, koska lihasmuisti saattaa usein muistaa paremmin kuin mielellinen muisti. Tanssien voi koko keholla kokea ja saada elämyksiä.

Tanssin merkitystä hyvinvoinnille ja oppimiselle ei voida tutkimusten valossa kiistää. Tanssiessa luovuus pääsee valloilleen, ryhmässä tanssiessa rajat ja muurit murtuvat ja ajattelu kehittyy kriittisemmäksi. (Anttila 2009, 86.)

4.5 Draama ja turvallisia rooleja ympäristöasioissa

Draama on toiminnan ja prosessioppimisen muoto, jossa näyttelemisellä, improviisaatiolla, rooleilla ja omakohtaisilla tunteilla ja kokemuksilla on vahva asema ja se pohjaa konstruktivismiin (Kettula-Konttas 2008, 37; Hiltunen & Konivuori 2005, 16, 19; Toivanen 2009, 76). Draamassa keskeistä ei ole valmiin esityksen luominen ja yleisölle esittäminen, vaan sen kautta voidaan turvallisesti kokeilla erilaisia rooleja ja tapoja kokea maailmaa ja ympäristökasvatuksen ongelmia (Hiltunen & Konivuori 2005, 8, 11; Toivanen 2009, 76).

Draamassa todellisuus ja tilanteissa esiintyvät ongelmat ovat kuviteltuja. Draama on ympäristökasvatuksessa oivallinen menetelmä, koska sen kautta jokainen voi tutustua ja pohtia omaa suhtautumistaan ja arvojaan suhteessa epämiellyttäviin asioihin, esimerkiksi saastuttamiseen, rehevöitymiseen tai ilmaston lämpenemiseen roolin takaa, ilman leimaamisen pelkoa. (Nordström 2004, 120; Toivanen 2009, 76; Kettula-Konttas 2008, 39, 44.) Mielikuvituksen ja todellisuuden kohdassa oppii, huomaa uusia asioita, saa ajatuksia ja näkökulmia ja voi tutkia omaa suh-

tautumistaan ympäristöasioihin (Hiltunen & Konivuori 2005, 11, 15-16; Toivanen 2009, 76).

Samalla draama kasvattaa huomaamaan ryhmän ja oppimaan sekä toimimaan ryhmässä. Se opettaa sosiaalisia taitoja, hyväksyntää ja opettaa toimimaan ryhmän hyväksi luoden samalla turvallisen ympäristön kokeilla ja oivaltaa. (Puhakka 2008, 66-67, 71; Nelson 2006, 20; Kettula-Konttas 2008, 41.)

Draama voi olla jännittävää, mutta sen kautta tehdyt harjoitukset ovat kuitenkin turvallisia. Draamamenetelmiä kokoon materiaalipakettiin (LIITE 1/30-42) niin, että niitä vetääkseen ei tarvita ilmaisutaidon koulutusta. Jokainen voi itse heittäytymällä ja innostamalla olla omana itsenään mukana.

4.6 Sanataiteen merkitys ympäristökasvatuksessa

Tarinoilla, kertomuksilla ja saduilla on tärkeä rooli mielikuvituksen herättelijänä, innostajana sekä tapahtumien ja asioiden kohtaamisen mahdollistajana turvallisesti. Tarinoiden henkilöihin ja tapahtumiin on mahdollisuus samaistua. (Saloranta 2010, 170; Vuorinen 1998, 119.) Sadut, tarinat ja kertomukset tekevät opittavista asioista uusia ja kiinnostavia, ne tempaavat mukaansa ja innostavat pohtimaan ja tekemään tulkintoja, mutta lähtökohta on aina turvallinen (Jantunen & Haapaniemi 2013, 244; Nordström 2004, 119; Vuorinen 1998, 119). Asiat eivät tapahdu oikeasti, vain kuulijoiden mielikuvituksessa, mutta ne saavat kuitenkin muodon, ja ajatukset liikkeelle.

Mielikuvitus on voimavara. Ympäristökasvatus saa aivan uuden vivahteen, kun peikkometsää uhkaa ympäristökatastrofi tai syvän meren kalat osaavatkin puhua ja kertovat seikkailuistaan. Tarinoilla voidaan luoda toivon näkökulmaa surullisiin

asioihin ja saada aikaan tunnepitoisia elämyksiä (Jantunen & Haapaniemi 2013, 244-247). Ympäristöongelmat saattavat usein tuntua toivottomilta ja niin suurilta, maailmanlaajuisilta asioilta, ettei niihin kukaan yksittäinen ihminen voi mitenkään vaikuttaa, mutta onnellisesti loppuvan tarinan tai sadun jälkeen jää tunne, että asioiden maapallon hyväksi on vielä mahdollisuus selvitä.

Sanataiteessa on tärkeää olla hyvä kertoja. Hyvä kertoja ei kerro ratkaisuja ensimmäisenä tai vain kirjaimellisesti lue kertomuksia, vaan nimensä mukaisesti kertoo, maalaa kuvia todellisuudesta. Jokainen tulkitsee tarinat omalle kohdalleen sopiviksi. Sanataide tarvitsee harjoitusta. (Vuorinen 1998, 119-120.) Saastuttaminen tai roskaaminen saadaan aivan eri tavalla jännittäviksi, jos niistä kirjoitetut tarinat osataan kertoa hyvin. Äänenpainolla, äänen voimakkuudella, omalla keholla, katsekontaktilla ja tarinan muistamisella on tässä tärkeä rooli. Materiaalipaketissani (LIITE 1/43-48) ei ole vain valmiita tarinoita, vaan tavoitteena on, että lasten ja nuorten kanssa yhdessä rakennetaan tarinoita, erilaisten ideoiden ja vinkkien kautta.

4.7 Kädentaidot ja kokonaisvaltaisuus materiaaleista lähtien

Kädentaidoissa itse suunnitteleminen ja valmistaminen alusta loppuun ovat tärkeitä asioita. Käsien tekemisen kautta ihminen saa omakohtaisen kokemuksen itse tehdystä ja valmistetusta asiasta. Käsillä tekeminen tuo taiteen ihmisen arkeen. (Karppinen 2008, 109.) Käsillä ihminen tekee paljon asioita, joten käsillä tekeminen on osa kokonaisvaltaisuutta ja itseilmaisua parhaimmillaan. Käsillä tekeminen opettaa ympäristökasvatuksessa materiaalin arvostusta. Ympäristökasvatuksen ja kädentaitojen yhdistämisessä erityisen tärkeää ovat siten materiaalivalinnat. Uusiokäyttöiset, poisheitettävät, hyötykäyttöiset ja monipuoliset materiaalit ovat osa ympäristökasvatuksen asennekasvatusta. Kädentaitojen avulla opitaan tekemään

ympäristöystävällisiä valintoja ja käyttämään materiaaleja säästeliäästi. (Karppinen 2001, 106-107; Räsänen 2009, 30.)

Omin käsin tekeminen ja aikaansaaminen lisäävät oman työn arvostusta ja hyvää itsetuntoa ja ne kertovat tekijänsä persoonallisuudesta (Räsänen 2009, 30). Käsillä tekeminen on ihmisen omaa toimintaa, siinä jokainen on omine käsineen väline, jolla toteutetaan asioita. Käsillä tekeminen on myös hyvin konkreettinen menetelmä ja sopii monen ikäisille. Materiaalipakettiini (LIITE 1/49-66) kokoan aiheita ja toteutusideoita kädentaidollisiin toimintamuotoihin, joita voidaan soveltaa monenikäisille.

4.8 Musiikin yhteisellä kielellä ympäristöasioita

Musiikki on kieli, joka yhdistää kaikkia kansoja ja rotuja ikään tai sukupuoleen katsomatta (Vuorinen 1998, 167). Musiikki on taideaineena kokemusten, elämyksien, tunteiden ja itseilmaisun kanava, joka kuuluu oleellisesti ihmisen elämään (Elämä-usko-rukous 2001, 33; Ruokonen, Grönholm & Salminen 2008, 67, 70-73). Musiikki itsessään on ilon tuoja ja tutkimuksien mukaan oppimisessa ja kehityksessä tärkeää (Huotilainen 2009, 40, 44). Musiikki herkistää ympäristölle ja omille tuntemuksille sekä herättää mielenkiintoa ja parantaa tarkkaavaisuutta, joten se on hyvin luonnollinen tapa ympäristöasioiden käsittelyyn ja niistä oppimiseen (Palmberg 1994, 64-65).

Musiikilla on myös kristillisessä perinteessä vahva raamatullinen tausta. Jumala on luonut musiikin lahjan ihmisen hyväksi ja jo varhaiset kristityt ihmiset ymmärsivät tämän. Musiikki on myös nykyajan ihmisen elämässä tärkeää. (Elämä-usko-rukous 2001, 32-33.)

Musiikki yhdistää kaikenikäisiä, eikä tarvitse osata laulaa nauttiakseen musiikista. Maailma on täynnä musiikkia ja sen eri lajeja ja jokaiselle löytyy varmasti jokin musiikinkanava, josta nauttii. Ympäristökasvatuksessa tärkeitä tunnepitoisia elämyksiä saa musiikin kautta, pelkkä musiikkikin voi herkistää ympäristöasioille. Musiikkia voi tuottaa itse, sitä voi kuunnella, se voi toimia inspiraationa. Nämä kaikki eri seikat tulee ottaa huomioon materiaalipaketissani (LIITE 1/67-72).

4.9 Leikkien ja pelaten totta ja kuvitelmaa

Vaikka leikit ja pelit eivät virallisesti ole taidetta, on taiteella ja leikillä yhtäläisyyksiä, kuten luovuus ja jännitys, rajoitteiden puuttuminen ja todellisuuden ja kuvittelun yhdistyminen. Nämä elämyspedagogiset seikat tekevät peleistä ja leikeistä luonnollisen osan ympäristökasvatusta. (Liikanen 2009, 92-93.) Leikin voisi kenties sanoa olevan "taitolaji", aikuisen näkökulmasta, joka vaatii heittäytymistä, uskallusta ja iloista mieltä. Ympäristökasvatusta ei voi sivuuttaa ilman leikkien tuomaa mahdollisuutta oppia aivan huomaamatta. Siksi olen valinnut materiaalipakettiini (LIITE 1/73-91) mukaan paljon erilaisia pelejä, leikkejä ja kisoja, joita voi soveltaa ja keksiä omista lempileikeistä ja peleistä lukemattomat määrät lisää.

Leikki on luonnollinen tapa pohtia maailmaa ja ymmärtää sen ilmiöitä ja samalla leikki on siksi myös ympäristökasvatuksessa tärkeä ja sivuuttamaton osa (Kalliala & Tahkokallio 2001, 33; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 72; Nordström 2004, 118; Järvilehto 2014, 113). Leikki sopii moneen asiaan ja yhteyteen, sen kautta saadaan aikaan iloa, naurua ja turvallisuutta, sillä mikään, mitä leikissä tapahtuu, esimerkiksi ilmastonmuutos tai jokin luonnonkatastrofi, ei tapahdu todellisuudessa. (Vehviläinen 2008, 77). Ilon ja hauskuuden kautta on helpompi oppia, uppoutua oppimiseen ja motivaatio pysyy siten korkealla (Järvilehto 1998, 7).

Leikki kuuluu kaikenikäisille ja kaikille, eikä sitä voida asettaa vain lasten tehtäväksi (Karimäki 2008, 29). Leikki on rooliin asettumista, maailman tutkimista, vapautumista, maailman ymmärtämistä, heittäytymistä, tulevaisuuden tutkiskelua ja vapaaehtoista (Karimäki 2008, 34-35; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71).

Leikki on tärkeää jo pelkästään itsensä leikkimisen vuoksi, mutta sen avulla saa myös purettua energiaa ja oppii samalla tehokkaasti sellaisia taitoja, joita tarvitsee elämässä, esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja sääntöjen noudattamisen tärkeyttä (Järvilehto 2014, 119; Kalliala & Tahkokallio 2001, 57-58; Vuorinen 1998, 181-184; Nordström 2004, 118). Vapaassa leikissä ei usein löydy tarkoitusta leikin itsensä ulkopuolelta (Kalliala & Tahkokallio 2001, 34), mutta ympäristökasvatuksessa ympäristökasvatuksen tavoitteet ohjaavat käytössä olevia menetelmiä. Leikkiessä kaikilla on yhtä hyvät mahdollisuudet voittaa tai hävitä (Vuorinen 1998, 183). Leikki on kokonaisvaltaisesti ihmistä aktivoivaa, koska siinä yhdistyvät toiminta, tunteet ja ajatukset (Vuorinen 1998, 184). Ympäristökasvatuksessakin tärkeä ja ohittamaton kokonaisvaltaisuus puoltaa leikkien valintaa materiaalipakettini (LIITE 1/73-91) menetelmien joukkoon.

4.10 Aistien käytön tärkeys ympäristökasvatuksessa

Taide- ja taitoaineissa on tärkeää muistaa, että ne pohjaavat hyvin paljon aistien havaintoihin. Ihmisen aistit ovat koko ajan kuormituksessa nykymaailman tehokkaassa ja meluisassa maailmassa, joten on tärkeää käyttää aisteja harkiten, sillä aistien kautta saadut havainnot jäävät hyvin vahvasti mieleen. (Karppinen 2007, 76; Nordström 2004, 116-117.)

Ihmisen kaikkia viittä aistia tulisi käyttää. Kuvataiteessa korostuu näkeminen, musiikissa kuuleminen, kädentaidoissa tunteminen. Materiaalipakettini yksi osa

(LIITE 1/92-97) on suunnattu erityisesti aisteille ja eri aisteihin perustuville menetelmille. Aisteja voi ja saa käyttää myös muissa materiaaliin menetelmissä ja niitä kannattaa käyttää hyödyksi erityisesti pienten lasten kanssa, joille tunnusteleminen, kokeileminen ja ihmettely ovat hyvin luonnollisia ja tärkeitä asioita (Saloranta 2010, 165; Lapset seurakuntalaisina 2013, 9, 11). Myös hartausmateriaalista (LIITE 1/103-110) löytyy eri aisteihin perustuva hartaus.

5 TOIMINNAN KUVAUS JA ARVIOINTI

Opinnäytetyöni materiaalipaketin (LIITE 1) koostaminen oli alusta asti prosessi ja tuo prosessi jatkuu yhä. Prosessin aluksi oli tarpeen löytää opinnäytetyön teorioita palvelevia teemoja, joiden avulla pystyi valitsemaan, keksimään, ideoimaan ja valikoimaan erilaisia menetelmien ja toimintamalleja. Ympäristökasvatuksen, ekoteologian, elämyspedagogiikan sekä taide- ja taitoaineiden suhteen näiden teemojen löytäminen on yllättävän helppoa ja vaivatonta. Ilo, innostus, kokemus, elämys ja kokonaisvaltaisuus yhdistävät näitä kaikkia opinnäytetyöni osa-alueita. Materiaalipakettini jokaisen menetelmän tulisi tukea näitä teemoja ja siten tuottaa iloa, innostaa ja sitä kautta motivoida oppimaan, antaa elämyksiä ja kokemuksia ja kokonaisvaltaisesti palvella ympäristökasvatusta.

Näiden teemojen löytyminen ja niiden käyttäminen materiaalipaketissani tukevat taide- ja taitoaineiden käyttöä ympäristökasvatuksessa pääkehittämistehtäväni mukaan. Kaikkien menetelmien yhteisenä tavoitteena on ympäristökasvatus. Samalla eri menetelmät tukevat myös muunlaista oppimista, esimerkiksi yhteistyötaitoja, sorminäppäryyttä ja muistin kehittymistä. Taide- ja taitoaineiden hyötyä ympäristökasvatuksessa ei voi siis kiistää.

Taide- ja taitoaineiden suhteen täytyi tehdä heti alussa selkeä rajaus. Liikunta yleisesti täytyi jättää taitoaineiden ulkopuolelle, koska jokainen pallo- tai mailapeli ympäristökasvatukseen sopivaksi muokaten olisi vienyt liikaa aikaa ja tuottanut liikaa vaivaa. Pelien ja leikkien mukaan ottaminen taas oli mielestäni järkevää, koska kirkon kasvatustyössä tarvitaan paljon ryhmäytettäviä ja lämmittäviä leikkejä ja ne ovat ominaisuuksiltaan hyvin samankaltaisia kuin muut taide- ja taitoaineet.

Itse materiaalin ja eri menetelmien kokoaminen toteutui jokapäiväisen muistikirjan avulla. Omien uusien ideoiden lisäksi hyvästä muististani oli paljon hyötyä. Muistan yllättävän selvästi lukuisia askarteluja, leikkejä ja menetelmiä omasta lapsuudesta, kerhovuosista ja jopa päiväkotiajalta ja näistä ideoista moni pääsi materiaalipakettiin. Näiden menetelmien kautta oli hyvä lisätä materiaalipaketin monipuolisuutta. Ideat kirjoitin muistikirjaan ylös ja muokkasin myöhemmin ympäristökasvatukseen sopiviksi. Tämä tapa toimi hyvin ja sen kautta pystyi muokkaamaan paljon ideoita, joita tuli mieleen materiaalipaketin kirjoittamisen aikana. Jos jokin idea lakkasi miellyttämästä, sen pystyi vain vetämään muistikirjasta yli. Toisaalta muistikirja ei ollut aina mukana ja siitä syystä moni hyvä idea jäi kirjaimatta ylös, eikä siis päässyt lopulliseen työhön ollenkaan, jos sitä ei hyvästä muistista huolimatta muistanutkaan.

Osa materiaalipaketin kirjoitusprosessia oli konkreettisen ulkomuodon valinta: miten saisi ulkonäöltään materiaalipaketin näyttämään ympäristökasvatukseen sopivalta? Vanhat kirjan sivut sekä materiaalissa esitelty päällystystekniikka (LIITE 1/54) palvelivat kansiomuotoista pakettia hyvin ja samalla huomiota sai myös uusiokäyttö. Näitä kansioita on toki olemassa vain yksi, joten jos materiaalipakettiani halutaan Ylivieskan seurakunnassa monistaa useammalle työmuodolle oma, täytyy myös uusia kansioita tehdä.

Alakehittämistehtävänä nuorten ja lasten sekä työntekijöiden näkökulmasta olivat koko ajan läsnä materiaalin ideointi- ja kirjoitusprosessissa. Menetelmät ovat monipuolisuutensa tähden monille ikäryhmille sopivia ja selvää jo alusta asti oli, että jotkut menetelmät tulisivat suuntautumaan selkeästi rippikoulutyöhön, toiset lapsityöhön, toiset varhaisnuorisotyöhön. Samalla ajattelin itseäni käyttämässä materiaalipakettiani työntekijänä ja työntekijän näkökulmasta ja pohdin, että menetelmiä on paljon helpompi käyttää ja toteuttaa, jos vaadittavat materiaalit on lueteltu

menetelmien yhteydessä. Materiaalipakettini ottaa siis huomioon myös työntekijän.

Seuraavaksi esittelen ja arvioin materiaalipakettini käytännön testausta. Oli tärkeää kokeilla menetelmiään käytännössä, sillä vasta se kertoi materiaalipaketin toimivuudesta käytännön työssä. Käytännön työ on kuitenkin päämäärä ja tarkoitus materiaalipakettini olemassaololle. Pohdin lisäksi käytännön toteutuksia kehittämistehtävieni avulla: kuinka taide- ja taitoaineet edesauttoivat ympäristökasvatuksen toteutumista, kuinka nuoret ja lapset oli otettu huomioon ja kuinka työntekijät voivat itse hyödyntää näitä menetelmiä?

5.1 Päivänavaukset ja ympäristökasvatus

Materiaalipakettini ensimmäiset käytännön toteutukset tapahtuivat päivänavauksina. Päivänavaukset ovat nuorisotyöntekijälle arkea, joten ekoteologian näkökulmasta ja materiaalipakettini hartauksia testatakseni oli hyvä päästä pitämään päivänavauksia ja samalla miettiä niitä työntekijän hyödyn näkökulmasta.

Pidin yhteensä kuusi päivänavausta: 25.3 ja 26.3 sekä 15.4 ja 16.4 yläkoululla ja lukiolla, 17.4 ja 18.4 alakouluilla. Yläkoululla ja lukiolla päivänavaukset tulevat keskusradion kautta, alakouluilla pääsin koulun eteen liikuntasaliin.

Yläkoulujen ja lukion päivänavaukset olivat hartausmateriaalistani muokattuja puheita roskaamisesta, ekopaastosta sekä sillä viikolla ajankohtaisesta Earth Hour-tapahtumasta (LIITE 2) sekä luomisesta ja kiitollisuudesta (LIITE 3). Olen kokenut puhuja ja varma sanoissani, joten minulle päivänavauksien pitäminen itsessään on luontevaa. Ympäristökasvatuksen mukaan ottaminen aiheena oli myös luontevaa opinnäytetyön tähden, mutta myös siksi, että yläkoulujen päivänavauksien jäl-

keen, samana iltana, pidin päivänavauksen kuululleille nuorille 8action-illan, jossa oli ympäristökasvatuksellinen teema. Ympäristökasvatus oli siis koko päivän jatkumo ja palveli nuoren elämänskysymyksiä.

Keskusradion kautta tulleissa päivänavauksissa eivät taide- ja taitoaineet päässeet samalla tavalla oikeuksiinsa kuin muissa käytännön toteutuksissa, mutta elävyyden, tarinankerronnan ja ajankohtaisen aiheen avulla tapahtuu varmasti ajatuksiensa heräämistä. Siten nuori saa itse omaa pohdittavaa ja itse yrittää ratkaista, millaisia valintoja elämässään tekee.

Toki keskusradiosta puhuessa aina vähän jännittää, kun kuulijoita ja heidän reaktioitaan ei näe lainkaan. Mukanani olleelta seurakunnan kanttorilta sain kuitenkin palautetta, että huomaa, että en ole tässä hommassa "aivan suoraan yläasteelta tullut" ja eräs opettaja tuli käytävällä oikein halaamaan pidettyäni päivänavauksen ja kiittämään hyvästä aiheesta. Päivänavauksien teemat viljely, varjelu ja omien tekojen ja valintojen merkitys sekä konkreettisuus juuri nuoren elämässä toimivat hyvin.

Alakouluilla pitämäni päivänavaukset Jumalan huolenpidosta liiketarinan (LIITE 4) kautta olivat paljon paremmin taide- ja taitoaineiden ytimessä ja vastasivat pääkehittämistehtävääni. Päivänavaukseni saivat myös hyvää palautetta. Opettajat olivat sitä mieltä, että olen oikealla alalla ja erään alakoulun rehtorin mukaan kaikki, mikä lähtee leikistä käsin, on hyvä asia. Lapset lähtivät hyvin positiivisesti mukaan, tekivät innolla ja ilolla liikkeitä ja varmasti päivänavaukset olivat mieleenpainuvia. Kestoltaan ne olivat vähän liian pitkiä, mutta yllättävän hyvin lapset jaksoivat istua ja olla tekemisessä mukana. Toisella alakoululla naurusta ei meinannut tulla loppuakaan, kun liiketarinan liikkeitä olivat niin mukaansatempaavia.

Näissä olisi siis selkeästi kehittämistehtäväni mukaisesti otettu lapset huomioon ja opetus tapahtui heidän ehdoillaan.

Alakoulujen päivänavauksen aihe ei ehkä ollut niin selkeästi ympäristökasvatuksellinen kuin yläkoululla ja lukiolla. Toisaalta liikkeen yhdistäminen raamatunkertomukseen onnistui, mutta selkeän ympäristökasvatuksellisen aiheen esiintuominen ei. Jeesus tyynnyttää myrskyn – tarinassa ollaan kuitenkin luonnossa ja Jeesuksen voima ja tahto tyynnyttää luomakunnan voiman. Ihminen ei ole esimerkiksi luonnonkatastrofien sattuessa yksin.

5.2 LUOVASTI VIHREÄÄ – materiaalipaketin testausta rippikoulutyössä

Materiaalipaketini käytännön toteutus rippikoulutyössä toteutui 8action-illoissa 26.3 sekä 16.4. Nämä 8action-illat kuuluvat rippikouluun pakollisina iltoina, joten paikalla olivat koko leirin osallistujat. Ensimmäisessä illassa (LIITE 5) mukana oli parikymmentä nuorta, toinen ilta (LIITE 6) oli yllätyksellisesti tuplailta, jossa oli mukana kaksi leiriryhmää ja osallistuja yli 40.

Nuorisotyöntekijänä täytyy valmistua siihen, että työt eivät suju aina suunnitelmiensa mukaan. Koska toisen illan rippikouluryhmät huhtikuussa olivat yhdistyneet yhdeksi todella suureksi ryhmäksi, ryhmä ja toiminta-aika jouduttiin puolittamaan. Minä otin vastuulleni käsillä tekemiseen perustuvat harjoitteet ja avustamassa olleet isokset hoitivat ryhmäyttämisleikit rippikoululaisten kanssa.

Rippikoululaiset ovat mielestäni työntekijälle haastava ryhmä heidän innostamisensa ja ryhmäpaineiden kannalta. Tämän huomasin myös materiaalipakettiani

kokeillessa. Yritin valita iltaan sellaisia menetelmiä, joissa on mahdollisimman matala osallistumiskynnys ja jotka olisivat mahdollisimman monipuolisia, jotta kiinnostusta riittäisi koko illalle. Tämä vastasi kaikkiin kehittämistehtäviini. Illat sujuivat taide- ja taitoaineiden avulla nuorten kiinnostuksen ehdoilla ja työntekijän voimilla siten, että kaikilla oli mahdollisimman mukavaa ja helppoa olla yhdessä.

Näiden näkökulmien mukaan illat sujuivat mielestäni hyvin ja sujuvasti. Kahden kerran kokeilusta oli hyötyä siinä, että pystyi parantelemaan omaa suunnitelmaansa edellisen kerran virheistä oppien. Molemmilla kerroilla ympäristökasvatus ei tullut millään lailla ”liikaa” ja ”tuputtaen” esille, se oli luonnollinen osa jatkumoa, joka oli alkanut jo saman päivän päivänavauksista ja päättyi isosten pitämiin iltahartauksiin.

Ensimmäisenä iltana ryhmien muodostus-leikki (LIITE 5/1, nro 4) oli ainoa, joka ei toiminut, joten siitä täytyi siirtyä nopeasti seuraavaan toimintaan. Muuten kaikki ryhmäläiset lähtivät hyvin toimintaan mukaan, eikä kukaan jättäytynyt täysin pois, vaikka rippikouluikäisille tyypillistä esittämistä oli havaittavissa. Rippikouluikäiset ovat tottuneet 45 minuutin oppitunteihin, mutta ensimmäisen illan tunnin mittaisessa hetkessä jaksettiin melko hyvin keskittyä. Puolen tunnin kanssa tilanne oli jo huomattavasti helpompi.

Ajankäytöstä sain palautetta työelämäohjaajaltani Hannelelta. Hänen mukaansa hyvään keskittymiseen oli mitä luultavimmin syynä se, että menetelmät vaihtuivat ja olivat monipuolisia, mikä oli hyvä asia. Hannele antoi myös hyvää palautetta menetelmien hyvästä sovellettavuudesta monen ikäisille.

Kehittämistehtäväni mukaan nuoret pääsivät itse tekemään ja kokemaan. Käytännön toteutuksessa otin huomioon juuri rippikoululaiset, sillä menetelmät olivat matalan kynnyksen tekemistä, eikä kenenkään tarvinnut olla esillä tai puhua enempää, kuin itse halusi. Ympäristökasvatus olisi voinut olla enemmän esillä toisella toteutuskerralla, mutta koska aikaa oli vain puoli tuntia, menetelmiä joutui karsimaan. Myös menetelmät itsessään olisivat voineet olla luovempia ja vieläkin monipuolisempia.

5.3 Lapsityön ympäristökasvatushartaudet

Pääsin kokeilemaan materiaalipakettini hartauksia (LIITE 7) myös lapsityön puolelle. Tiistaina 21.4 ja torstaina 23.4 kokoontuivat perhekerhot hartauteeni ja keski- viikkona 22.4 vauvakerho. Perhekerhot kävivät hartaudessa kahdessa ryhmässä.

Hartauksien valmisteleminen alkoi opinnäytetyöni esittelyllä lapsityön työalapa- laverissa 25.3, jossa kerroin valmistuvasta materiaalipaketista sekä sen mahdolli- sesta käytännön testaamisesta kaikissa kasvatustyön työmuodoissa. Esitellessäni materiaalipakettini otin kehittämistehtäväni mukaan huomioon työntekijät ja hei- dän tukemisensa ympäristökasvattajina. Ehdotukseni hartauksien pitämisestä otettiin innolla vastaan ja pyydettiin aisteihin perustuvaa hartautta. Minulla oli jo valmiina luomiskertomukseen perustuva hartausrunko, johon aistit saisi hyvin helposti mukaan.

Hartautta varten valmistin seitsemän yllätyslaatikkoa materiaalipakettini päälly- tysmenetelmän mukaan (LIITE 1/54). Tämä oli odotettua suurempi ja aikavievem- pi työ, mutta laatikot jäävät käyttöön seurakunnalle ja niitä voidaan hyödyntää muissa hartauksissa ja työmuodoissa. Laatikoihin kokosin tarvittavat materiaalit

kotoa, seurakunnalta sekä askartelin itse puuttuvat asiat. Hartaustila toimi hartauteni pitopaikkana.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan hartauden piti olla rastiratatyypinen, jossa olisi kierretty eri tiloissa eri luomispäivien mukaan. Mutta koska hartauksien ikäryhmä oli melko nuori, päätin, että oli hyvä ratkaisu pitää hartaudet pienemmässä tilassa. Yllätyslaatikoiden alle laitoin tuolit, kun pöytiä ei ollut saatavilla ja tuoleille luomispäivien väreihin sopivat liinat.

Ensimmäinen toteutus sujui hyvin, mutta korjattavaa ja parannettavaa löytyi. Ensimmäisellä vetokerralla liinat laatikoiden alla eivät toimineet, sillä ne olivat tiellä, laatikot luistivat niiden takia, lapset vetivät liinoja mukanaan ja keskittyminen oli haastavaa. Kertomus oli myös melko pitkä.

Toiselle vetokerralle vaihdoin liinat tuolien selkänojille ja hartaus toimi huomattavasti paremmin ja pystyin itse keskittymään paremmin. Toisaalta alkuperäisen suunnitelman mukaan laatikot oli tarkoitus asettaa pöydille, jolloin liinatkin laatikoiden alla olisivat ehkä toimineet paremmin. Lyhensin tarinaa ja olin itse rauhallisempi, joten toinen vetokerta sujui paremmin.

Vauvakerhon suhteen tilanne oli hyvin erikoinen ja erilainen, sillä osallistuja oli vain 6 äitiä lapsineen. Tila oli hyvin hiljainen ja koska vauvoista kukaan ei osannut edes vielä kävellä, täytyi hartaus vetää äitien ehdoilla ja heidän osallistumiseensa luottaen. Vauvat tuntuivat kyllä kuuntelevan ja olevan omalla tavallaan läsnä ja nauttivan pumpulipilvien kosketuksesta ja linnun höyhenen sipaisusta poskella. Äideillekin yllätyslaatikoiden avaaminen ja luomiskertomuksen seuraaminen oli varmasti mukavaa ja helppoa. Olisin toivonut äideiltä hieman aktiivisempaa osallistumista, mutta jo muutamankin äidin mukaan saaminen oli mukava juttu.

Hartaudessa käytetyt aistit toimivat osin hyvin, osin huonosti. Tarkoituksena oli soittaa linnunlaulua lintujen luomisen kohdalla (LIITE 7/2), mutta se suunnitelma piti heti hylätä, koska monet meneillään olleet asiat hartaudessa eivät antaneet siihen mahdollisuutta. Myös hajuaistin käyttö kolmannen luomispäivän kohdalla (LIITE 7/3) oli hieman haastavaa, koska ulkoa ei vielä löytynyt kunnolla tuoksuvia kasveja, enkä tajunnut varautua tähän itse paremmin ostamalla esimerkiksi tuoreita kukkia. Makuaistia ei hartaudessa ollut mukana ollenkaan. Mutta muuten koskettelu ja itse tekeminen onnistuivat. Usean hartauden jälkeen tajusi myös sen, kuinka valmiiksi hartaudessa tehtäviä asioita kannatti valmistaa. Neljännen luomispäivän (LIITE 7/2) tähtitaivasta varten tekemiini tähtiin kannatti laittaa valmiiksi sinitarrat vauvakerhossa ja sinitarrojen laittaminen valmiiksi taivaalle palveli perhekerhoissa.

Hartaus palveli varmasti luovana, aisteihin perustuvana ja toimintaa sisältävänä lapsia. Mukana olleet aikuisetkin saivat varmasti jotakin hartaudestani. Lapset olivat iloisesti mukana ja jaksoivat keskittyä melko hyvin siihen nähden, että heidän ikänsä oli tosiaan kaikkien kohdalla noin 4-5, vauvojen kohdalla kaikki olivat alle vuoden ikäisiä. Viimeisessä perhekerhon käytännön toteutuksessa meteli oli melko kova, mutta lasten innostus osallistua suuri. Työntekijän näkökulmasta yllätyslaatikoita on helppo hyödyntää uudelleen. Hartaus sopi hyvin pienillekin lapsille, mutta paremmin se palvelisi varhaisnuoria ja sopisi varmasti myös rippikouluun ja nuorten toimintaan. Silloin kertomukseen voisi syventyä jutellen ja keskustellen Jumalan lahjoista luomiskertomuksen mukaan.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni jälkeen olen huomannut ajattelevani itse eri tavalla monista, ympäristöön ja luontoon liittyvistä asioista. Oma suhtautuminen esimerkiksi lajitteluun ja turhaan palavien valojen pois laittamiseen on muuttunut tiedostavammaksi ja käytännön läheisemmäksi. Kiinnitän huomiota omaan paperintuhlaamiseen ja veden käyttöön ja näen roskissa ja muille turhissa asioissa jatkuvasti kädentaidollisia elementtejä, joita voisi hyödyntää monissa askarteluissa. Opinnäytetyötä tehdessä vanhat kirjan sivut ja sanomalehdet alkoivat tuntua kullan arvoisilta aarteilta, joita saattoi hyödyntää materiaalipaketissani, materiaalin konkreettisen kansion tekemisessä sekä hartauksien valmistelussa ja toteutuksessa.

Tästä olen tyytyväinen ja samalla myös hieman hämmentynyt. Oma oppiminen kirjoitusprosessin aikana oli yllättävää ja asenteenmuutos on lähtenyt käyntiin. Jos pelkästään omalla kohdalla on suunta näin positiivinen, toivon, että materiaalipaketini kautta myös muut voivat oppia ja oivaltaan ympäristökasvatuksesta paljon hienoja asioita.

Tässä on toteutunut konstruktivistinen näkökulma ympäristökasvatuksesta. Olen rakentanut materiaalipakettiani oman kokemusmaailman pohjalta, muokannut ideoita ja keksinyt uusia menetelmiä oman luonto- ja ympäristösuhteeni avulla sekä oppinut itsekin muita opettaessani. Oppimisprosessi on ollut siten omalta osaltani menestyksekkäs.

Tämä ei ole kuitenkaan ollut helppoa. Menetelmien kirjoittaminen ja työstäminen oli melko pitkä ja vaivalloinen tehtävä, vaikka se haastoikin itseä koettamaan omaa luovuuttaan ja testaamaan rajojaan. Sen kautta sai nähdä, mihin oikein itse pystyy ja kuinka pitkälle venyy. Oma monipuolisuus oli myös koetuksella. Välillä

tuntui, että voimat ja kiinnostus loppuvat, mutta taas uuden päivän ja uusien ideoiden voimin jaksoi jatkaa kirjoitusta eteenpäin. Kun inspiraatio tuntui olevan aivan lopussa, eikä uusia menetelmiä keksinyt, jokin oma kokemus tanssiharjoituksissa tai vanha muisto nuoruudesta innosti jälleen toimimaan.

Samalla kirjoitusprosessi oli palkitseva ja antoisa kokemus ja omaa, tulevaa työtä ajatellen hyvin tarpeellinen. Tämä materiaalipaketti palvelee paitsi Ylivieskan seurakuntaa, myös minua, tulevana ammattilaisena, kirkon nuorisotyönohjaajana sekä ympäristökasvattajana. Minulla on opinnäytetyöni kautta loistava mahdollisuus pitää ympäristökasvatusta yllä omassa työssäni missä tahansa näiden menetelmien avulla. Ympäristökasvatuksen jatkuvan oppimisen prosessi toteutuu myös tässä.

Varmasti vaikeinta koko materiaalini kirjoittamis- ja kokoamisprosessissa oli miettiä ja pohtia materiaalipakettia työntekijän näkökulmasta. Lapset ja nuoret oli helppompaa ottaa huomioon monipuolisuuden ja menetelmien erilaisten aiheiden kautta, mutta kirjoitusasun ja ikäryhmäsuositusten suhteen täytyi todella nähdä vaivaa ja niitä piti miettiä hyvin tarkkaan. Työntekijän näkökulmasta olisi ollut parempi, jos tähän ikäryhmäsuositusten tekoon olisi pyytänyt apua tai hyödyntänyt teoriaa paremmin. Toisaalta myös käytäntö opettaa. Jos tulevaisuudessa jokin menetelmä ei sellaisenaan toimi jonkin tietyn ikäryhmän kanssa, voi menetelmää muokata sopivammaksi ja soveltaa muille ikäryhmille ja työmuodoille. Toisaalta tämä on hyvä asia, sillä materiaalipakettiani on mahdollisuus soveltaa vapaasti. Leikki, draama, tanssi tai kuvataide palvelee aivan yhtä hyvin aikuisia kuin lapsiakin ja ”liian” helppoja tai vaikeita menetelmiä voi aina vaikeuttaa tai helpottaa lisäämällä tai poistamalla jotakin ja muuttamalla suunnitelmia kokemuksen kautta ja virheistä oppien.

Opinnäytetyöni materiaalipaketti saattaa olla kirjoitettu ja tulostettu, mutta valmis se ei ole. Menetelmiä voisi hioa, ideoita parantaa, materiaalia lisätä ja ohjeita selkeyttää. Jatkuvasti mieleen tulee mahdollisia lisäysehdotuksia ja parannusmahdollisuuksia. Ideat voisivat olla luovempia, ohjeet selkeämpiä ja mukana voisi olla kuvia. Monia asioita olisi varmasti voinut tehdä toisin, kuten menetelmien koamisen olisi voinut aloittaa huomattavasti aikaisemmin ja käyttää enemmän aikaa koko paketin kirjoittamiseen.

Tyytyväinen olen kuitenkin toteutukseen. Materiaalipaketissani menetelmiä on joka tapauksessa laajasti, ne ovat monipuolisia ja ympäristökasvatus on kantava teema läpi koko materiaalipaketin. Jokaisesta taide- ja taitoaineesta olen saanut melko kattavasti materiaalia, toisista enemmän ja toisista vähemmän ja ideoita ja sovellusehdotuksia on paljon. Materiaalipaketti on selkeä ja sujuva, kirjoitusasultaan helposti lähestyttävä ja samalla asiallinen.

Kaikkein tyytyväisin olen siihen, että materiaalipakettini on kokonaan minun tuottamani: jokainen menetelmä, idea ja vinkki ovat minun muistoistani, kokemuksistani tai omasta mielestäni tullutta, joitakin olen oppinut ystäviltäni ja koulutukseni aikana, mutta kirjallisuutta ei ole tarvinnut käyttää yhteenkään menetelmään. Tämä laaja-alainen monipuolisuus ja luovuus omalta kantilta on hieno asia.

Toivon ja luotan siihen, että Ylivieskan seurakunnan kasvatustyö koee materiaalipakettini tarpeeseen tulevana, käytännöllisenä ja toimivana ja ottaa sen käyttöönsä ja pitää siten yllä jatkuvuutta. Samalla toivon myös, että muut työntekijät innostuvat käyttämään materiaaliani. Esittelin valmiin materiaalipakettini Ylivieskan seurakunnan työntekijäkokouksessa 15.4., joten tieto materiaalipaketistani on mennyt eteenpäin. Koko kasvatustyö on ottanut materiaalipakettini hyvin positii-

visesti vastaan. Jatkumon kannalta olisi myös mukava kirjoittaa jatkoa tälle materiaalipaketille esimerkiksi lähetykskasvatuksen, mediakasvatuksen tai liikuntakasvatuksen näkökulmasta.

Miten tästä voisi jatkaa eteenpäin? Oman oppimiseni kannalta olisi tärkeää saada jatkaa kirjoitusprosessia ja kehittää yhä lisää materiaalipakettiani, jotta se voisi vastata yhä useamman työntekijän, nuoren, lapsen ja samalla kaikkien seurakuntalaisten tarpeita unohtamatta taide- ja taitoaineita. Kehittämistehtäväni mukaan taide- ja taitoaineiden avulla ympäristökasvatuksen opettaminen on mahdollista, tarpeellista ja hyödyllistä ja sitä voidaan toteuttaa materiaalipakettini kautta, mutta kuinka käy toisten kehittämistehtävieni? Tukeeko materiaalipakettini nuorta ja lasta sekä työntekijää ympäristökasvatuksessa?

Sanoisin, että suunta on oikea. Omaa kirjoitustaan on vaikea tutkia ja analysoida objektiivisesti, mutta varmasti suurin osa menetelmistä toimii lasten ja nuorten kanssa, sillä ainakin omat käytännön toteutukset toimivat, vaikka niitä joutui joissain tilanteissa muokkaamaan. Myös uskon, että työntekijä saa vinkkejä ja ideoita omiin toimintamuotoihinsa ja menetelmiinsä. Monipuolisuus on myös yksi valtti materiaalipaketissani, koska menetelmiä on paljon ja menetelmissä on vaihtoehtoja ja ehdotuksia toteutusideoista, joten jokaiselle ryhmälle ja jokaiselle yksilölle luulisi löytyvän jokin sopiva menetelmä ja tapa ympäristökasvatukseen.

Varsinkin nuoren ja lapsen kannalta ympäristökasvatus on hyvin tärkeä asia, joka on tämän opinnäytetyön avulla kirkastunut. Koska mielipiteisiin, asenteisiin ja valintoihin on paras vaikuttaa lapsuudessa, on materiaalipakettini suuntaaminen juuri kasvatustyölle hyvin perusteltua. Jos saan materiaalipakettini avulla myönteisiä kokemuksia synnytettyä, on todennäköistä, että nuorten ja lasten asenne voi muuttua positiivisemmaksi ja tietoisemmaksi ympäristöasioista sekä olla pitkällä

aikavälillä lähtökohtana hyvälle ja myönteiselle ympäristösuhteelle aikuisiällä ja saada lopulta aikaan konkreettista muutosta suhteessa ympäristöön.

Maailman herkat ekosysteemit ja eliölajit eivät kestä tätä kulutuksen määrää ja luonnon riistoa, jota ihminen nykymaailmassa harjoittaa. Jos minun materiaalipakettini avulla edes yksi ihminen muuttaa käyttäytymistään, valitsee toisin, huomioi tekojensa merkityksen tai vie roskansa oikeaan roska-astiaan, on koko opinnäytetyöprosessi ollut kaiken vaivan arvoinen.

Käytännön muutos on koko opinnäytetyöprosessini taustalla ja kaikkien kehittämistehtävieni tärkein suunta. Mahatma Gandhin sanoin: "Ole itse se muutos, jonka haluat nähdä maailmassa tapahtuvan."

LÄHTEET

Ainasoja, A. 2014. Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma 2014-2018. Ylivieskan seurakunnan internet-sivut. Word-tiedosto. Saatavissa <http://www.ylivieskanseurakunta.fi/?pid=ymparistodiplomi>. Luettu 19.3.2015.

Alasaarela, E. 2007. Ihminen ja luonto. Teoksessa T. Helenius (toim.) Meille annettu maa: pohjoisen kirkon ympäristökirja. Helsinki: Edita, 53-61.

Anttila, E. 2001. Tanssi: kehon kieltä. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 76-87.

Anttila, E. 2008. Tanssin pyörteissä. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 55-65.

Anttila, E. 2009. Tanssin kosketus. Teoksessa A-M. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2/2009. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf. Luettu 5.3.2015, 83-90.

Cantell, H. & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Helsinki: PS-kustannus, 60-79.

Cantell, H. 2004. Johdanto. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Helsinki: PS-kustannus, 12-15.

Cantell, H. 2011. Lapsuus ja nuoruus ympäristösuhteen perustana. Teoksessa J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 332-338.

Eloranta, V. 1995. Ympäristökasvatus yläasteella. Teoksessa S. Ojanen & H. Rikkinen (toim.) Opettaja ympäristökasvattajana. Helsinki: WSOY, 183-197.

Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001. PDF-tiedosto. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/\\$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf). Luettu 5.3.2015.

- Haila, Y. 2011. Ihmisen ekologiset sidokset. Teoksessa J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 68-76.
- Halme, L. 2010. Lapsen parhaaksi. Uskontokasvatus kokonaisvaltaisen ihmiskuvan valossa. Helsinki: Lasten keskus.
- Havu-Nuutinen, S. & Järvinen, H. 2002. Ympäristö- ja luonnontiedon opettaminen ja oppiminen ala-asteella. Teoksessa M-L. Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 135-156.
- Helenius, T. 2007. Jo joutui armas aika. Luterilainen kirkon ympäristötyö. Teoksessa P. Kainulainen (toim.) Pyhän kosketus luonnossa : johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Hämeenlinna: Karisto Oy, 220-239.
- Hiltunen, J. & Konivuori, H. 2005. Vihreä draama: draaman keinoin kestäviin elämäntapoihin. Jyväskylä: Gummerus.
- Horelli, L. 1995. Lasten osallistuminen ympäristökasvatuksen haasteena. Teoksessa S. Ojanen & H. Rikkinen (toim.) Opettaja ympäristökasvattajana. Helsinki: WSOY, 126-138.
- Houtsonen, L. 2004. Puheenvuoroja: Ympäristökasvatuksen mahdollisuudet. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Helsinki: PS-kustannus, 190-194.
- Huotari, V. 2007. Esipuhe. Teoksessa P. Kainulainen (toim.) Pyhän kosketus luonnossa : johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Hämeenlinna: Karisto Oy, 11-12.
- Huotilainen, M. 2009. Musiikki ja oppiminen aivotutkimuksen valossa. Teoksessa A-M. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2/2009. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf. Luettu 5.3.2015, 40-48.
- Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kainulainen, P. 2007. Johdanto: Maanläheisen teologia aika. Teoksessa P. Kainulainen (toim.) Pyhän kosketus luonnossa : johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Hämeenlinna: Karisto Oy, 13-17.

Kalliala, M. & Tahkokallio, L. 2001 Yhteinen leikki. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 33-61

Karimäki, R. 2008. Leikki muuttaa muotoaan. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 29-42.

Karppinen, S. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa S. J. A. Karppinen & T. Latomaa T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä: seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 11-20.

Karppinen, S. 2001. Kädentaidot – väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 106-119.

Karppinen, S. 2007. Elämyksestä kokemukseen ja oppimiseen. Teoksessa S. J. A. Karppinen & T. Latomaa T. (toim.) Seikkaillen elämyksiä: seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 75-97.

Karppinen, S. 2008. Innostamisen pedagogiikkaa käsityössä ja taiteissa. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.). Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 101-111.

Karppinen, S. 2010. Seikkailukasvatus – erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä. II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 118-135.

Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Esipuhe. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 6-12.

Kettula-Konttas, K. 2008. Draamaa metsäekonomian ja markkinoinnin opetuksessa. Teoksessa P. Korhonen & R. Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus: teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 37-47.

Kirkon ympäristödiplomien käsikirja 2012. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:1. PDF-dokumentti. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FE7B9AB5E16C67D8C22578680029A4E0/\\$FILE/KH_diplomik%20E4sikirja_taitto_11%203.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FE7B9AB5E16C67D8C22578680029A4E0/$FILE/KH_diplomik%20E4sikirja_taitto_11%203.pdf). Luettu 19.3.2015.

Kolttola, L. 2012. Me kaikki tarvitsemme ekosysteemejä joka päivä. Tilastokeskus. WWW-artikkeli. Saatavissa http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-06-05_004.html?s=0. Luettu 24.3.2015.

Koskinen, S. 2010. Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina: ympäristökasvatuksen näkökulma osallistumiseen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto; Nuorisotutkimusseura.

Kouki, J. 2011. Luonnon monimuotoisuus – geenit, lajit ja elinympäristöt. Teoksessa J. Niemelä, E. Furman, A. Halkka, E-L. Hallanaro & S. Sorvari (toim.) Ihminen ja ympäristö. Helsinki: Gaudeamus, 14-22.

Kärkkäinen, R. 2008. Nuoreksi kasvava ja kuvataide. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholalla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 84-100.

Lapset seurakuntalaisina 2013. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja. PDF-dokumentti. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$FILE/KH_lapset_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$FILE/KH_lapset_www.pdf). Luettu 5.3.2015.

Latomaa, T. 2010. Kokemuksen rakentumisesta ja ymmärtämisestä. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä. II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 82-117.

Liikanen, H-L. 2009. Taide- ja taitoaineet oppilaiden hyvinvoinnin edistäjinä – hyvä pohja elämälle. Teoksessa A-M. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2/2009. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf. Luettu 5.3.2015, 91-96.

Meidän kirkko 2015. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus 2015. PDF-tiedosto. Saatavissa

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf). Luettu 5.3.2015.

Nelson, S. 2006. Ympäristö, taide- ja draamakasvatus. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa <http://www.theseus.fi/handle/10024/19745>. Luettu 5.3.2015.

Niemelä, P. M. K. 2007. Luomakunnan vastuulliseksi kuninkaaksi. Teoksessa T. Helenius (toim.) Meille annettu maa: pohjoisen kirkon ympäristökirja. Helsinki: Edita, 89-95.

Nissilä, K. 2007. Ympäristöongelma kirkon haasteena. Teoksessa T. Helenius (toim.) Meille annettu maa: pohjoisen kirkon ympäristökirja. Helsinki: Edita, 78-84.

Nordström, H. 2004. Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Helsinki: PS-kustannus, 116-143.

Nuoret seurakuntalaisina 2012. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja. PDF-dokumentti. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf). Luettu 5.3.2015.

Ojanen, S. & Rikkinen, H. 1995. Johdanto. Teoksessa S. Ojanen & H. Rikkinen (toim.) Opettaja ympäristökasvattajana. Helsinki: WSOY, 12-21.

Palmberg, I. 1994. Ympäristöetiikkaa musiikin ja sanoituksen keinoin. Teoksessa M. Käpylä & R. Wahlström (toim.) Ympäristökasvatuksen menetelmäopas. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen oppimateriaaleja 17, 61-70.

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä: ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa S. J. A Karppinen & T. Latomaa T. (toim.) Seikkailun elämyksiä: seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 53-74.

Pihkala, P. 2010. Luonto ja Raamattu. Kristillisen ympäristökasvatuksen juurilla. Helsinki: LK-kirjat.

Pihkala, P. 2011. Maailmankatsomukset ja kristinusko ympäristökasvatuksessa. WWW-dokumentti. Saatavissa <http://elektra.helsinki.fi/oa/1797->

[2299/5/4/maailman.pdf](#). Luettu 5.3.2015. Alkuperäinen julkaisu: Kasvatus ja aika 5 (4) 2011. Helsinki: Kasvatuksen historian verkosto, 86-105.

Pihkala, P. 2014. Ekoteologia. Teoksessa O-P. Vainio & L. Kemppainen (toim.) Modernin teologian suuntauksia. Helsinki: Kirjapaja, 233-260.

Puhakka, K-M. 2008. Me-henkeä, hyväksymistä ja yhteistyötä draaman keinoin. Teoksessa P. Korhonen & R. Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus: teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 66-73.

Ruokonen, I., Grönholm, M. & Salminen, R. 2008. Musiikin voimaa yläluokilla! Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 67-83.

Räsänen, M. 2009. Taide, taito ja tieto – ei kahta ilman kolmatta. Teoksessa A-M. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2/2009. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Saatavissa http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf. Luettu 5.3.2015, 28-39.

Saastamoinen, R., Varto, J. Westerlund, H, Väkevä, L., Juntunen, M-L., Rouhiainen, L., Löytönen, T., Sava, I., Räsänen, M., Anttila, E. & Bresler, L. 2011. Johdanto. Teoksessa E. Anttila (toim.) Taiteen jälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 40, 5-12.

Saloranta, S. 2010. Ympäristökasvatus ja seikkailu – käytännön toteutusta luontokoulussa. Teoksessa T. Latomaa & S.J.A. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä. II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 163-176.

Sinkkonen, J. 2008. Nuoruusiän monet haasteet. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide: ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla: kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn Lectura, 23-28.

Sipiläinen, I. 2007. Ihminen ja muu luomakunta – lyhyt johdatus ekoteologiaan. Teoksessa T. Helenius (toim.) Meille annettu maa: pohjoisen kirkon ympäristökirja. Helsinki: Edita, 101-111.

Toivanen, T. 2009. Draamakasvatuksen mahdollisuudet – itsetuntemusta, vuorovaikutustaitoja ja elämänhallintaa. Teoksessa A-M. Aro, M. Hartikainen, M. Hollo, H. Järnefelt, E. Kauppinen, H. Ketonen, M. Manninen, M. Pietilä & P. Sinko (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2/2009. Opetushallitus PDF-tiedosto. Saatavissa http://www.oph.fi/download/49220_taide_ja_taito.pdf. Luettu 5.3.2015, 76-82.

Tytöt ja pojat seurakuntalaisina 2012. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja. PDF-dokumentti. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5E6F32D8B80CB424C2257AB6003A4314/\\$FILE/Tytojapojat.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5E6F32D8B80CB424C2257AB6003A4314/$FILE/Tytojapojat.pdf). Luettu 5.3.2015.

Vehviläinen, J. 2008. Prosessidraama tai draama prosessissa. Teoksessa P. Korhonen & R. Airaksinen (toim.) Hyvä hankaus: teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 74-81.

Veikkola, J. 2007. Kristillisen ekoteologian kehitys. Teoksessa P. Kainulainen (toim.) Pyhän kosketus luonnossa : johdatus kristilliseen ekoteologiaan. Hämeenlinna: Karisto Oy, 21-44.

Vuorinen, I. 1998. Tuhat tapaa opettaa. Tampere: Resurssi.

Åhlberg, M. 2002. Ympäristökasvatus koulun ja sen toimintojen laadun kehittämisenä: perusteita ja työvälineitä. Teoksessa M-L. Julkunen (toim.) Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 302-322.

LUOVASTI VIHREÄÄ

**Taide- ja taitoaineiden
materiaalipaketti
ympäristökasvatukseen**

Sanna Räisänen

2015

JOHDANTOSANAT

Ilo ja innostus ovat voimakkaita motivaation ylläpitäjiä ja sen kasvattajia. Oikeastaan mitä tahansa on helpompi ja mukavampi oppia ja myös opettaa, kun oppiminen lähtee ilon kautta. Kun jostakin asiasta kunnolla innostuu, oppimiseen syventyy ja kuin huomaamattaan onkin oppinut jotakin uutta.

Taide- ja taitoaineet ovat erityinen ilon ja itseilmaisun kanava, joiden kautta kaikki erilaiset oppijat voivat ymmärtää ympäröivästä maailmasta jotakin uutta. Itse tekemisen ja kokemisen, elämyksien ja innostuksen kautta saadut oppimiskokemukset jäävät paremmin mieleen kuin vain kuivakka luennointi tai vain sanoihin perustuva opetus. Samalla voi oman tekemisen ja oivalluksen kautta kertoa omasta maailmastaan, arvoistaan, unelmistaan ja toiveistaan ja oppia myös muista.

Erilaiset menetelmät, tavat ja ideat taide- ja taitoaineissa tukevat myös ympäristökasvatusta. Luonnonilmiöitä, saastumista, omien valintojen merkitystä tai ekologista asennetta voidaan opettaa ja asenteita muuttaa tanssin, draaman tai vaikka kuvataiteen keinoin eri tavoin ja tehokkaasti. Ympäristökasvatus on kokonaisvaltaista kasvatusta, jossa mukana ovat pää, sydän ja kädet eli tunteet, ajatukset ja toiminta, joten taide- ja taitoaineet vastaavat ympäristökasvatuksen holistiseen oppimiskäsitykseen. Taide- ja taitoaineet sopivat kaiken ikäisille ja lähes mihin tahansa tilanteeseen. Ne eivät aina vaadi valtavasti materiaaleja, mutta omaa innostusta ja kiinnostusta – joiden avulla innostaa myös muita.

Tämä materiaalipaketti koostuu kymmenestä osasta, jotka sisältävät erilaisia menetelmiä, ideoita, toteutussuunnitelmia, vinkkejä ja ohjeita ympäristökasvatuksen toteuttamiseen taide- ja taitoaineiden menetelmin. Menetelmien yhteydessä on kuvattu tarvittavat materiaalit sekä menetelmien tavoitteet sekä se, minkä ikäisille menetelmä sopii. Yhteisenä tavoitteena kaikille menetelmille on ympäristökasvatus.

Eri menetelmiä voi soveltaa eri ikäryhmille ja eri tilanteisiin, mutta erityisesti ne on koottu vastaamaan kirkon kasvatustyön tarpeisiin. Mukana on myös hartauskokoelma.

Luovuuden kautta kohti vihreämpää elämää!

Ylivieskassa huhtikuussa 2015

Sanna Räisänen

SISÄLLYS

1 KUVATAIDE – enemmän kuin tuhat sanaa	1
Abstrakti maalaus/piirustus	2
Maalausta ja piirustusta pelkistäen.....	2
Maalaus ja piirustus ilman käsiä	3
Muiden aistien varassa	3
Luonnon oma paletti 1: maalaus luonnonmateriaaleilla	4
Luonnon oma paletti 2: muotoilu luonnonmateriaaleista.....	4
Raamit luonnonmateriaaleista	5
Yksi kynä, monta kättä.....	5
Kuvitusta	6
Mielikuvamaalausta musiikin kanssa.....	6
Valokuvausta.....	7
Talvella: lumi- ja jääveistokset	7
Sarjakuva.....	8
Muotoilua roskista.....	8
Roskakollaasi	9
Näkyvillä seurakunnassa	9
Tehdään näyttely!	10

2 TANSSI – kehon kielellä kertoen..... 11

Liiketarina	12
Tarina liikkuen ja tanssien.....	14
Porukalla vaikuttamaan: flash mob	14
Mielipide liikkeen kautta.....	15
Ryhmien muodostus tanssien	16
Liikemuistipeli	17
Pantomiimi musiikin kanssa.....	17
Rakennetaan yhdessä koreografia	18

3 DRAAMA – turvallisesti eri rooleja 19

Roolityöskentely.....	20
Kyllä vai ei? – jänatyöskentely	21
Still-kuvat ja patsaat	22
Kone	23
Pantomiimi	23
Improvisaatio.....	24
Mininäytelmät ja annettu aihe	24
Tietty sana draamaan.....	25
Tietty esine draamaan.....	26
Yhteinen alku, näytellen loppu.....	27
Valmis vuoropuhelu	27
Käännetarinat	29
Tunneneliö.....	30
Tunneheittelykeskustelu.....	30
Varjokuvat.....	31
Nukketeatteri	31

4 SANATAIDE – kertomuksen, sadun ja tarinan riemuvoitto..... 32

Kuunnellaan tarina tai satu	33
Omat tarinat, runot, yksin ja ryhmässä.....	34
Inspiraation lähde tarinoiden taakse	34
Tarina lause kerrallaan	35
Tarina sana kerrallaan	35
Tarinan alulle loppu	36
Tarina alustuksena: pohdinta/tehtävä tarinan pohjalta	36
Puuttuvien sanojen tarina	37

5 KÄDENTÄIDOT – oma jälki tekemisessä..... 38

Vanhat sanoma- ja aikakauslehdet sekä mainokset.....	39
Helmet	39
Paperisilppu.....	39
Valokuvat, palapelit, kollaasit valmiista kuvista.....	40
Wc- ja talouspaperirullat	42
Noita-akat, tonttu-ukot ja prinsessat.....	41
Seikkailijan kiikarit	42
Tekokukkamaljakot/kynäpurkit	42
Karkkipaperit.....	43
Päällystäminen karkkipapereilla (sanomalehdillä/vanhoilla kirjasivuilla)	43
Koristeet	43
Mobile	44
Piltti/hillopurkit, jogurttipurkit, vanhat astiat.....	44
Kynttiläkipot.....	44
Lumisadepurkit.....	45
Hyötykipot.....	45
Rairuohoastiat.....	46
Kansimuistipeli.....	46
Jogurttipurkkipuhelimet	47
Jogurttipurkkihatut	48
Sukkahousut ja parittomat sukat	48

Keppihevoset.....	48
Käsinuket.....	49
Hännät/käärmeet.....	49
Vanhat vaatteet.....	50
Matonkuteet.....	50
Avaimenperät, nauhat, rannekorut.....	50
Luonnonmateriaalit.....	51
Käpylehmät.....	51
Kivimaalaus.....	52
Kuivatut marjat.....	52
Ruskalehtiseppeleet.....	53
Pahvilaatikot.....	53
Nukkekodit.....	53
Avaruusaluukset.....	54
Säilytysrasiat.....	54
Muistojen rasiat.....	55
Raamatturasiat.....	55

6 MUSIIKKI – yhteinen kieleemme 56

Musiikkirentoutus.....	57
Mielikuvamatkalla.....	57
Inspiraatiomusiikki.....	58
Luontoa kuunnellen.....	58
Musiikkia luonnossa ja luonnosta	59
Musiikkia ja rytmejä roskilla.....	59
Pullo-orkesteri	60
Lyriikat kuntoon.....	60
Levyraati.....	61
Vakavien muusikoiden Konsertti	61

7 LEIKIT JA PELIT – vanhakin nyt nuortuu 62

Hippa.....	63
Puulajihippa.....	63
Roskaa luonnossa	63
Eläinhippa.....	64
Vesihippa.....	64
Lumihippa	65
Lehtikasahippa	65
Ihminen, bakteeri ja puu.....	66
Ilmastonmuutos	67
Luontokim	67
Seuraa johtajaa	68
Avaimenpiilotus ja aarteensintä	68
Kaisa Kierrätys: ympäristönimet käyttöön.....	69
Keksi idea ympäristönimillä.....	69
Muista kaikki ympäristönimet.....	70
Ympäristösalaatti.....	70
Käpyleikit	71
Käpyjen keräys	71
Käpyjono	71

Käpyjen tarkkuusheitto	72
Käpytorni.....	72
Erilaisia kilpailuja	72
Roskien keräys-kilpa	73
Valot pois-kilpa	73
Tietokilpailu	74
Tehtävälista kotiin	74
Piirrä ja arvaa	75
Alias	75
Lajitunnistuskilpa	76
Ristikko	76
Roskakasa.....	77
Ongelmajätettä	77
Ryhmiin jako lajittelun kautta	78
Musiikkileikkejä.....	79
Muodostetaan ryhmiä:.....	79
Tuolileikki:	79
Patsaita	80
Suohon laulanta	80

8 AISTIT – ilmiöiden tarkastelua viidestä näkökulmasta..... 81

Hajuaisti	82
Tunnistaminen tuoksun avulla	82
Tuoksucocktail	82
Tuntoaisti.....	83
Koskettelua tunnistuen	83
Suojelusenkeli	83
Kuuloaisti	84
Tunnistusta	84
Kuunnellen ja etsien	84
Makuaisti.....	85
Sokkotesti	85
Maistelua luonnossa	85
Näköaisti.....	86
Kuvakulmia raamien avulla	86
Lähellä ja kaukana: luupit ja kiikarit.....	86

9 HARTAUS – hiljentymistä ja rukousta Luojamme lähellä 87

Musiikkirentoutus psalmien kanssa	88
Rastirata psalmeista.....	90
Toiminnallinen rastirata luomiskertomuksesta	93
Rastirata Isä meidän -rukouksesta.....	101
Luominen tanssien.....	104
Tarina pikku Sintistä	106
Jumalan huolenpito	109
Maailman kauneus.....	111
Roskaaminen, viljely ja varjelu	112
Tasaus: maailman epäarvoisuus	114

10 AIHEITA..... 117

Jäte.....	118
I) Roskaaminen	118
II) Kaatopaikat:	118
III) Korjaaminen.....	119
IV) Vaihtaminen.....	119
Kierrätys	120
I) Lajittelu.....	120
II) Uusiokäyttö, kirpparit.....	120
III) Vaatteet	121
Eläimet	122
I) Uhanalaisuus, sukupuutto.....	122
II) Eläinkokeet.....	122
III) Eläinten elinolojen muutokset.....	122
Energia	123
I) Sähkö	123
II) Polttoaineet.....	123
III) Tuhlaaminen	123
Vuodenajat	124
I) Kevät.....	124
II) Kesä.....	124
III) Syksy.....	125
IV) Talvi.....	125
Tulevaisuus ja unelmat.....	126
I) Parempi huominen	126
II) Mitä teen isona?	126
III) Mitä ottaisin mukaan?.....	127
IV) Mistä luopuisin, mistä en luovu?	127
Kulttuuri	128
I) Uutta ja vanhaa	128
II) Historia.....	128
IV) Minulta sinulle, sinulta minulle	128

Ruoka	129
I) Lähiruoka.....	129
II) Luomu	129
III) Pakkausmateriaali	129
IV) Eväitä	129
Kauppa	130
I) Määrä vai laatu?.....	130
II) Mihin voin vaikuttaa?.....	130
Luonto	131
I) Rehevöityminen.....	131
II) Saastuminen	131
IV) Kauneus	132
Sota.....	133
I) Maailma kärsii yhdessä ihmisen kanssa	133
II) Kenen syy, kuka voittaa, kuka häviää?	133

1 KUVATAIDE – enemmän kuin tuhat sanaa

Kuvataide jakaa ihmisiä: osasta tuntuu, että kynä ei meinaa pysyä lainkaan kädessä, osa taas on piirtänyt koko elämänsä ja se on luonnollinen tapa ilmaista itseään. Piirtäminen, maalaaminen, muotoilu, liidut tai vaikka tussit antavat mahdollisuuden oppia moni eri tavoin, jos mieli on avoin ja arvioinnin tai arvosanan mahdollisuus unohdetaan.

Seuraavissa menetelmissä, ideoissa ja toteutustavoissa lähestytään kuvataidetta ilmaisun ja oppimisen näkökulmasta, jossa kuvataide on oppimisen väline, ei niinkään itse tarkoitus. Valmiit työt on toki mahdollisuus laittaa näkyville yhteiseen näyttelyyn (siitä lisää sivulla 10) tai esimerkiksi seurakunnan esitteisiin (lue tästä sivulta 9).

Kuvataiteessa tarvitaan paitsi mielikuvitusta, tarvitaan myös paperia, kyniä, maaleja, liituja tai muita välineitä. Mutta entäs kun välineenä onkin luonto? Tai jos näköaisti poistetaankin? Millaista taidetta voi syntyä roskista?

Suurin osa menetelmistä on sovellettavissa eri-ikäisille, menetelmien yhteydessä löydät suositukset. Aiheita menetelmiin löydät oppaan lopusta luvusta 10, sivulta 117.

Abstrakti maalaus/piirustus

Tarvitaan: paperia ja piirustus/maalaustarvikkeet

Tavoite: piirtää tai maalata ilman taidon vaatimusta, onnistumisen kokemukset

Sopii kaikenikäisille.

Jokainen osaa piirtää, omalla tavallaan ja halutessaan. Piirtäkää tai maalatkaa taideteos, jonka ei tarvitse esittää mitään. Aihe voi olla mikä tahansa ympäristökasvatukseen liittyvä: mitä esimerkiksi tulee mieleen ensimmäisenä sanasta luonto tai saastuttaminen? Miltä näyttää rehevöityminen? Millainen kuva syntyy, kun aiheena on luonnonsuojelu?

Jokainen piirtäjä on samalla viivalla, kun kenenkään työn ei tarvitse esittää mitään eikä ole taidon vaatimusta. Voitte keskustella piirtämisen jälkeen mielteitänne: miltä jokainen saastuttaminen näyttää? Mistä idea piirustukseen lähti?

Maalausta ja piirustusta pelkistäen

Tarvitaan: paperia ja piirustus/maalaustarvikkeet, mahdollisesti viivoittimia

Tavoite: piirtää tai maalata ilman taidon vaatimusta, onnistumisen kokemukset

Sopii lapsille ja nuorille

Abstraktin maalaamisen jäljissä kulkeva pelkistys on myös hyvä idea, kun halutaan karsia kilpailua. Kun ympäristökasvatusaiheen saakin toteuttaa vain yhdellä seuraavista, millainen työ syntyykään? Kokeilkaa maalaamista/piirtämistä

- a) yhdellä viivalla nostamatta kynää välissä paperista
- b) yhdellä värillä (tämä sopii pienimmille)
- c) yhdellä muodolla (ympyrä, kolmio, neliö, sydän, piste..)

Töitten jälkeen voidaan myös keskustella, miltä maailma tuntuisi, jos kaikki olisi vain yhden väristä tai miltä tuntui käyttää vain yhtä muotoa? Maailma on moninainen ja rikas paikka, onneksi maailmassa on siis värejä ja muotoja!

Maalaus ja piirustus ilman käsiä

Tarvitaan: paperia ja piirustus/maalaustarvikkeet/sormivärejä, alustoja

Tavoite: piirtää tai maalata ilman taidon vaatimusta, onnistumisen kokemukset, pohdinta

Sopii lapsille ja nuorille

Tämäkin menetelmä voidaan toteuttaa ilman taidon vaatimusta. Minkälainen teos syntyy esimerkiksi maalaten varpailla, nenällä tai kyynärpäällä tai itselle vieraammalla kädellä? Kannattaa varata alustoja ja kääriä hihat/lahkeet kunnolla ennen aloittamista. Millainen on taideteos aiheella luonto, kun vain varpaita saa käyttää? Miltä näyttää suulla piirretty roskaaminen?

Tämän menetelmän jälkeen voi keskustella siitä, miltä tuntuisi, jos jokin raaja puuttuisi tai jos samalla tavalla kuin äsken kiellettiin luonnollinen valinta piirustuskädeksi, luonnolta kielletään jatkuvasti sen luonnollinen olotila esimerkiksi sademetsien hakkuiden takia tai eläimiltä niiden luonnollinen elinympäristö.

Muiden aistien varassa

Tarvitaan: paperia ja piirustus/maalaustarvikkeet, alustoja

Tavoite: piirtää tai maalata ilman taidon vaatimusta, onnistumisen kokemukset, pohdinta

Sopii lapsille ja nuorille

Asettukaa istumaan lattialle ja laittakaa kynä ja paperi pöydälle. Jokaisen tulisi yltää omalle paperilleen. Vetäjän ohjeiden mukaan piirretään annetun aiheen pohjalta (oma kuva, lempieläin, maisema, vuodenajat..) Ohjeet annetaan tietyssä järjestyksessä ja kuvaa ei saa katsoa ennen kuin vetäjä antaa luvan. Vaihtoehtoisesti voidaan piirtää myös side silmillä (tämä sopii pienemmille, alustat pitää muista!) Ohjeet esimerkiksi oman kuvan piirtämiseen:

1. Aseta paperi pystyyn	6. Piirrä suu
2. Piirrä pään ääriverivat ja kaula	7. Piirrä kulmakarvat ja ripset sekä mahdollisesti silmälasit
3. Piirrä silmät	8. Piirrä lopuksi vaatteet/huivi/korut ym.
4. Piirrä korvat	9. Saa katsoa!
5. Piirrä nenä	

Luonnon oma paletti 1: maalaus luonnonmateriaaleilla

Tarvitaan: paperia, (muovipusseja, mikäli välineet kuljetetaan sisälle), pensseleitä, käsipaperia

Tavoite: käyttää luonnonmateriaaleja, ymmärtää niiden arvo, ympäristöherkkyyden lisääntyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Luonto on ehtymätön inspiraation lähde, mutta samalla myös välineiden. Tämä menetelmä on mukavinta tehdä kesällä tai syksyllä ja varata sen tekemiseen aikaan esimerkiksi luontoretken yhteydessä.

Kaikki värit ja piirustustarvikkeet löydetään luonnosta: noki, muta, marjat, lehdet, kukat, sammal, kaarna.. Mitä vain löytyy! Samalla voi opettaa, että kuitenkin elävistä puista ei katkota oksia, eikä myrkyllisiin sieniin tai kasveihin kosketa! Työt voidaan tehdä luonnossa tai materiaalit kerätä ja tulla sisälle tekemään. Pitäkää silloin huoli, että kädet pestään!

Millainen työ syntyykään, jos aiheena on syksy ja välineenä mustikat?

Luonnon oma paletti 2: muotoilu luonnonmateriaaleista

Tarvitaan: käpyjä, kiviä, heinää, kukkia, hiekkaa, kaarnaa, neulasia, lehtiä..

Tavoite: käyttää luonnonmateriaaleja, ymmärtää niiden arvo, ympäristöherkkyyden lisääntyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Nämä taideteokset on paras tehdä ulos ja ihailla niitä myös ulkona, esimerkiksi luontoretken yhteydessä. Nämä voidaan tehdä yksin, parin tai ryhmän kanssa.

Aiheena voi olla mikä vain ympäristökasvatuksellinen, tarkoituksena on tehdä patsas tai kohokuva (ts. reliefi) luonnon materiaaleista, joita ympäriltä löytyy, ilman eläviin puihin tai kasveihin kajoamista. Värejä saa käyttää, ruska-aikaan löytyy upeita punaisia, oransseja ja keltaisia lehtiä.

Raamit luonnonmateriaaleista

Tarvitaan: käpyjä, kiviä, heinää, kukkia, hiekkaa, kaarnaa, neulasia, lehtiä, tarvittaessa alustoja, liimaa, kartonkia, saksia.

Tavoite: käyttää luonnonmateriaaleja, ymmärtää niiden arvo, ympäristöherkkyyden lisääntyminen

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Tämä menetelmä jatkaa edellä mainittua luontomuotoilua. Reliefeille voidaan tehdä upeat raamit kepeistä, marjoista tai kivistä tai maalauksille (olivatpa ne maalattu sitten mustikoilla tai vesiväreillä). Jos raamimateriaalit viedään sisälle, kannattaa varata alustoja ja saksia materiaalien työstämiseen.

Yksi kynä, monta kättä

Tarvitaan: paperia ja kyniä

Tavoite: ryhmässä/pareittain toimimisen taidot, kuuntelemisen taidot, kommunikointi

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Jaa ryhmä pareihin/ryhmiin (ryhmien muodostustapoja löydät sivulta 16 ja 79). Jokainen pari/ryhmä saa yhden paperin, yhden kynän ja yhden aiheen. Jokaisen tulee koskea samaan aikaan kynään, kun sillä piirretään. Millaista ympäristötaidetta syntyykään, kun parit/ryhmät joutuvat keskustelemaan ja kuuntelemaan, jotta kuvasta tulee selkeä? Sopii hieman vanhemmille.

Jos menetelmä suoritetaan maalaten, kannattaa sotkusta varoittaa ja hihat kääriä!

Kuvitusta

Tarvitaan: paperia ja kyniä/maaleja/liituja/huopakyniä

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Tämä on omiaan tarinoiden (sanataiteesta enemmän sivulta 32 alkaen) yhteydessä. Tarinan, sadun tai kertomuksen jälkeen voidaan yhdessä kuvittaa tarina. Jokainen voi tehdä omalla taidollaan ja haluamallaan tekniikalla (tai voidaan sopia yhdessä esimerkiksi yhden muodon tekniikka) yhden kuvan tai koko tarinan. Ryhmän voi jakaa pienempiin porukoihin ja antaa ryhmälle tehtäväksi yhdellä kynällä ja yhdellä paperilla piirtää yksi kohtausta tarinasta. Kohtauksista voidaan muodosta sarjakuva (katso sivu 8).

Mielikuvamaalausta musiikin kanssa

Tarvitaan: paperia ja kyniä/maaleja/huopakyniä/liituja

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille.

Joskus inspiraatio on kokonaan hukassa, silloin voi turvautua musiikkiin! Laitetaan vain musiikki soimaan ja annetaan sen kuljettaa. Millaisia taideteoksia syntyy, jos soittaa klassista musiikkia? Entä rokkia? Entä gospelia? Miten paperille piirtyy reggae?

Musiikin kanssa maalatessa voidaan antaa aihe tai antaa vain musiikin kuljettaa. Voidaan maala-
ta/piirtää abstraktisti tai pelkistetysti (katso sivu 2) tai vapaalla tekniikalla. Katso myös sivu 58.

Valokuvausta

Tarvitaan: älypuhelin ja tulostin

Tavoite: mielikuvituksen, värisilmän ja sommittelutaidon kehittyminen, kulttuurin säilyttämisen tärkeys

Sopii vähän vanhemmille lapsille ja nuorille

Nykyajan älypuhelimien maailma kannattaa hyödyntää valokuvauksessa. Miltei jokainen nuori omistaa kännykän, jolla voi ottaa nopeasti hyviä ja hienoja kuvia, jotka voi hyvin nopeasti siirtää tietokoneelle ja sitä kautta tulostaa. Kuvia voidaan ottaa nuorempienkin kanssa, kunhan ohjaajilla on kännykkä käytössään.

Valokuvissa pitää huomioida luvan kysyminen kuvien julkaisemiseen! Valokuvia voi ottaa kauniista maisemista, tietyllä aiheella (esimerkiksi minulle rakas rakennus, tulevaisuuden maailma, maailma ilman roskaa..) tai sarjakuvana (katso tarkemmin sivu 8). Kuvia voidaan ottaa myös siten, että huomioidaan rakennetun ympäristön mahdollisuudet ja historia.

Talvella: lumi- ja jääveistokset

Tarvitaan: lunta, vettä ja pakkasta, tyhjiä maitopurkkeja

Tavoite: kolmiulotteinen hahmottaminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Talvella on oivallinen mahdollisuus (lumitilanteen niin salliessa!) rakentaa lumiveistoksia! Lumesta voi muotoilla luontoaiheisia asioita tai liukumäen ja sitä kautta opettaa, että kaikkea ei voi ostaa, joka tuottaa ihmiselle iloa. Sopiva ja kunnollinen vaatetus on tärkeää! Talvella saa maitopurkeista upeita jäälyhtyjä, kun täyttää purkit vedellä (ja halutessaan laittaa sekaan silkkipaperia, lehtiä tai muita luonnosta löytyviä koristeita) ja antaa jäätyä yön yli. Maitopurkin voi repiä jään ympäriltä, kun vesi on jäähtynyt. Jääpalikoista voi rakentaa muureja, patsaita, muotoja, polkuja tai koristaa niillä tienreunaa.

Sarjakuva

Tarvitaan: paperia ja kyniä

Tavoite: syy- ja seuraussuhteiden oppiminen, historian ja kehityksen vaikutus

Sopii kaikenikäisille

Sarjakuvan avulla on hyvä oppia syy- ja seuraussuhteita luonnossa. Vapaavalintaisella tekniikalla voidaan piirtää tai maalata esimerkiksi vedenkiertokulku, perhosen muodonmuutos tai vuodenaikojen kulku.

Sarjakuvan kautta voidaan myös tutkia sitä, miltä joki asia näyttää eri-ikäisenä, eri vuodenaikoina, eri perspektiivistä. Esimerkiksi seurakuntakeskuksen pihapuu voidaan piirtää siemenenä, versona, nuorena puuna, vanhana puuna ja lopulta kantona. Tai miltä tuo sama puu näyttää keväällä, kesällä, syksyllä ja talvella? Mitä puu voi meille luonnosta opettaa?

Sarjakuvat voidaan piirtää edellä mainittujen tekniikoiden tavalla, yksin, pareina tai ryhmissä. Tai miten olisi esimerkiksi rippikoululeiri, jossa joka päivä piirrettäisiin ryhmissä yksi kuva päivittäin?

Muotoilua roskista

Tarvitaan: erilaisia kuivia roskia (purkkeja, karkkipapereita, paperia, tyhjiä maitopurkkeja..)

Tavoite: oppia uusio- ja hyötykäyttöä, mielikuvituksen kehittyminen, kolmiulotteisen silmän kehittyminen

Sopii kaikenikäisille.

Roskissa piilee aikamoinen materiaaliaarre! Millainen taideteos saadaan syntymään roskista tekeillä esim. patsas tai reliefi? Millainen teos syntyy, jos aiheena on luonto ja materiaalina roskat?

Rikkomista ei tarvitse pelätä, koska roskat on jo kertaalleen heitetty pois. Teräviä tai likaisia roskia ei saa käyttää.

Roskakollaasi

Tarvitaan: erilaisia kuivia roskia (purkkeja, karkkipapereita, paperia, tyhjiä maitopurkkeja..), kartonkia, liimaa, sanomalehtiä..

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen, uusio- ja hyötykäytön mahdollisuus

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Kollaasi tarkoittaa eräänlaista kokoelmaa, jossa on käytetty erilaisia materiaaleja, jotka on yhdistetty liimalla pohjalle, yleensä kartongille. Roskista voidaan tehdä abstrakti taideteos tai annetun aiheen mukainen (esimerkiksi karkkipapereista voidaan taiteilla erilaisia kukkia tai aihe voi olla minä ja kierrätys.) Kollaasissa voidaan käyttää myös sanoja ja tekstiä esimerkiksi sanomalehdistä (katso sivu 40).

Näkyvillä seurakunnassa

Tarvitaan: valmiita töitä, lupa ja mahdollisuus seurakunnalta

Tavoite: saada lasten ja nuorten työt esille ja huomatuksi, kiitos ja arvostus tekijöille

Sopii kaikenikäisille

Yhdessä edellä mainittujen tekniikoiden avulla voidaan tehdä erilaisia teoksia yleiseen käyttöön: kansikuvaksi seurakunnan nuorten kausiohjelmaan, mainokseksi seurakunnan nettisivuille, logoon kasvatustyön johtokunnan kirjeisiin, julisteeksi nuorten tapahtumaan.. Lapset ja nuoret innostuvat varmasti, kun heidän työnsä laitetaan esille. Ja jos työt vielä tehdään ilman taidon vaatimusta, ei kenelläkään ole paineita piirtää.

Tehdään näyttely!

Tarvitaan: tilaa ja sinitarraa/teippiä

Tavoite: saada lasten ja nuorten työt esille ja huomatuksi, kiitos ja arvostus tekijöille

Sopii kaikenikäisille

Kaikki edellä mainitut teokset voidaan koota seurakuntakeskuksen seinille, työhuoneita koristamaan tai vaikka ilmoitustauluille, jotta ympäristökasvatus voisi levitä myös muiden työalojen tietoisuuteen. Raameista tauluille ja muille taideteoksille löydät sivulla 5.

On tärkeää myös kirjoittaa lapsen nimi jokaisen työn yhteyteen, sillä lapsi haluaa, että juuri hänen työlleen annetaan kiitosta.

On myös hyvä laittaa kaikenikäisten työt sekaisin, tämä laskee rimaa töitten suhteen, kun kukaan ei ole toistaan parempi tai huonompi ikäryhmänsä kanssa yhdessä.

2 TANSSI – kehon kielellä kertoen

Kehon liike, tanssi, pitää sisällään neljä perusasiaa: voiman, virtaavuuden, ajan ja tilan. Näiden neljän asian vaihtuvuudella ja yhdistelmillä saadaan aikaan tanssia. Tanssi on hyvin usein asia, joka kiinnostaa tai ei kiinnosta: tanssin kautta voidaan kuitenkin tutustua moniin sellaisiin asioihin kehollisuuden kautta, joita sanat tai kuvat eivät riitä käsittelemään.

Tanssi ei tarkoita pelkästään valmiiden koreografioiden (tanssin liikesuunnitelmien) tekemistä ja harjoittelemista, se on väline, jossa musiikki, liike ja ilmaisu yhdistyvät. Jokainen osaa ja voi tanssia, omalla tavallaan, tähän pitäisi vain luoda mahdollisuudet. Olipa tyttö tai poika, oma keho on väline, jolla voi tehdä tanssia.

Tanssi kehittää koordinaatiota, rytmitajua, notkeutta, liikkuvuutta ja estetiikan tajua. Tanssin kautta voidaan kokea myös ympäristökasvatukselliset asiat kehollisesti ja oppia kehollisuuden kautta uusia asioita. Erilaiset oppijat tarvitsevat myös liikettä oppiakseen.

Millainen liiketarina voisi syntyä aiheella saastuttaminen? Entä millainen flash mob saataisiin aikaan energian kulutuksen vastaiskuna?

Liiketarina

Tarvitaan: liiketarina valmiiksi kirjoitettuna, tilaa

Tavoite: saada kaikki liikkumaan yhdessä, liikunta

Sopii kaikenikäisille

Liikkeen kautta voidaan tuoda tarinoihin elämää ja saada aikaan hauskuutta ja lihasmuistiin jälkiä. Tarinoita voi kirjoittaa itse, käyttää valmiita satuja muokattuina tai muokata esimerkiksi raamatunkertomuksia sopivasti (sanataiteesta lisää sivulta 32 alkaen).

Liikkeet voi keksiä ryhmissä tai ne voi määrätä etukäteen jokaiselle. Myös ihan pienimmät lapset voidaan ottaa mukaan liiketarinaan siten, että vanhemmat esimerkiksi liikkuvat/pyörivät/nostelevat/halaavat/hyppäyttävät/taputtavat lapset sylissä annettujen sanojen kohdalla. Liikkeeseen voidaan yhdistää myös ääni. Liiketarinat kannattaa lukea/kertoa melko hitaasti, jotta jokainen pysyy mukana ja liikkeitä kannattaa tasapuolisuuden nimissä olla kaikille saman verran.

Esimerkkejä liiketarinoista: (tietyn värisen sanan kohdalla tehdään tietty liike)

Jeesus tyynnyttää **myrskyn** (**Jeesus**, **opetuslapset**, **aallot/meri**, **vene**, **tuuli/myrsky**)

Samana päivänä illan tultua **Jeesus** sanoi **opetuslapsilleen**: ”Nyt lähdemme **meren** vastarannalle.” **Opetuslapset** lähettivät väen pois ja nousivat **veneeseen**, jossa **Jeesus** jo istui. Muitakin **veneitä** lähti hänen mukaansa. Äkkiä nousi kova **myrskytuuli** ja **aallot** löivät **veneeseen** niin, että se oli täyttymäisillään. Mutta **Jeesus** vain nukkui **veneeseen** perässä nojaten päanaluseen. **Opetuslapset** herättivät hänet ja sanoivat: ”Opettaja, etkä näe, että me hukumme! **Myrsky** on liian ankara, **aallot** liian korkeita. **Venemme** uppoaa!” Silloin **Jeesus** nousi, nuhteli **tuulta** ja käski **merta**: ”Vaikene, ole hiljaa!” **Opetuslapset** olivat ihmeissään. **Tuuli** asettui ja **meren** pinnasta tuli aivan tyyni. **Jeesus** sanoi **opetuslapsilleen**: ”Miksi te noin pelkätte? Eikö teillä vielääkään ole uskoa?” Silloin suuri pelko valtasi **opetuslapset** ja he kyselivät **veneessä** toisiltaan: ”Mikä mies tämä oikein on? Häntä tottelevat **tuulet** ja **aallotkin**.”

Liiketarina luonnosta (kasvi, vesi, eläin, tuuli/myrsky, ihmiset, aurinko)

Olipa kerran synkkä ja tuulinen yö. Metsä vapisi, lehdet vain kahisivat, eikä yhtään eläintä näkynyt, kun myrsky riepotti puita ja pensaita. Meren aallot löivät valtavan korkeina, sadepisarat kastelivat ruohon, ihmisten talot ja eläinten pesät. Kaikki ihmiset ja eläimet olivat hyvin peloissaan, vain kalat taisivat olla tyytyväisiä. Metsän pikku puroista oli syntynyt joki, kun tuuli oli riepottanut sadepisaroina samaan tapaan kuin myrsky oli riepottanut pikkulintuja ympäriinsä. Monta puuta oli kaatunut, jänisten ja kettujen pesiä mennyt rikki ja ihmisten puutarhat ja pellot olivat veden saartamia. Lampaat, lehmät, kanat ja porsaas oli viety sisälle suojaan myrskyltä ja sateelta. Ihmisetkin olivat sisällä, jonne sade ja tuuli eivät päässeet. Kalle-poika ei pitänyt myrskystä. Hänen mielestään puuden rapina ikkunoita vasten oli kovin pelottavaa ja isovelji Mattikin kiusasi aina, kun Kallea pelotti. Kaikki eläimet käyttäytyivät oudosti, Kallen kissakin katosi aina kovalla sateella, eikä tullut esiin ennen kuin tuuli oli puhaltanut myrskyn jäljet pois ja metsä ja puutarha jälleen rauhallisia. Kaikeksi onneksi Kalle tiesi, että mikään myrsky ei kestäisi ikuisesti, vaan aina sateen jälkeen on jälleen poutasää, Kallen kissakin tulisi silloin esiin ja kaikkien kukkienkin riemuksi jälleen paistaisi aurinko.

Tarina liikkuen ja tanssien

Tarvitaan: valmis tarina ja liikkeet valmiiksi mietittyinä

Tavoite: yhdessä liikkuminen, kehollisuuden tajuamisen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Eri tarinat ja kertomukset voidaan kertoa myös kokonaan liikkumalla, koko tarinan tasolla. Silloin tarinat täytyy osata hyvin ja harjoitella niin, että pystyy kertomaan tarinan yhdessä ohjattavien kanssa soljuvasti. Tähän kannattaa myös varata paljon tilaa. Ohjaajan ei tarvitse olla tanssija tai tanssiopettaja, mutta omaa intoa ja kekseliäisyyttä tarvitaan. Tanssitarinoiden takana voi olla myös musiikkia tai rekvisiittaa (huiveja, kukkia, sanomalehtiä..)

Samalla tavalla kuin liiketarinassa, myös tämä sopii mainiosti jo aivan sylilapsille, sillä vanhempien sylissä he voivat olla mukana tarinan kulussa.

Esimerkin kokonaisen tarinan kulusta tanssien löydät hartausosiosta sivulta 104, jossa on esitelty luomiskertomus tanssien.

Porukalla vaikuttamaan: flash mob

Tarvitaan: valmis koreografia, musiikki

Tavoite: asioihin vaikuttaminen, osallistuminen, yhdessä tekeminen

Sopii nuorille

Flash mob on 2000-luvun ilmiö, joka voidaan toteuttaa missä tahansa julkisessa tilassa (hyvän maun takia kannattaa suuren luokan tapahtumiin myös pyytää lupa). Flash mobissa ennalta sovittuna ajankohtana saavutaan paikalle esimerkiksi ostoskeskukseen ja tanssitaan (tai mahdollisuuksien mukaan lauletaan tai näytellään) ennalta harjoiteltu esitys kannanottona tai huomion osoituksena jonkin ympäristökasvatuksellisen asian puolesta ja nuoret ja lapset saadaan itse osallistumaan. Nuoret ja lapset voivat itse tehdä laulun tai laulunsanat ja esittää itse keksimänsä tanssin.

Flash mobin kautta on mahdollista saada hyvin huomioita ja lehdistönkin kiinnostus asioihin, mikäli mukaan saadaan paljon ihmisiä. Yllätys ja erikoisuus kesken tavallisen arkipäivän ovat flash mobin valttikortteja.

Valmis koreografia (tai laulu tai esitys) on hyvä harjoitella etukäteen. Myös pienemmän luokan flash mobit toimivat esimerkiksi nuorten illassa tai työntekijäpalaverissa (tästäkin kannattaa sopia etukäteen!)

Mielipide liikkeen kautta

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: oman mielipiteen ilmaisemisen kehittyminen, liikkuminen

Sopii lapsille ja nuorille

Vanhempien kanssa voidaan liikkeen kautta pureutua mielipidekysymyksiin (ja myös roolityöskentely on tässä mahdollista!) Liikutaan tilassa, taustamusiikki on mahdollista. Vetäjä esittää väittämiä, joiden perusteella tehdään jokin omaa/roolin mukaista mielipidettä edustava liike.

Esimerkkiväite on ”kannatan luomuruoan ostamista” ja luomuruokaa kannattava voi esimerkiksi taputtaa. Joku joka on luomuruokaa vastaan voi esimerkiksi heittää kädet voimalla sivulle, kuin heittäen luomuruuan pois kasvojen edestä. Liikkeet voidaan antaa valmiina tai jokainen voi improvisoiden keksiä omat liikkeensä. Liikkeiden määrää yhden väitteen kohdalla voidaan lisätä tanssin jatkuessa. Myös parikontakti on mahdollista.

Ryhmien muodostus tanssien

Tarvitaan: valmiiksi kirjoitetut liikelaput, musiikkia, tilaa

Tavoite: ryhmässä toimimisen taidot, liikkuminen, taidon vaatimuksen puuttuminen

Ryhmiä voidaan muodostaa tanssien. Jokainen pääsee tässä harjoituksessa tanssimaan, vaikka siltä ei välttämättä tunnukaan. Jokaiselle jaetaan ennalta kirjoitettu lappu, jossa lukee jokin liike. Jokainen alkaa (musiikin soidessa) toistaa tuota liikettä ja etsii itselleen ensin parin ja sitten parit etsivät itselleen koko ryhmän. Liikkeiden on tarkoitus olla mahdollisimman helppoja ja hassuja. Jos ympäristökasvatuksen haluaa ottaa liikkeen tasolle mukaan, voivat liikkeet myös kuvastaa esimerkiksi luonnonilmiöitä.

Liike-esimerkkejä:

1. Taputa käsiä pään päällä ja hypi samalla yhdellä jalalla
2. Heiluta takamusta puolelta toiselle, kädet lantiolla
3. Pyöri ympäri ja heiluta käsiä ylhäällä
4. Tamppaa toisella jalalla maata ja taputa toisella kädellä päätä

Liike-esimerkkejä luonnonilmiöistä:

1. Leiki puuta: seiso suorana ja heiluta käsiä ilmassa kuin oksia
2. Lentele kuin lintu pientä ympyrää
3. Ole kuin meren aallot: tee käsillä aaltoja vartalon edessä
4. Leiki sadetta: tuo käsiä edessä ylhäältä alas ja samalla tee sormilla ”pisaroita” sormia heilutellen

Liikemuistipeli

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: parityöskentelyn kehittyminen, mielikuvituksen kehittyminen

Kaksi osallistujaa poistuu tilasta. Kaikki muut valitsevat itselleen parin ja pari valitsee itselleen jonkin luontoon tai ympäristöön sopivan asian ja keksii siihen sopivan liikkeen (tämä menetelmä toimii myös äänellä, silloin pari valitsee yhteisen luontoon tai ympäristöön sopivan äänen). On tärkeää tarkistaa, että kenelläkään ei ole samaa liikettä. Tämän jälkeen parit hajaantuvat ympäri tilaa, sekaisin toistensa kanssa. Kaksi poistunutta pelaavat keskenään muistipeliä liikkeiden mukaan, he siis yrittävät löytää toisiinsa kuuluvat parit.

Esimerkki-liikkeitä:

- ukkonen: piirtäen salama kädellä eteen
- vesi: käsillä aaltoja tehden
- lintu: kädet lentäen kuin lintu
- saastuminen: nenästä kiinni ja toisella kädellä pahaa hajua löyhytellen pois
- kierrätys: pyörähtäen itsensä ympäri
- aurinko: käsillä suuret kaaret piirtäen keskeltä ylös ja sivuilta alas
- polttoaine: kuin ajaen autoa

Pantomiimi musiikin kanssa

Tarvitaan: musiikkia

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Pantomiimi (katso tarkemmin sivu 22) voidaan myös yhdistää musiikkiin, jolloin kehonliikkeestä saadaan aikaan tanssia kuin huomaamatta. Tarina ja draama voidaan näytellä ilmeillä ja eleillä, mutta myös liikkeen kautta.

Myös inspiraatiomusiikki (katso sivut 6 ja 58) voi toimia tanssiin innoittaja. Voidaan esimerkiksi vain kävellä tilassa ja muuttaa askelia ja liikkumistapaa sen mukaan, millainen musiikki soi. Harjoituksessa voidaan myös kertoa tilanne, missä ollaan (metsässä, rannalla, kaupungissa) ja miettiä, miten tila/paikka vaikuttaa liikkeeseen. Myös erilaiset roolit (katso sivua 20) sopivat tähän.

Rakennetaan yhdessä koreografia

Tarvitaan: aikaa, tilaa

Tavoite: tanssijana ja koreografina kehittyminen, yhdessä tekeminen ja oivaltaminen, kehollisuuden ja liikkeen ymmärtäminen, musiikkiin liikkeen yhdistäminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Aikaa vievin ja kenties taitoa vaativin osa tanssia on valmiin koreografian luominen, mikäli ollaan esittämässä tai tekemässä ryhmätanssillinen kokonaisuus. Kuitenkin koreografian tekeminen on mahdollista ilman tanssikokemusta tai koulutusta – koreografiat voidaan rakentaa yhdessä osallistujien kanssa yhdessä pohtien ja kokeillen. Aihe voidaan myös valita yhdessä: millainen tanssi saadaan aikaan aiheella ilmastonmuutos? Miten tanssi voisi alkaa, miten päättyä? Kerrotaanko tanssilla tarina vai mielipide? Mukana voivat olla kaikenikäiset, kaikkein pienimmät vanhempien sylissä.

Koreografioissa voidaan ottaa huomioon seuraavia seikkoja tanssia rakennettaessa (näitä vapaasti yhdistellen taitojen ja halun mukaan):

- käsiliikkeet
- jalkaliikkeet
- tasapainoliikkeet
- notkeusliikkeet
- lattialiikkeet
- hypyt
- kuviot (eli miten tanssijat ovat tilassa)
- liikkeiden kesto
- suunnat (kehon suunta suhteessa yleisöön sekä liikkeiden suunta: ylös, alas, oikealle, vasemmalle, taakse, eteen, viistoon, ympäri..)

Musiikki kannattaa valita aiheeseen sopivaksi, mutta tanssin taustalla voi olla myös puhetta tai esimerkiksi runoja.

3 DRAAMA – turvallisesti eri rooleja

Draama on yksi teatterin laji, jossa tärkeää ei ole valmiin teatteriesityksen valmistaminen, vaan draaman keinoin tutkiskella, pohtia ja miettiä annettuja aiheita ja ongelmia. Draamassa ei tarvita välttämättä näyttelijän lahjoja eikä ohjaaja ilmaisutaidon pätevyyttä, mutta intoa ja kiinnostusta tarvitaan.

Draama perustuu erilaisiin rooleihin ja niiden käyttämiseen ja ottamiseen sekä turvallisuuteen: mikään otettu rooli tai käsitelty aihe ei vastaa mukana olijan henkilökohtaista todellisuutta, joten erilaisia asioita voi pohtia draaman kautta rauhassa.

Draama saattaa tuntua monesta korkean kynnyksen menetelmältä, mutta siksi on tärkeää lämmitellä porukan kanssa: leikeissä on hyvin paljon samaa kuin draamassa, joten perus ryhmäleikit ovat omiaan draamahetkien alkuun. Draamaan lämmittävät myös kirjoitustehtävät, laulut, musiikki tai muut inspiroivat asiat. Draama sopii myös pieninä palasina muiden menetelmien sekaan.

Draamaa tehdessä saa olla hauskaa! Valmiita vastauksia ei anneta, vain omat, kuvitteelliset reagoinnit annettuihin tehtäviin ovat vastauksina.

Draamaan voidaan sisällyttää myös esiintymistaitoja, mielipiteen ilmaisun taitoja, ryhmässä toimimisen taitoja sekä kommunikoinnin taitoja.

Draama sopii menetelmänä hieman vanhemmille lapsille ja nuorille, vaikka ihan pienten kanssa leikkiminen on draamaa parhaimmillaan: asetutaanhan kotileikissä tai ritaritaisteluissa tiettyyn rooliin ja suhtaudutaan asioihin tuon roolin mukaan. Siksi roolileikit ovat draamaa pienempien lasten kanssa.

Roolityöskentely

Tarvitaan: -

Tavoite: ymmärtää ja pohtia omia valintoja ja mielipiteitä turvallisesti roolien kautta

Sopii lapsille ja nuorille

Erilaiset roolit ovat draamassa avainasemassa. Niiden avulla voi tutkia ja pohtia ilmiöitä ja huomioida myös omaa suhtautumista asioihin. Rooleja voi käyttää monissa eri menetelmissä. Niiden takana on ajatus siitä, että asioihin suhtautuminen muuttuu, kun ihminen ja hänen elinympäristönsä muuttuu. Roolit toimivat kontekstissa.

Rooleja voivat olla esimerkiksi:

- rikas
- köyhä
- opiskelija, oppilas, koululainen
- työtön
- työnarkomaani
- lapsi
- aikuinen
- mies, poika
- nainen, tyttö
- vanhus, mummo tai pappa
- urheilullinen
- iloinen
- surullinen
- opettaja
- äiti tai isä
- kännykkäriippuvainen
- pelokas
- yllytyshullu
- rohkea
- koulukiusaaja
- koulukiusattu
- ei välitä eläimistä
- rakastaa eläimiä
- ei puhu suomea hyvin
- suomalainen
- afrikkalainen
- hienostelija, turhamainen
- sokea
- kuuro
- mykkä
- pyörätuolissa
- raskaana oleva
- sairas
- kiireinen
- rauhallinen
- huonomuistinen
- vihainen
- iloinen
- välittää vain itsestään
- ajattelee aina muita
- luonnonsuojelija
- ei välitä luonnosta
- laiska
- reipas

Seuraavaksi selostettavat menetelmät voivat kaikki käyttää hyväkseen edellä mainittuja rooleja. Tärkeää on se, että samalla kun tietty rooli otetaan, siitä myös astutaan ulos eli rooli ei saa jäädä leimaksi kenellekään. Rooli on vain draamaharjoituksen rooli, ei osallistujan oma mielipide.

Kyllä vai ei? – janatyöskentely

Tarvitaan: valmiiksi mietityt väittämät, tilaa

Tavoite: oppia perustelemaan omia mielipiteitään ja ymmärtää, miksi on asioista tiettyä mieltä

Sopii lapsille ja nuorille

Janatyöskentely sopii moneen aiheeseen. Janatyöskentelyssä perinteisimmillään ollaan rehellisesti omaa mieltä (vaikka draamassa useinkaan rooli ottaessa kyseessä on nimenomaan rooli), mutta janatyöskentely kehittää mielipiteen perustelua ja auttaa päättämään itse asioita. Janatyöskentelyssä tärkeää on se, että kenenkään ei tarvitse perustella vastauksiaan eikä kysymyksiin tarvitse aina vastata samalla tavalla, mieli voi muuttua.

Janatyöskentelyssä päätetään tilasta jana, jonka toinen pää on kyllä ja toinen pää ei ja näiden väli jotakin siltä väliltä. Samalla tavalla päät voivat edustaa kahta eri puolta jostakin tietystä asiasta (kävely vai autoilu). Tarkoituksena on asettua janalle siten, miltä itsestä tuntuu juuri sillä hetkellä. Riippuen ryhmästä voidaan kysellä perusteluja. Lapsien kanssa voivat väittämät olla helppoja (kissa vai koira, kesä vai talvi), vanhempien kanssa voidaan pohtia vaikeampiakin kysymyksiä (aurinkoenergia vai tuulienergia).

Draaman keinoin voidaan osallistujille antaa janatyöskentelyn jälkeen jokin rooli (katso sivua 18). Näiden roolien kanssa tehdään janatyöskentely uudelleen sen mukaan, miltä annetun roolin henkilö voisi asettua janalle. Muutoksista suhteessa itseen voidaan keskustella: mikä nyt muutti suhtautumista lähiruokaan, kimpakyyteihin tai luonnonsuojeluun?

Janatyöskentely voidaan tehdä myös niin, että tilan keskelle asetetaan tuoli/jokin esine, joka edustaa aina jotakin annettua asiaa, esimerkiksi ilmastonmuutos, eläinrääkkäys, saastuttaminen, roskat tai vuodenajat. Vetäjä luettelee väittämiä näihin asioihin liittyen (esimerkiksi heitän aina roskat roskiin tai luomuruoka minulle) ja osallistujat asettuvat tuolia/esinettä niin lähelle, kuin heille tuntuu omimmalta. Mitä lähempänä tuolia/esinettä on, sitä läheisempi/positiivisempi asenne asiaa kohtaan on. Tämäkin harjoitus voidaan toistaa roolin suojasta ja miettiä, miten suhtautuminen muuttuu roolista riippuen.

Still-kuvat ja patsaat

Tarvitaan: (halutessaan valmiiksi kirjoitettuja aihekortteja)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Still-kuvia voidaan muodostaa jo pienienkin kanssa. Aiheeksi voidaan antaa mikä tahansa ympäristökasvatuksellinen ja aiheet voidaan kirjoittaa valmiiksi aihekortteiksi. Tarkoituksena on muodostaa still-kuva eli liikkumaton ja äänetön valokuva, joka olisi otettu jostakin tilanteesta tai tapahtumasta annetun aiheen mukaan (katso luvusta 10 aiheista, aihe kannattaa olla melko konkreettinen ja varsinkin, mitä nuoremmista on kyse). Ilmeillä, eleillä, vartalon asennolla ja koko ryhmän toimimisella yhteen on tärkeä rooli. Kuvat voidaan tehdä ryhmissä tai koko osallistujajoukolla. Puhetta itse kuvassa ei tarvita, ryhmä saa kuvaa suunnitellessaan toki puhua ja kertoa halutessaan kuvasta.

Still-kuvat voidaan muodostaa myös niin, että jokainen (halukas) vuorollaan asettuu kuvaan sanoen, mitä esittää. (Esimerkiksi jos aiheena on luomakunta, ensimmäinen voi asettua keskelle tilaa kädet levällään ja sanoa ”Minä olen Luoja!”. Seuraava asettuu hänen eteensä makaamaan ja sanoo ”Minä olen maa!” Kolmas asettuu maassa olevan viereen istumaan ja sanoo: ”Minä olen pensas!”)

Still-kuvia voidaan tehdä myös kilpailuna, jossa toiset ryhmät yrittävät arvata, mistä tapahtumasta tai tilanteesta on kyse.

Patsas toimii samalla tavalla kuin still-kuvat, mutta tässä menetelmässä on tärkeää, että ryhmäläisten tulee koskea toisiinsa ja aihe voi olla abstraktimpi eikä kyseessä tarvitse olla tilanne. Patsaat sopivat siksi hieman vanhemmille. Patsaita voidaan tehdä myös materiaalin kanssa ja käyttää materiaaleja koristeina (sanomalehdet lattialla kun aiheena on roskaaminen, luonnonmateriaalit hiuksissa kun aiheena on luomu, istuen pahvilaatikoissa kun aiheena on kulttuurin säilyttäminen..)

Kone

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii nuorille

Koneet toimivat kuten still-kuvat ja patsaat, mutta niissä pitää käyttää liikettä ja ääntä. Miltä näyttää kone, jonka nimi on saastuttaminen? Millaista ääntä se pitää? Millainen kone on vuodenajat?

Koneita voidaan tehdä koko ryhmällä tai pienemmissä porukoissa, tätä menetelmää ei kannata vetää kilpailuna.

Pantomiimi

Tarvitaan: tilaa (halutessaan valmiiksi kirjoitettuja aihekortteja)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Perinteinen pantomiimi (näyttelemisen ilman ääntä ja puhetta) toimii mainiosti ympäristökasvatuksessa. Pantomiimia voidaan tehdä kilpailuna niin, että yksi näyttelee ja muut yrittävät arvata, mistä on kyse. Pantomiimi voidaan käyttää mininäytelmien muodossa ja rooliharjoituksena: miten eri tavalla laittaa roskia roskeen rikas tai köyhä puhumatta? Valmiita aiheita pantomiimiharjoituksiin voi kirjoittaa aihekortteille.

Pantomiimia voidaan myös soveltaa pelkkien esineiden tarkasteluun. Ympyrässä voidaan ”kuljettaa autonrengasta, roskia, vettä tai sammakonkuttua” vain pantomiimin keinoin.

Nuoremmille kannattaa valita konkreettisia aiheita, vanhemmille käyvät myös abstraktimmat aiheet (luonto, vuodenajat, eläimet). Katso luvusta 10 aihe-ehdotuksia.

Improvisaatio

Tarvitaan: tilaa, (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Ryhmien kanssa voidaan tehdä mininäytelmiä, joiden ei ole tarkoitus olla toistettavissa tai näyteltävissä uudelleen. Ne syntyvät hetkeen ja hetkessä, eikä käsikirjoituksia tarvitse kirjoittaa tai vuorosanoja opetella. Mininäytelmissä luovuus pääsee valloilleen ja lasten ja nuorten omat ratkaisut näkyvät.

Mininäytelmien pelkistetyin versio on improvisaatio, jossa näytelmä tapahtuu ajassa ja paikassa hetkellisesti, juuri siinä kohdassa keksien ja näytellen. Tapahtumat ja seurauksen keksitään paikan päällä ja näytelmän edetessä. Improvisaatiota voidaan ohjata eri tavoin (tulevista menetelmistä löytää ideoita)

Mininäytelmät ja annettu aihe

Tarvitaan: tilaa, (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Mininäytelmiä suunnitellen tai improvisoiden voi lähteä rakentamaan monista eri lähtökohdista, niistä tavallisin on valmiiksi annettu aihe. Ryhmälle voidaan antaa yhteinen aihe tai joka ryhmälle eri aihe, riippuen osallistujamäärästä. Tärkeintä on, että jokainen pääsee jollain lailla osallistumaan. Nuorempien on tärkeää päästä mukaan, vaikka puheroolia ei uskaltaisikaan itselleen ottaa. Aihe voi olla laaja (saastuttaminen) tai rajatumpi (minä en saastuta!) Aihe voidaan antaa myös muutamalla lauseella ja inspiraationa voidaan käyttää myös kuvia, musiikkia, rekvisiittaa, esineitä, lauluja, runoja, raamatunkohtia.. Mininäytelmissä voidaan käyttää toisia draamamenetelmiä ristiin ja päällekkäin, roolityöskentely sopii niihin kaikkiin. Valmiita aiheita löytää luvusta 10.

Tietty sana draamaan

Tarvitaan: tilaa, (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Mininäytelmien kulkua voi ohjata paitsi annetulla aiheella, myös annetulla sanalla tai lauseella. Jokin tietty sana tai lause täytyy esiintyä mininäytelmässä, aihe voi olla annettu tai vapaa.

Mahdollisia sanoja esimerkiksi:

- vastuu
- vapaus
- kiitos
- anteeksi
- luonto
- ympäristö
- suojele
- tarkoitus
- tulevaisuus
- maailma
- ystävä
- eläimet
- kauneus
- turva
- elämä
- Jumala
- luominen
- hyvyys
- pahuus
- kilpailu
- ongelma
- katastrofi
- onnettomuus
- saasteet
- roska
- jäte
- kaupunki
- kulttuuri
- perhe

Mahdollisia lauseita:

- Minä en koskaan tee niin!
- Sinä olet väärässä!
- Me olemme vaarassa
- Tuo on turhaa!
- Älä tee noin!
- Miksi sinä olet täällä?
- Ihanaa, kun sanot noin!
- Oletko onnellinen?
- Eräänä päivänä aurinko ei noussutkaan.
- Kunnes sattui jotakin sellaista..
- Kukaan ei arvannut..
- Missä hän on?
- Puutkin ovat ihan harmaita!
- Eläimet ovat kadonneet!
- Kiitos tuhannesti avustasi!
- Katso, mitä näet?
- Voiko tuo olla totta?
- En usko sinua
- Putosin kerran koskeen
- Tänään tapahtuu jotakin erikoista
- Maailma on niin kaunis!
- Siksi on tärkeää muistaa tämä.

Tietty esine draamaan

Tarvitaan: tilaa, (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Myös annettu esine voi toimia mininäytelmissä inspiraation lähteenä. Esineen tulee esiintyä jollakin tavalla, olipa se sitten käsissä koko näytelmän ajan tai tärkeässä roolissa loppuratkaisussa. Ohjaaja voi päättää, mikä esineen rooli näytelmässä on, sillä voi olla esimerkiksi maailman ympäristöongelmat ratkaiseva asema.

Mahdollisia esineitä voivat olla mitkä tahansa tilasta löytyvät: kengät, vaatteet, avaimet, pyyhkeet, kankaat, kukat, tuolit, pelivälineet, kirjat, kynät, paperi, henkarit, tyynyt, lehdet.. Aihetta voidaan myös johdatella johonkin suuntaan tietynlaisilla esineillä: roskilla, tyhjillä pilttipurkeilla, pahvilaitikoilla, sanomalehdillä..

Inspiraation kautta voidaan myös keksiä esineille uusia, ympäristökasvatuksellisia tarkoituksia. Jokainen saa käsiinsä jonkin tavallinen, arkipäivän esineen ja keksii sille uuden tarkoituksen esimerkiksi roskaamisen vähentämiseksi tai ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi.

Yhteinen alku, näytellen loppu

Tarvitaan; tilaa, (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Mininäytelmiä voidaan tehdä pienryhmissä myös yhteisen alun jälkeen. Yhteinen alku tarinalle voi olla valmis video, valokuva, tarina, näytelty kohtaaminen, laulu, hartaus, raamatunkertomus.. Alulle on tarkoitus tehdä näytelmän muodossa mahdollinen loppu, jossa on jonkinlainen ratkaisu.

Vaikka alku onkin yhteinen, loppuja tulee yhtä monta erilaista kuin on ryhmiä, ellei tehtävää tehdä yhdessä suuressa ryhmässä. Tämä menetelmä voidaan tehdä myös ristiin: ryhmät keksivät (esimerkiksi) annetuista aiheista mininäytelmän, johon toinen ryhmä näyttelee ja keksii ratkaisun.

Valmis vuoropuhelu

Tarvitaan: tilaa, valmiit vuoropuhelut tulostettuina (roolivaatteita/esineitä halutessa)

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Mininäytelmiä voi ohjata valmiiden vuoropuheluiden kautta. Silloin on hyvä muistaa, että koska ei ole kyse näytelmän esittämisestä muille kuin toisille ryhmäläisille (mikäli mininäytelmät keksitään pienryhmissä), vuoropuhelut täytyy monistaa kaikille valmiiksi, eikä niitä tarvitse opetella ulkoa. Tärkeää on se, millaisilla ratkaisuilla vuoropuhelun täyttää.

Mahdollisia vuoropuheluita (näitä voidaan vapaasti keksiä lisää ja muokata tarpeiden mukaan):

Vuoropuhelu 1:

A: Miksi sinä näytät tuolta?

B: Miten niin?

A: Sinussa on jotakin kummallista..

B: Minä näytän aina tältä!

A: Nyt tajuan! Olet käynyt SIELLÄ!

B: Mitä?

A: Niimpä tietysti!

B: Olen käynyt missä?

A: Kyllä sinä tiedät, SIELLÄ!

B: Jaa, SIELLÄ! Enkä ole!

A: Oletpas!

B: Itse olet käynyt SIELLÄ!

Vuoropuhelu 2:

A: Tule tänne!

B: Mitä asiaa?

A: Katso tätä!

B: Ei voi olla totta!

A: Totta se on! Näethän itsekin!

B: En kyllä halua uskoa tätä todeksi..

A: Mitä aiot nyt tehdä?

B: En tiedä..

A: Meidän pitää miettiä yhdessä jotakin

B: En ole varma uskallanko..

A: Mennään ja selvitetään tämä yhdessä!

B: Sopii

Vuoropuhelu 3:

A: Miten voit olla tuota mieltä!

B: Minä saan olla ihan mitä mieltä haluan!

A: Sinä olet väärässä!

B: Sinäpä!

A: Aina sinä olet tuollainen.. hapannaama!

B: HAPANNAAMA!?

A: Aina ruikuttamassa!

B: Sinä se vasta hapannaama oletkin!

A: Pyh!

B: Pyh itsellesi!

A: En puhu sinulle enää!

B: Hyvä!

Vuoropuhelu 4:

A: Kiitos!

B: Älä minua kiitä, kiitä häntä!

A: Mutta autoithan sinäkin.

B: Noo, vähän.

A: Sinä olet kiva!

B: Kiitos vain.

A: Mutta mitä nyt tapahtuu?

B: En minä tiedä varmasti.

A: Autatko minua uudelleen?

B: Tottakai ja hänkin auttaa!

A: Onpa mukavaa kun on tuollaisia ystäviä!

B: Mutta nyt lähdetään.

Käännetarinat

Tarvitaan: -

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii vanhemmille lapsille ja nuorille

Mininäytelmiin voidaan edellä mainittujen menetelmien lisäksi antaa käänteitä käännetarinan muodossa. Siinä ryhmä/ryhmät saavat yhteisen alun, johon tekevät lyhyen jatkon. Mininäytelmien tekoa jatkamaan tämän jälkeen: ryhmä/ryhmät saavat jonkin käänteen, jonka mukaan jälleen rakennetaan uusi mininäytelmä. Mahdollisia käänteitä ja tarinankulkuja:

1. Olipa kerran eräs suuri ja mahtava tammi. Tammi oli seisonut korkealla mäellä vuosisatoja ja seurannut sieltä maailman kulkua. Mutta eräänä päivänä.. (tähän tehdään jatko mininäytelmänä, voidaan antaa esimerkiksi ohje keksiä jokin ongelma)

(Käänte) Mutta kaikki ei sujunutkaan Tammen suunnitelmien mukaan.. (jälleen mininäytelmä)

(Käänte) Yhtäkkiä hänen edessään seiso..

(Käänte) Silloin hänen takaansa kuului ääni..

2. Päivä alkoi aivan tavallisesti. Olin koulussa ja juttelin kavereiden kanssa. Menin kotiin, mutta kaikki ei ollut normaalia. Huomasin ulko-ovella jotakin todella outoa ja vihreää..

(Käänte) Ketään ei näkynyt! Olin aivan yksin!

(Käänte) Silloin joku huusi hurjasti takanani.

(Käänte) Jotakin kylmää tipahti niskaani.

3. Kerran kulki matkamies halki suuren kaatopaikan, joka oli tulvillaan rojuja, roskaa, jätettä ja ihmisen aikaansaannoksina valtavina kasoina. Kaatopaikka oli surullinen ja onneton paikka, mutta miehelle...

(Käänte) Mininäytelmän jatko, jossa tapahtuu jokin ongelma

(Käänte) Mininäytelmän jatko, jossa on jokin ilonaihe

(Käänte) Mininäytelmän jatko, jossa tavataan uusi tuttavuus

Tunneneliö

Tarvitaan: maalarinteippiä, tunteet kirjoitettuna lapuille, tilaa

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii nuorille

Tunneneliö-tekniikassa lattiaan teipataan maalarin teipillä iso neliö, joka jaetaan vielä vaaka- ja pystysuunnassa kahtia, saadaan aikaan siis yhteensä neljä neliötä. Jokaiselle neliölle annetaan jokin tunne (tunteet voidaan kirjoittaa teipin palasille ja laittaa neliöiden sisälle). Improvisoiden näytel-
lään mininäytelmä siten, että liikkeessä neliössä tunnetila vaihtuu sen mukaan, missä pienemmässä neliössä liikkuu ja mikä tunne kyseisessä neliössä on. Esimerkkitunteita:

- ilo
- suru
- pelko
- kateus
- viha
- sääli
- ylpeys
- turhautuneisuus
- väsymys
- nälkä
- raivo
- innokkuus
- välinpitämättömyys
- rakkaus
- laiskuus
- reippaus
- ylienergisyyys

Tunneheittelykeskustelu

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii nuorille

Tunteita voidaan myös ”heitellä” mukaan improvisaatioihin. Kaksi ihmistä laitetaan keskustelemaan (rooleissa) annetusta aiheesta ja keskustelun kulkiessa eri tunnetiloja huudellaan heidän puheensa päälle. Silloin kyseinen tunne ottaa vallan ja keskustelua jatketaan sen tunteen hallitessa. Molemmilla keskustelijoilla voi olla myös omat huutajansa.

Varjokuvat

Tarvitaan: piirtoheitin, kartonkia/paperia, kyniä, sakset

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Varjoteatteria varjokuvilla voidaan toteuttaa valmiin tarinan, oman tarinan tai esimerkiksi raamatunkertomuksen tai hartauspuheen kanssa. Paperista leikataan kuvat tarinan hahmoista ääri viivoja pitkin. Samalla tavalla voidaan tehdä lavasteet. Piirtoheittimellä heijastetaan kuvat valkokankaalle ja näytellään hahmoilla tarinan kulku.

Nukketeatteri

Tarvitaan: korkea pöytä, jonka taakse pääsee piiloon, suuri kangas pöytää peittämään, käsinukkeja ja muuta rekvisiittaa

Tavoite: ryhmätaitojen paraneminen, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Käsinukkejen kanssa voidaan käyttää melkein pä kaikkia edellä mainittuja menetelmiä: nukeilla voi olla jokin rooli, näytelmä voidaan improvisoida tai kirjoittaa valmiiksi, jokin esine tulee esiintyä tarinassa.. Nuket ja lavasteet voidaan valmistaa itse (katso luku kädentaidoista sivulta 36 alkaen). Nukketeatteri kiinnostaa lapsia ja nuoria yhdessä tekeminen ja kokemisen kautta. Nukketeatteri on turvallinen tapa pohtia ympäristökasvatusasioita.

4 SANATAIDE – kertomuksen, sadun ja tarinan riemuvoitto

Sanat ovat ihmisen tavallisin viestinnän muoto. Sanataiteessa ei ole tarkoitus kuitenkaan saarnata, luennoida tai vain opettaa pelkkien sanojen avulla, sanataiteessa kertomuksilla, saduilla, runoilla, tarinoilla ja mielikuvituksella on tärkeä rooli. Tarinat ja kertomukset ovat turvallinen tapa lähestyä erilaisia aiheita ja siksi tarinat toimivat hyvin taustamateriaalina melkein kaikille muille menetelmille: runon tai sadun pohjalta voidaan tehdä mininäytelmä, maalaus, tanssi tai askartelu.

Sanataidetta voidaan tehdä tai kuunnella. Sadut ja tarinat sopivat kaiken ikäisille, ihan pienemmil-
lekin. Sanataidetta jokainen tulkitsee omasta kontekstistaan käsin, tarinaa peilataan omaan elämäntilanteeseen.

Sanataide kehittää mielikuvitusta ja kuvittelua ja se antaa mahdollisuuden monenlaisille tulkinnoille ja jatkomenetelmille. Eikä sanataiteessa ole välttämättä tarpeellista osata edes kirjoittaa: kuuntelu ja osallistuminen puhumalla ja kyselemällä on aivan yhtä tärkeää.

Kuunnellaan tarina tai satu

Tarvitaan: tarina tai satu, valmiina kirjasta ja itse kirjoitettuna

Tavoite: ymmärtää ja kohdata turvallisesti ympäristökasvatuksen asioita, mielikuvituksen kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Perustava sanataiteen muoto on kuuntelu. Siinä sadun, tarinan tai kertomuksen sanomalla on tärkeä rooli. Ympäristökasvatuksessa tarinan aihe on ympäristö- ja luontoaiheinen ja fantasia on yksi keino saada sadun sanoma vaikuttamaan. Kuunnellessa erityisen tärkeää on kertojan rooli: kertoja on se henkilö, joka maalaa maailman kuulijan eteen, mielikuvitukseen.

Kertomista on tärkeä harjoitella: eläytyminen, äänenkäyttö, ilmeet, eleet sekä havainnollistaminen täytyy ottaa huomioon. Kertojan on myös hyvä osata kerrottava asia melko hyvin (ei välttämättä ulkoa), sillä katsekontakti on tärkeää eikä vain luettu teksti aukea ollenkaan samalla tavalla kuin kerrottu teksti.

Kerrottu tarina voi aloittaa minkä tahansa muun menetelmän ja toimia inspiraationa (esimerkiksi):

- kuvaamataito: tarinan pohjalta maalataan/kuvitetaan tarina
- draama: tehdään mininäytelmä tarinasta/tarinalle jatko/tarinalle ratkaisu
- musiikki: tehdään tarinaan sopivat laulunsanat johonkin tuttuun melodiaan
- kädentaidot: askarrellaan tarinassa esiintynyt hahmo
- pelit ja leikit: leikki perustuu tarinassa sattuneeseen ongelmaan/tapahtumaan
- tanssi: tehdään tarinan mukainen liiketarina
- hartaus: tarina kristillisestä näkökulmasta(jonka pohjalta puhutaan aiheesta)

Valmiita, hyviä tarinoita löytyy kansantarinoista, satukirjoista, erilaisista oppaista, Raamatusta ja niitä voi keksi aivan hyvin itse, omaan aiheeseen liittyen. Klassisia satuja voi muokata esimerkiksi luontoaiheisiksi tai keksiä tarinan siitä, millainen maailma on vuonna 2020. Mukaan on tosiaan hyvä ottaa (varsinkin pienemmille) fantasian elementtejä: peikkojen metsä on vaarassa tuhoutua, puvuhvien kalojen maata uhkaa rehevöityminen tai viimeinen yksisarvinen ja sukupuutto.

Aiheita omien tarinoiden kirjoittamiseen löydät luvusta 10.

Omat tarinat, runot, yksin ja ryhmässä

Tarvitaan: kynää ja paperia

Tavoite: mielikuvituksen ja oman pohdinnan kehittyminen, ryhmässä toimimisen taidot, kirjoittamisen paraneminen

Sopii lapsille ja nuorille

Tarinan kuulemisen lisäksi voidaan tarinoita keksi yksilötehtävinä tai ryhmissä/ryhmässä. Oman kertomuksen kirjoittaminen tai kertominen päästää luovuuden valloilleen ja samalla se kehittää omaa pohdintaa annetusta aiheesta ja ympäristöstä. Valmiita aiheita löydät materiaalipaketin luvusta 10. Aihe voidaan myös itse valita ympäristöön ja luontoon liittyen.

Nuorempien kanssa voidaan tehdä sadutusta: lapsi saa itse kertoa, omin sanoin, tarinansa ja vanhempi kirjoittaa sadun sanatarkasti muistiin ja lukee sen tarinan lopuksi lapselle. Lapsi saa korjata kuulemaansa.

Tarinoiden, satujen ja kertomusten lisäksi voidaan tehdä runoja, riimeillä tai ilman.

Inspiraation lähde tarinoiden taakse

Tarvitaan: inspiraation sytyttämiseen musiikkia, esineitä, sanoja, kynä ja paperia

Tavoite: keksiä oma kertomus, saada mielikuvitus liikkeelle, oppia ympäristöstä

Sopii kaikenikäisille

Tarinan kirjoittamisen tai kertomisen inspiraatio voidaan saada muualtakin kuin valmiista aiheesta. Esine voi aloittaa tarinan ja tarina voi edetä niin, että uusia esineitä otetaan mukaan tarinaan. Samalla tavalla inspiraationa voi toimia kuva tai musiikki. Luontomaisema, retki tai uutinen voi yhtä hyvin olla inspiraation lähde. Tarina voidaan kirjoittaa tai kertoa myös johonkin tiettyyn paikkaan, esimerkiksi lähimetsään tai oman kotitalon pihalle tai historiallisesta näkökulmasta. Tarinaan voidaan luoda erilaisia käännteitä antamalla uusia inspiraation lähteitä tarinan eri vaiheissa.

Tarina lause kerrallaan

Tarvitaan: kyniä ja paperia (inspiraatioesineitä)

Tavoite: keksiä oma kertomus, saada mielikuviutus liikkeelle, oppia ympäristöstä

Sopii lapsille ja nuorille

Tarina voidaan rakentaa pareittain tai ryhmissä lause kerrallaan. Jokainen saa sanoa yhden lauseen, josta toinen jatkaa. Pilkut ja pisteet voidaan sopimuksen mukaan sanoa ääneen. Inspiraationa voi toimia esine/kuva/musiikki.

Tarina voidaan kertoa myös improvisoiden ääneen, pienissä ryhmissä, lause kerrallaan.

Tarina sana kerrallaan

Tarvitaan: kyniä ja paperia (inspiraatioesineitä)

Tavoite: keksiä oma kertomus, saada mielikuviutus liikkeelle, oppia ympäristöstä

Sopii lapsille ja nuorille

Tarina voidaan rakentaa pareittain tai ryhmissä sana kerrallaan. Jokainen saa sanoa yhden sanan, josta toinen jatkaa. Pilkut ja pisteet voidaan sopimuksen mukaan sanoa ääneen. Inspiraationa voi toimia esine/kuva/musiikki.

Tarina voidaan kertoa myös improvisoiden ääneen, pienissä ryhmissä, sana kerrallaan.

Tarinan alulle loppu

Tarvitaan: valmis tarinanalku

Tavoite: keksiä oma kertomus, saada mielikuviutus liikkeelle, oppia ympäristöstä

Sopii lapsille ja nuorille

Tarinan kirjoittaminen tai kertominen voidaan aloittaa myös valmiin tekstin pohjalta. On kirjoitettu valmiiksi esimerkiksi lyhyt tarina saastuneesta metsästä ja ryhmille tai yhdelle ihmiselle annetaan tehtävä kertoa/kirjoittaa tarinaan loppu tai ratkaisu.

Tarina alustuksena: pohdinta/tehtävä tarinan pohjalta

Tarvitaan: tarina ja tarinan pohjalta kysymyksiä

Tavoite: pohtia ja miettiä omaa suhtautumista ja mielipidettä ympäristöaiheeseen, keksiä oma kertomus, saada mielikuviutus liikkeelle, oppia ympäristöstä

Sopii lapsille ja nuorille

Vanhemmille lapsille ja nuorille tarina toimii pohdinnan alustajana. Tarinaan on hyvä luoda erilaisia kysymyksiä, jotka laittavat nuoren pohtimaan ja arvioimaan tilanteita omalta kannaltaan.

Kysymyksiä voivat olla esimerkiksi:

- mitä tapahtui?
- missä tapahtui?
- kenelle tapahtui?
- miksi näin tapahtui?
- kuka oli vastuussa?
- mitä olisi voinut tapahtua?
- mitä saattaisi tulevaisuudessa tapahtua, mikäli tämä jatkuisi?
- missä näin tapahtui?

Puuttuvien sanojen tarina

Tarvitaan: tarina, josta puuttuu sanoja, valmiiksi kirjoitettuna

Tavoite: naurun ja ilon kautta pohtia ympäristökasvatuksen asioita, sanavaraston kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Omia tarinoita voidaan hauskalla tavalla tehdä puuttuvien sanojen menetelmällä. Tällöin tarina pitää olla muuten valmiiksi kirjoitettu, vain tietyt aukot jätetään tyhjiksi. Tarinasta voivat puuttua kaikki adjektiivit, substantiivit tai verbit tai sanoja sekaisin kaikista näistä sanaluokista.

Esimerkkitarina, johon tulee aina adjektiivi viivan kohdalle.

Eräänä (millaisena) varhaisena aamuna, ennen (millaista) auringonnousua, Liisa lähti kävelemään (millaiseen) metsään. Kevät oli juuri alkanut ja kaikkialla oli (millaista). Ruoho oli (millaista), puut olivat kaikki (millaisia), oksilla istui (millaisia), (millaisia ja (millaisia) lintuja, jotka sirkuttivat (millä tavalla) laulujaan kevään kunniaksi. Liisa henkäisi syvää (millaista) ilmaa ja päätti kiivetä läheisen (millaisen) mäen huipulle katsomaan kevätaamun (millaista) auringonnousua.

Mäen harjanteelle oli (millainen) matka. Liisa pyyhkäisi (millaista) hikeä otsaltaan ja jatkoi matkaansa. Huipulle päästyään oli juuri (millaisen) auringonnousun hetki: koko maailma näytti olevan hehkuvan (millainen), jokainen puu, pensas ja kukka oli (millainen). Oli aivan uskomattoman (millaista)!

Tuota (millaista) näkyä katsellessaan Liisa äkkiä näki jotakin (millaista) melko lähellä: (millainen) ja (millainen) tehdas oli kohonnut (millaisine) piippuineen ja (millaisine) koneineen lähelle Liisan kotipaikkaa. Tehtaan piipuista tuprutti (millaista) savua ja suuria kuormia (millaista) rekallisia tavaraa ja jätettä vietiin koko ajan pois (millaisen) tehtaan pihasta. Liisa tuli (millaiseksi). Hän rakasti (millaista) metsää, sen (millaisia) pikkujokia ja puroja ja sen (millaisia) lintuja ja eläimiä. Tuo (millainen) tehdas varmasti aiheutti paljon kaikenlaista (millaista) luonnolle, koska se oli rakennettu niin lähelle metsää.

5 KÄDENTAIIDOT – oma jälki tekemisessä

Kädentaidollisia menetelmiä voi keksiä oman päänsä mukaan hirmuisen määrän, vain taivas ja mielikuvitus ovat rajana. Materiaalia löytyy valtava määrä: luonnonmateriaalit, roskat, kierrätykseen menevät, uusiokäytettävät.. oikeastaan kaikki, jolla ei ole enää käyttöä kenellekään toiselle, voidaan ottaa kädentaitoihin materiaaliksi. Toki joitakin välineitä täytyy olla omasta takaa, kuten liimaa, saksia ja kyniä, mutta eri materiaalien käyttö opettaa lapsille ja nuorille, että kaikki mikä vaikuttaa roskilta, ei olekaan roskaa.

Kädentaidot sopivat kaikenikäisille, mutta lapsen ikä kannattaa ottaa huomioon: aivan pienimmillä saksien kanssa pitää olla varovainen ja auttaa tarpeen tullen, liimaa ei laiteta suuhun ja terävät kulmat esimerkiksi säilyketölkeissä ovat vaarallisia pienimmille.

Kädentaitojen kanssa luovuus kukkii ja oma, persoonallinen kädenjälki näkyy. Kädentaitoihin voidaan hyvin yhdistää muitakin menetelmiä: draamaan voidaan tehdä rekvisiittaa, tarinaan hahmoja, kuvataiteen kautta tehtyyn maisemapiirroksen voidaan tehdä seikkailemaan käsinukkeja..

Kädentaidot innostavat monipuolisuudellaan tyttöjä ja poikia. Mahdollisia aiheita materiaali-ideoiden ja toteutusohjeiden lisäksi löydät lisää luvusta 10.

Vanhat sanoma- ja aikakauslehdet sekä mainokset

Vanhat sanomalehdet, mainokset ja aikakauslehdet kannattaa kerätä talteen: mitä suurempi varasto niitä on, sitä enemmän mahdollisuuksia. Sanomalehdistä sormiin tarttuu helposti painomustetta, joten alustat ja käsien pesu ovat tärkeitä. Myös kaikenlainen silppu on hyvä säästää, mikäli siihen vain on mahdollisuus.

Helmet

Tarvitaan: aikakauslehtiä, liimaa, grillitikkuja, lankaa, neuloja

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö, sorminäppäryys

Sopii hieman vanhemmille lapsille ja nuorille

1. Leikkaa lehdestä halutun paksuisia (1-3 cm) suikaleita, yksi suikale = yksi helmi
2. Kierrä suikaletta grillitikun ympärille tiukasti muutama kierros ilman liimaa
3. Sivele sitten suikaleeseen liimaa ja kierrä koko loppupätkä suikaleesta tiukasti grillitikun ympärille. Anna kuivua muutama tunti. (Halutessaan helmet voi kuivumisen jälkeen lakata askartelulakalla tai maalata esim. akryylimaalilla)
4. Vedä kuivat helmet irti tikuista ja pujota nauhaan: kaulanauhaksi, käsikoruksi tai avaimenperäksi.

Paperisilppu

Tarvitaan: lehtiä, mainoksia, kartonkien loppuja (riippuen askartelusta muuta kartonkia, pahvia, puunkappaleita, liimaa..)

Tavoitteet: uusio- ja hyötykäyttö, hyödyntäminen

Sopii kaikenikäisille

Vanhoista sanomalehdistä tai aikakauslehdistä ja muista mainoksista sekä turhista papereista saa helposti paperisilppua, jota on helppo tehdä monen ikäisen kanssa, nuorempien kanssa repimällä, vanhemmat voivat myös leikata. Paperisilpun tekemiseen voidaan käyttää myös kartonkien ylijäämät muista askarteluista.

Paperisilppua voidaan liimata koristeeksi tai sillä voidaan peittää. Esimerkiksi paperisilpulla voidaan koristaa kippoja, kulhoja, koreja sekä taulun raameja. Kartongista, pahvista tai puusta voidaan leikata muoto (risti/sydän/kukka/puu/lehti/perhonen/eläin), joka peitetään kokonaan paperisilpulla. Myös kokonaisia maisemakuvia voidaan tehdä erivärisestä paperisilpusta: valkoisista, turhista paperista pilviä, sinisien sävyisistä mainoksista ja lehdistä taivasta ja vettä, vihreästä ruohoa ja niin edelleen.

Valokuvat, palapelit, kollaasit valmiista kuvista

Tarvitaan: sanomalehtiä, aikakauslehtiä, mainoksia, kartonkia, liimaa, saksia, kyniä (kontaktimuovia)

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö, yhteistyötaidot

Sopii vähän vanhemmille lapsille ja nuorille

Sanomalehdet, aikakauslehdet ja mainokset ovat pullollaan kuvia, joita voi hyödyntää monin eri tavoin: kuvia voidaan leikata valmiiksi ja käyttää erilaisissa menetelmissä tai niitä voidaan itse leikata ja kuvilla voidaan tehdä erilaisia asioita. Kuvia voidaan käyttää yksin tai pari/ryhmätyöskentelyssä.

Kuvista voidaan jutella, muodostaa mielipiteitä tai vastata niiden kautta kysymyksiin (esimerkiksi aiheella kulutus voidaan etsiä itselle mieluisia asioita, joita haluaisi ja sitten jutella kulutuksesta). Kuvia voidaan käyttää myös kollaaseihin (katso sivu 7), joihin voidaan yhdistää myös muista kädentaitoja, esimerkiksi paperisilppua (katso sivu 39). Valokuvista voidaan tehdä myös palapelejä: valmis kuva liimataan kartongille, päällystetään kontaktimuovilla ja leikataan erilaisiksi palasiksi. Palapeli voi toimia muiden menetelmien kanssa yhdessä inspiraationa tai esimerkiksi rastiradassa etsittävinä asioina. Kuvista voidaan tehdä myös juliste tai mainos.

Lehdissä ja mainoksissa olevien kuvien kautta voidaan myös pohtia omia unelmia ja rakentaa ns. unelmakarttoja: unelmataloja, unelmakoteja, unelmalomia, unelma-asuja.. vanhempien kanssa voidaan pohtia kuvien kautta myös sitä, millainen olisi unelmamaailma.

Wc- ja talouspaperirullat

Wc- ja talouspaperirullia on helppo kerätä yhdessä lasten ja nuorten kanssa, koska niitä ilman yksikään perhe ei voi tulla toimeen. Niiden keräämisestä voidaan tehdä vaikka kilpailu.

Noita-akat, tonttu-ukot ja prinsessat

Tarvitaan: wc-paperi- ja talouspaperirullia, kartonkia, vanhoja kankaanpalasia/vaatteita, liimaa, kyniä, pumpulia, langanpätkiä, oksia, roskia, ylijäämää askarteluista, piipunrasseja, glitteriä..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö, näppäryyden kehittyminen, keskittymistaidot

Sopii lapsille

1. Jokainen saa yhden wc-rullan/puolikkaan talouspaperirullan, joka toimii askartelun pohjana pystyssä seisoen
2. Suunnitellaan tilaisuuden (esimerkiksi pääsiäiseksi noita/pupu/tipu, jouluksi tonttu/enkeli, muuten vain prinsessa/prinssi/ritari/keijukainen/mörkö) mukaisesti hahmo, joka aiotaan tehdä
3. Eri materiaaleista tehdään hahmolle päähine, vaatteet, hiukset, kasvot, kädet, jalat, jokin väline ja liimaten ne wc/talouspaperirullaan. Mahdollisia vaihtoehtoja:

Noita: kirjavasta kankaasta mekko ja huivi, tussilla kasvot, piipunrassista kädet, oksista luuta (yksi paksumpi oksa luudanvarreksi, pienempiä risuja harjaosaksi, kieputtaen langalla kiinni)

Tonttu: punaisesta kankaasta/pehmeästä kartongista vaate ja tupsulakki (kolmio leikaten ja tötteröksi liimaten), parta pumpulista, kasvot tusseilla, kädet piipunrassista

Prinsessa: kimaltavasta kankaasta mekko, jämälangoista hiukset, kultaisesta kartongista tai esimerkiksi lämpökynntilöiden metalliastiasta kruunu, kasvot tusseilla, glitteriä hiuksiin liimaten

Mörkö: mustasta kankaasta kaapu, paperisilppua hiuksiin, kasvot langoista liimaten, roskista viitta koristellen

Seikkailijan kiikarit

Tarvitaan: wc-paperi- ja talouspaperirullia, lankaa, sakset, (kartonkia, vanhoja kankaanpalasia/vaatteita, liimaa, kyniä, pumpulia, langanpätkiä, oksia, roskia, ylijäämää askarteluista, piipunrasseja, glitteriä..)

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille

1. Jokainen tarvitsee kaksi wc-paperirullaa/yhden talouspaperirullan puolikkaina
2. Rullat voidaan koristella esimerkiksi maalaamalla tai päällystämällä karkkipapereilla (katso sivu)
3. Liimataan rullat sivusta keskeltä yhteen, annetaan kuivua
4. Leikataan sopivan mittainen naru kaulaan, jonka päät kiinnitetään kiikareihin: tehdään molempiin rulliin ulkosivulle reiät ja pujotetaan lanka rei'istä. Tehdään solmut.

Tekokukkamaljakot/kynäpurkit

Tarvitaan: wc-paperi- ja talouspaperirullia, maaleja, koristeita, liimaa, piipunrasseja, kartonkia, silkkipaperia, helmiä, sakset, glitteriä, luonnonmateriaaleja..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii vähän vanhemmille lapsille

1. Jokainen saa yhden talouspaperirullan/wc-paperirullan
2. Kartongista leikataan rullan pohjaa noin 2,5 kertaa suurempi ympyrä tueksi
3. Rullan pohjaan leikataan saksilla noin 1,5 cm viillot noin 1,5 cm välein
4. Viillot avataan ulospäin ja viillot liimataan leikattuun tukiympyrään ympyrän keskelle
5. Rulla voidaan nyt koristella halutulla tavalla (ja annetaan kuivua): päällystämällä karkkipaperilla/kaisloilla/pikkukivillä/maalaamalla/glitterillä.. Kynäpurkki on koristelun jälkeen valmis.
6. Jos tehdään kukkamaljakko, voidaan kuivumisajan aikana tehdä kukkia: piipunrassista varret, kartongista/silkkipaperista kukat, helmistä kukille keskusta..

Karkkipaperit

Karkkipaperien kerääminen askarteluun on jo itsessään leikki ja hauskaa puuhaa: keräämisestä voidaan tehdä jopa kilpailu! Mitä värikkäämpi paperi, sen parempi!

Päällystäminen karkkipapereilla (sanomalehdillä/vanhoilla kirjasivuilla)

Tarvitaan: erilaisia käärekarkkien kääreitä (sanomalehtiä/vanhoja kirjansivuja), liimaa, saksia, vettä, sekoitusastioita, pensseleitä, (kontaktimuovia, askartelulakkaa)

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen, sorminäppäryyden kehittyminen, sommittelutaidon kehittyminen, uusio- ja hyötykäyttö

Sopii kaikenikäisille

Karkkipapereilla voidaan päällystää erilaisia asioita liimavesiseoksella (esimerkiksi kansioita, kortteja, vanhoja kirjoja, askarteluja ja tähän sopivat myös sanomalehti ja vanha paperi kirjoita). Eri-keeperiin lisätään vähän vettä, jotta se notkistuu ja vesiliimaseoksella sivellään karkkipapereita kiinni haluttuun pintaan, liimaa voidaan laittaa ensin ja jälkeen. Liima muuttuu kuivuessaan läpinäkyväksi. Tavara voidaan halutessa vielä lakata askartelulakalla tai päällystää kontaktimuovilla.

Koristeet

Tarvitaan: erilaisia käärekarkkien kääreitä, liimaa, saksia, naruja

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen, sorminäppäryyden kehittyminen, uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Karkkipapereista voidaan tehdä myös monenlaisia koristeita. Yksi karkkipaperi taitellaan pitkittäin kolmin kerroin ja vielä 2 kertaa puoliksi ja sitten solmitaan solmulle, näin syntyy rusetti. Näitä rusetteja voi kiinnittää naruun ja ripustaa esimerkiksi joulukuuseen. Samalla idealla karkkipapereita voi yhdistää taittelamisen jälkeen liimalla rinkuloiksi, jotka yhdistää pitkiksi ketjuiksi ja käyttää koristeena joulukuuseessa, ikkunassa tai vaikka lampussa.

Mobile

Tarvitaan: erilaisia käärekarkkien kääreitä, liimaa, saksia, grillitikkuja/oksia, narua

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen, sorminäppäryyden kehittyminen, sommittelutaidon kehittyminen, uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille, lahjaksi sopii ihan pienillekin

1. Tarvitaan 2 grillitikkua/samanpituista oksaa, jotka yhdistetään keskeltä toisiinsa narulla ristiksi
3. Karkkipapereista voidaan tehdä rusetit (katso edellinen ohje) tai perhoset rutistamalla kokonainen karkkipaperi keskeltä narulla yhteen.
4. Nämä karkkipaperit ripustetaan narulla roikkumaan jokaisesta neljästä tikun/oksan päästä, myös välille voidaan laittaa useampia karkkipaperiperhosia
5. Lopuksi jokaisen oksan/tikun päähän laitetaan narut, jotka yhdistetään yhteen ja solmitaan. Tästä mobile voidaan laittaa kattoon roikkumaan.

Piltti/hillopurkit, jogurttipurkit, vanhat astiat

Pilttipurkit, hillopurkit, jogurttipurkit ja muut astiat täytyy muistaa pestä ja kuivata hyvin ennen käyttöä. Tosi rikkinäiset ja siksi teräväreunaiset astiat kannattaa suosiolla jättää käyttämättä.

Kynttiläkipot

*Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä pilttipurkkeja, lasisia hillopurkkeja, jogurttipurkkeja, astioita; koriste-
luun erikeeperiä ja erilaisia strasseja, paljetteja, lasimaaleja, lankaa, saksia, neuloja*

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii vähän vanhemmille lapsille ja nuorille

Lasipurkkeja koristelemalla (lasimaalit, liima (erikeeperi käy hyvin ja erilaiset koristeet) saadaan hyviä ja omannäköisiä kynttiläkippoja. Täytyy muistaa, että *vain lasiset hillopurkit* käyvät sisäkäyt-

töön, pilttipurkkeja voi käyttää ulkona ja niihin voi tehdä rautalangasta ripustuskoukut ulkokäyttöön sopien.

Lumisadepurkit

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä pilttipurkkeja/lasisia hillopurkkeja, muovailuvahaa, glitteriä, vettä

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii vähän vanhemmille lapsille ja nuorille

1. Muovailuvahasta muotoillaan haluttu hahmo
2. Hahmo kiinnitetään pilttipurkin/hillopurkin kanteen
3. Pilttipurkkiin/hillopurkkiin kaadetaan haluttu määrä glitteriä ja täytetään se sitten vedellä melko täyteen.
4. Kiinnitetään kansi kunnolla ja tiukasti kiinni

Hyötykipot

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä pilttipurkkeja, lasisia hillopurkkeja, jogurttipurkkeja, astioita

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii kaikenikäisille

Pilttipurkkeja, jogurttipurkkeja ja vanhoja astioita voi käyttää myös vesiväri- ja muu maalikulhoina sekä kynäpurkkeina uusio- ja hyötykäyttö mielessä. Niitä voidaan tehdä itselle, kerhoon, työntekijöille, vanhemmille lahjaksi..

Rairuohoastiat

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä pilttipurkkeja, lasisia hillopurkkeja, jogurttipurkkeja, astioita, pumpulia/talouspaperia, rairuohon/ohransiemeniä

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Pääsiäiseksi voidaan piltti/hillopurkeista, jogurttipurkeista sekä vanhoista astioista tehdä oivallisia astioita rairuoholle. Muista kylvää rairuoho ajoissa (kylvämiseen käy mullan lisäksi pumpuli ja jopa talouspaperi!) ja pitää kylvös kosteana!

Kansimuistipeli

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä pilttipurkkien/lasipurkkien samankokoisia kansia parillinen määrä, (akryylimaalia ja pensseleitä), tarroja/pieniä kuvia, liimaa

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö, muistin kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Pilttipurkkien/lasipurkkien kansista saa oivallisen muistipelin. Tarvittaessa kannet voi maalata samanvärisiksi akryylimaalilla ja antaa kuivua. Kansien alle liimataan erilaisia kuvia pareiksi (vanhemmille lapsille ja nuorille myös kuva ja yhteen kuuluva sana/teksti) ja pelataan kansilla muistipeliä. Kannet voi säilyttää esimerkiksi kenkärasiassa. Eri-ikäisille voivat muistipelin aiheet olla esimerkiksi:

- Pienet lapset: värit, muodot, hedelmät, vihannekset, marjat
- Varhaisnuoret: puut, kasvit, kalat, eläimet
- Nuoret: ympäristöön ja luontoon liittyvät sanat ja kuvat (katso luku 10)
- Rippikoulu: ulkoläksyt (tarkoituksena on yhdistää sana ja siihen kuuluva pari esimerkiksi evankeliumille kuuluu pari, joka selittää, mitä evankeliumi tarkoittaa)

Esimerkkilista sanoista rippikoulun muistipeliin:

- Toiseen kanteen sanat aina sanat 1. käsky, 2. käsky, 3. käsky.. ja toiseen itse käsky kirjoitettuna, jotka täytyy osata yhdistää oikein
- Toiseen kanteen armo, toiseen kanteen ansioton rakkaus minun osakseni
- Toiseen kanteen aamen, toiseen kanteen totisesti, se on totta hepreaksi
- Toiseen kanteen halleluja, toiseen kanteen ylistäkää Herraa hepreaksi
- Toiseen kanteen hoosianna, toiseen kanteen Herra auta hepreaksi
- Toiseen kanteen evankeliumi, toiseen kanteen ilosanoma Jeesuksesta
- Toiseen kanteen lunastus, toiseen kanteen Jeesuksen veri on hinta, joka on maksettu ihmiskunnan syntien tähden
- Toiseen kanteen synti, toiseen kanteen Jumalan tahdon vastainen voima ja teko; palkka kuolema
- Toiseen kanteen diakonia, toiseen kanteen auttaminen ja palvelu
- Toiseen kanteen UT, toiseen kanteen Uusi testamentti
- Toiseen kanteen VT, toiseen kanteen Vanha testamentti
- Toiseen kanteen Joh. 3:16, toiseen kanteen pienoisevankeliumi
- toiseen kanteen vanhurskas, toiseen kanteen Jumalalle kelpaava
- Uskontunnustus, toiseen kanteen 1.uskonkappale Isä, Luoja, 2. uskonkappale Jeesus Kristus, Poika, Lunastaja, 3. uskonkappale Pyhä Henki, Pyhittäjä
- toiseen kanteen kaste- ja lähetyskäsky, toiseen kanteen peruste kasteelle, rippikoululle ja lähetystyölle

Jogurttipurkkipuhelimet

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä jogurttipurkkeja, lankaa, neula, sakset

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille

Vanhanaikainen puhelin syntyy kahdesta jogurttipurkista ja niiden välille viritetystä langasta. Jogurttipurkkien pohjaan tehdään reikä, josta lanka vedetään läpi. langan päähän solmu, että se ei tipu reiästä. Tehdään sama toiseen purkkiin. Kokeilkaa kuinka kaukaa viestin saa kuulumaan toiselle lankaa pitkin!

Jogurttipurkkihatut

Tarvitaan: tyhjiä ja pestyjä jogurttipurkkeja, koristeita, kuminauhaa, kartonkia, liimaa, saksia, lankaa, vanhoja kankaanpalasia/vaatteita

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille

1. Jokaiselle yksi jogurttipurkki
2. Purkki koristellaan (maalaamalla, liimaamalla koristeita, päällystämällä karkkipapereilla, katso sivu 43). Lieri voidaan tehdä halutessa kartongista, purkin päälle voidaan liimaa lankaa tai kangassuikaleita koristehuiskaksi
3. Purkin sivuihin tehdään pienet reiät, joihin pujotetaan sopivan mittainen kuminauha, joka ylittää kuristamatta leuan alta. Solmut kuminauhan päihin, jotta se pysyy hatussa kiinni

Sukkahousut ja parittomat sukat

Vanhat ja rikkinäiset (sekä pestyt) sukkahousut voi uusiokäyttää mainiosti askarteluun. Myös yksinäiset, parittomat sukat saavat uuden elämän kädentaitojen myötä.

Keppihevokset

Tarvitaan: vanhoja (villa)sukkia, täytettä (pumpuli, vanu tai vanhat vaatteet), lankaa, nappeja, neuloja, saksia, vanhoja luudanvarsia tai keppejä

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille

1. Jokaiselle yksi sukka, joka ensi parsitaan, mikäli tarpeen
2. Sukka täytetään vanulla/pumpulilla/vanhoilla vaatteilla
3. Hevosien harja tehdään langanpätkistä ja silmät napeista (kantapää on hevosen otsa)
4. Täytetty sukka kiinnitetään langalla kepin/luudanvarren päähän langalla/narulla,
5. Suitset voidaan tehdä myös langasta/matonkuteista (katso sivu 50).

Käsinuket

Tarvitaan: vanhat sukat, lankaa, kankaita, vanua/pumpulia/vanhoja vaatteita, kangastusseja

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja vanhemmille

1. Yhdestä sukasta saa yhden käsinuken
2. Sukan pää täytetään vanulla ja kaula kiristetään langalla
3. Vanhoista kankaista ja vaatteista voidaan ommella viitta/mekko
4. Langasta voidaan ommella tai liimata hiukset
5. Kasvot voidaan piirtää kangastusseilla tai ommella
6. Halutessaan voidaan sukan sivuille tehdä pienet reiät pikkusormelle ja peukalolle, näin saadaan käsinukelle kädet.

Hännät/käärmeet

Tarvitaan: vanhoja sukkahousuja, täytettä (vanua, pumpulia, vanhoja vaatteita/kankaita), hakaneuloja, lankaa, nappeja

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille

1. Jokaiselle leikataan yksi lahje vanhoista sukkahousuista
2. Lahje täytetään täytteellä niin kovaksi kuin haluaa
3. Lahkeen päähän tehdään solmu, jotta täyte ei karkaa
4. Lopuksi häntä voidaan kiinnittää hakaneulalla taakse kiinni; käärmeelle voidaan tehdä langasta kieli ja koristella se liimaamalla langasta kuvioita käärmeen selkään, silmät voidaan liimata napeista

Vanhat vaatteet

Vanhoista vaatteista saa paitsi pieniä vaatteita käsinukeille ja leluille ja niitä voidaan uusio- ja hyötykäyttää myös muihin tarkoituksiin. Vanhat vaatteet voidaan myös nuorten kanssa tuoda omaan kirpputoritapahtumaan ja vaihdella omia vaatteita toisten kanssa mieluummin, kuin että heittää vaatteet pois.

Matonkuteet

Tarvitaan: vanhoja vaatteita ja kankaita, saksia

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Vaatteista leikkaamalla suikaleita saadaan matonkuteita, joita voidaan virkata matoiksi tai käyttää pienillä mattopuilla pienten mattojen tekoon. Matonkuteilla voidaan myös koristella muita askarteluja tai tehdä niistä itsestään koristeita esimerkiksi sitomalla niitä pitkiin naruihin. Näin saadaan ”kaisalhameen” kaltaisia koristenauhoja.

Avaimenperät, nauhat, rannekorut

Tarvitaan: vanhoja vaatteita ja kankaita, saksia, metallisia avaimenperärinkuloita, saksia

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Samoista matonkuteista voidaan letittää tai punoa erilaisia nyörejä ja nauhoja, joista voi tehdä avaimenperiä, kaulanauhoja ja rannekoruja, itselle tai ystävälle lahjaksi.

Luonnonmateriaalit

Tarvitaan. erilaisia luonnonmateriaaleja (kiviä, käpyjä, lehtiä kukkia, oksia, hiekkaa..), liimaa, saket, alustoja, pensseleitä..

Tavoite. oppia arvostamaan luontoa, sorminäppäryyden kehittyminen

Sopii kaikenikäisille

Luonnosta löytyy valtavat määrät materiaalia erilaisiin askarteluihin. Tässä on vain joitakin mahdollisia menetelmiä ja ideoita, joita voi keksi mielin määrin lisää. Täytyy vain muistaa, että luonnossa liikkuesssa ja materiaalia etsiessä täytyy pitää huoli, että elävistä puista ei katkota oksia tai esimerkiksi muurahaispesiä tallata!

Luonnonmateriaaleista on mainittu jo edelle sivuilla 4,5 ja 7. Luonnonmateriaalit voivat toimia myös monissa asetelmissa ja muissa askarteluissa pohjana sekä esimerkiksi hartauksissa havainnollistajana (hartaudet löydät sivulta 87 eteenpäin).

Käpylehmät

Tarvitaan: käpyjä, tulitikkuja/cocktailtikkuja/pieniä oksia, ULKONA

Tavoite: luonnonmateriaalinen arvostus

Sopii lapsille ja nuorille

Käpylehmiä ovat tehneet lapset halki aikojen, joten niiden tekemisen perinnettä ei kannata unohtaa! Mikäli tarjolla on turhia cocktailtikkuja tai tulitikkuja, voidaan lehmien jalat tehdä hyvin niistä, mutta muuten luonto on täynnä pieniä keppejä ja oksia, joista kävyille saa jalat. Oksista ja tikuista saa tehtyä myös aitauksen lehmille.

Kivimaalaus

Tarvitaan: Erikokoisia kiviä, akryyli/peitemaaleja, pensseleitä, värikippoja, vettä, alustoja

Tavoite: luonnonmateriaalien arvostus

Sopii lapsille ja nuorille

Kiviä voidaan maalata oman halun mukaan koristeeksi, lahjaksi, ovistopperiksi, kirje- tai kirjapainoksi.. Maalien tarttuvuus kannattaa testata. Mahdollisia kivimaalausaiheita esimerkiksi:

- leppäkerttu
- kissapoika
- ampiainen
- sammakko
- fossiili
- toukka
- timantti

Kuivatut marjat

Tarvitaan: kuivattuja marjoja, lankaa, neula

Tavoite: luonnonmateriaalien arvostus

Sopii lapsille ja nuorille

Kuivatut marjat voidaan neulan ja langan avulla ripustaa koruiksi kaulaan tai käteen. Kuivatut marjat voivat toimia myös kollaaseissa tai taulujen raameissa (katso sivut 5, 7 ja 40).

Ruskalehtiseppeleet

Tarvitaan: ruskalehtiä, sanomalehtiä, liimaa, lankaa, sakset, hiuslakkaa,

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö, luonnonmateriaalien arvostus

Sopii lapsille ja nuorille

1. Sanomalehdestä tehdään halutun pituinen seppele esimerkiksi letittämällä sanomalehtisuikaleita
2. Seppele voidaan kiinnittää rinkelaksi narulla
3. Seppeleeseen kiinnitetään liiman avulla hieman kuivahtaneita ruskalehtiä halutussa järjestyksessä (lehdet eivät saa olla aivan rutikuivia, pintakuivuus riittää)
4. Kun lehdet on liimattu, annetaan kuivua hyvin
5. Kuivuttuaan lehtiin kannattaa suihkuttaa hiuslakkaa kestämisen ja kiillon aikaansaamiseksi

Pahvilaatikot

Erikokoiset pahvilaatikot toimivat mainioina pohjina erilaisiin askarteluihin. Pahvilaatikoita kannattaa säästää myös esimerkiksi lahjojen paketointiin tai mahdollisten lahjojen lähettämiseen.

Nukkekodit

Tarvitaan: pahvilaatikoita, pakkauspahvia ja kartonkia, saksia, liimaa, tusseja, kangaspalasia, luonnonmateriaaleja, roskaa..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Pahvilaatikoihin voidaan tehdä erilaisia pieniä huonekaluja pahvista ja uusiokäytettävistä materiaaleista, leikata ikkunat sen seiniin, liimata erilaisista papereista tapetit ja nukkekoti on valmis! Pahvilaatikko on helppo myös sulkea käytön jälkeen ja laittaa nukkekodin tavarat sisälle laatikkoon seuraavaa kertaa varten. Kaikenlainen roska on omiaan nukkekotiin: kuivien liimapuikkojen korkit ovat nukeille astioita, limsapullojen korkeista saa kattiloita, klemmareista saa taittelemalla henkareita ja haarukoita.. Vain mielikuvitus on rajana!

Avaruusaluksset

Tarvitaan: pahvilaatikoita, pakkauspahvia ja kartonkia, saksia, liimaa, tusseja, kangaspalasia, luonnonmateriaaleja, roskaa..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Pahvilaatikoista voidaan tehdä myös avaruusaluksia, ja erilaisia materiaaleja kannattaa laittaa tarjolle siiviksi, moottoreiksi ja koristeiksi. Karkkipapereista saadaan metallinen pinta pahvilaatikkoalukseen päällystämällä (katso sivu).

Säilytysrasiat

Tarvitaan: pahvilaatikoita, pakkauspahvia ja kartonkia, saksia, liimaa, tusseja, kangaspalasia, luonnonmateriaaleja, roskaa..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Kaikenlaiset tavarat pysyvät hyvässä järjestyksessä pahvilaatikoissa, joita ei kannata tästäkään syystä heittää pois. Säilytysrasioita voidaan koristella lukuisin eri tavoin: päällystämällä karkkipapereilla tai kirjansivuilla (sivu 43), koristelemalla paperisilpulla, sanomalehtien ja aikakauslehtien kuvilla, luonnonmateriaaleilla..

Muistojen rasiat

Tarvitaan: pahvilaatikoita, pakkauspahvia ja kartonkia, saksia, liimaa, tusseja, kangaspalasia, luonnonmateriaaleja, roskea..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille

Vanhempien kanssa voidaan koristella esimerkiksi kenkälaatikoita muistojen rasioiksi: kanteen voidaan kirjoittaa oma nimi ja laatikkoon kerätä kaikenlaisia muistoja vuosien varrelta: leireiltä, retkiltä, koulusta, lomamatkoilta..

Raamatturasiat

Tarvitaan: pahvilaatikoita, pakkauspahvia ja kartonkia, saksia, liimaa, tusseja, kangaspalasia, luonnonmateriaaleja, roskea..

Tavoite: uusio- ja hyötykäyttö

Sopii lapsille ja nuorille, erityisesti isoskoulutukseen ja siitä eteenpäin

Vanhempien lasten ja nuorten kanssa voidaan koristella raamatturasiat, joihin voidaan esimerkiksi isoskoulutuksen aikana hyviä raamatunlauseita, tärkeitä kohtia Raamatusta sekä erilaisia elämänohjeita.

Raamatturasiat voivat toimia myös hartausmateriaalilaatikkona: valmiita hartauksia voi kerätä laatikkoon ja käyttää uudelleen.

6 MUSIIKKI – yhteinen kielemme

Musiikin suhteen pätee hyvin vanha sanonta ”äänellensä variskin.” Jokainen osaa laulaa, soittaa ja ainakin kuunnella musiikkia, vaikka tietoa ja taitoa nuottien ja sävelten suhteen ei liiemmin olisi-kaan. Nuotin vieressä on paljon tilaa. Musiikin iloa ja sen tuottamaa mielihyvää ei saa väheksyä.

Kuorossa laulaminen, yhdessä soittaminen tai sanojen opetteleminen sitoo ryhmää yhteen, antaa tunteen siitä, että kuuluu ryhmään ja tekee yhdessä, yhteiseksi hyväksi. Musiikki voi kuunneltuna toimia inspiraationa (kuten piirtäessä ja maalatessa, katso sivu 6 ja 58), rentouttajana tai oppimisen edistäjänä ja sen kautta voidaan kokea erilaisia tunteita ja elämyksiä. Musiikkia voidaan hyödyntää myös erilaisissa leikeissä, katso tarkemmin sivulta.

Tätä kautta ympäristökasvatus on omiaan käyttämään myös musiikkia hyväkseen. Vaikea aihe voi olla helpompi käsitellä musiikin kuuntelun kautta ja hyötykäytön näkökulmaa saadaan roskilla musisoitaessa. Millaiset sanat voisi syntyä ilmastonmuutos-lauluun?

Musiikki on yhteinen kieli kaikille ja kaikkialla, ikään tai sukupuoleen katsomatta. Siksi musiikkia voi harrastaa kaikenikäisten lasten kanssa. Musiikki voidaan purkaa pienempiin osiin (melodiaan, rytmiin, harmoniaan, tempoon, lyriikoihin..) jolloin voidaan esimerkiksi pienempien lasten kanssa pureutua vain yhteen osa-alueeseen.

Musiikkirentoutus

Tarvitaan: musiikkia ja mahdollisuuksien mukaan patjoja/tyynyjä (cd-levyjä ja cd-soitin tai kaiuttimet + tietokone/puhelin)

Tavoite: rentoutua, saada ajatukset pysähtymään, rauhoittuminen

Sopii kaikenikäisille

Musiikin tahtiin on hyvä rentoutua: kaunis musiikki taustalle ja silmät kiinni! On tärkeää, että jokaisella on oma paikka/patja/tyyny, ettei kaverin kanssa tule juteltua. Pienemmille lapsille tämä saattaa olla hankalaa, mutta lyhytkin rentoutus riittää. Ajatukset kulkevat rentoutumisen jälkeen paremmin, oppiminen on jälleen mukavampaa ja aivot saavat levähtää. Samalla voidaan lukea tarina, runo, raamatunkohta tai viettää aika hiljaisuudessa.

Millainen rentoutustilanne onkaan, jos musiikkina toimii sateenropina? Entä millaista rentoutumista voi tehdä tulen rätinää kuunnellen?

Mielikuvamatkalla

Tarvitaan: musiikkia ja mahdollisuuksien mukaan patjoja/tyynyjä (cd-levyjä ja cd-soitin tai kaiuttimet + tietokone/puhelin)

Tavoite: saada ajatukset ja mielikuviutus liikkeelle, inspiraatio

Sopii lapsille ja nuorille

Samalla tavalla kuin rentoutuksessa, voidaan musiikin avulla myös lähteä matkalle. Valitse asiaan sopiva musiikki tai tietynlaiset musiikit, koosta niistä vaikka tarinamainen kokonaisuus ja käske kuulijoiden sulkea silmänsä ja kuvitella koko matka eri musiikkien kanssa (klassinen musiikki, laulettu musiikki, konemusiikki..)

Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää vain musiikkia ja kertoa harjoitteen aluksi, että nyt lähdetään matkalle esimerkiksi vuodenaikojen kulkuun, maailmaan, jossa uhkaa jokin ongelma, sademetsän siimekseen..

Inspiraatiomusiikki

Tarvitaan: musiikkia ja mahdollisuuksien mukaan patjoja/tyynyjä (cd-levyjä ja cd-soitin tai kaiuttimet + tietokone/puhelin), kyniä ja paperia

Tavoite: saada ajatukset ja mielikuvitus liikkeelle, inspiraatio

Sopii lapsille ja nuorille

Rentoutuksen tai mielikuvamatkan jälkeen voidaan myös piirtää/kirjoittaa itselle tulleet mielikuvat paperille: kuvina, väreinä, sanoina, runoina, lauluna.. Musiikki voi toimia myös esimerkiksi draamaa ideoidessa taustamusiikkina ja inspiraation lähteenä (katso myös sivu 6). Koreografiaa suunniteltaessa musiikki on avainasemassa inspiraation lähteenä (tarkemmin katso sivu 18).

Luontoa kuunnellen

Tarvitaan: istuinalustat, mahdollisesti kynää ja paperia

Tavoite: saada ajatukset ja mielikuvitus liikkeelle, inspiraatio, luonnon arvostuksen lisääntyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Millaista musiikkia luonto tarjoaa? Tämä harjoite on hyvä tehdä luonnossa, eli esimerkiksi luontoretken yhteydessä. Jokainen ryhmässä voi etsiä itselleen sopivan paikan (istuinalusta tuo mukavuutta) ja hiljaa luonnon konserttia kuunnellen. Kuuleeko linnun laulun, tuulen huminan, ihmisen hengityksen?

Kuuntelun jälkeen voidaan joko jutella yhdessä äänistä, joita kuuli tai kirjoittaa/piirtää ylös, mitä kuuli. Pienempien kanssa tämä harjoite voidaan tehdä yhdessä ja samalla jutella, mitä kuullaan.

Musiikkia luonnossa ja luonnosta

Tarvitaan: luonnonmateriaaleja

Tavoite: saada ajatukset ja mielikuvitus liikkeelle, inspiraatio, luonnon arvostuksen lisääntyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Miltä kuulostaa runkorumpu? Entä vesilätäkkösylofoni? Millainen soitin on heinäpilli? Luonto on täynnä asioita, joilla voidaan saada aikaan ääntä, hassuakin välillä. Kootkaa eri luonnonmateriaaleista itsellenne orkesteri ja pitäkää hurja konsertti! Kannattaa myös muistaa, että mitään ei saa repiä elävistä kasveista!

Musiikkia ja rytmejä roskilla

Tarvitaan: kuivia roskia (kuminauhoja, sakset, liimaa..)

Tavoite: hyötykäytettävien esineiden arvostuksen lisääntyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Millainen orkesteri saadaankaan aikaan jogurttipurkeilla, peltipurkeilla, pilttipurkeilla tai pahvilaitikoilla? Kootkaa itselle bändi ja soittimet roskista! Kitaran saa virittämällä kuminauhoja pahvilaitikon ympäri ja leikkaamalla kaikukoppaa varten reikä kuminauhojen alle. Pilttipurkkeihin voi laittaa pieniä kiviä, hiekkaa tai helmiä ja saadaan marakassi. Suuria hillopurkkeja voi kalistella ja kolistella vaikka kynillä. Metallipurkit soivat kellopelin tavoin.

Miltä kuulostaa Jumalan kämmenellä soitettuna roskilla?

Jo pelkät rytmitkin onnistuvat melko nuorilta. Jokainen ryhmässä ottaa samanlaisen roskan, esimerkiksi pilttipurkin, ja yksi ryhmässä lähtee toistamaan jotakin rytmiä (vaikka taa-taa-titi-taa) ja muut lähtevät tekemään perässä. Tätä tehdään hetki ja sitten vaihdetaan. Jokainen halukas rytmin näyttäjä saa halutessaan kokeilla olla kapellimestari.

Pullo-orkesteri

Tarvitaan: erikokoisia tyhjiä pulloja ja vettä

Tavoite: hyötykäytettävien esineiden arvostuksen lisääntyminen

Sopii nuorille

Tyhjät pullot voi täyttää eri määrällä vettä ja puhaltaa niihin alaspäin, ylähuuli hieman edessä, jolloin syntyy ujeltava ääni. Miten eri verran täytetyt pullot soivat yhteen? Pullon puhaltamista voidaan harjoitella kaikenikäisten kanssa.

Jos joukossa on oikein nuottien ja sävelten päälle ymmärättäviä, voidaan pullot virittää oikeiden nuottien korkeuksille ja soittaa ihan oikeita kappaleita. Joka nuotti tarvitsee silloin oman pullon. Mitä suurempi pullo ja vähemmän vettä, sitä matalampi ääni. Esimerkiksi pienistä lasipulloista saa todella kimeitä ääniä. Vielä taitavampien kanssa voidaan pullot virittää soinnuiksi ja soittaa kokonaisia kappaleita säestäen. Tähän tarvitaan jo kunnan sävelkorvaa.

Lyriikat kuntoon

Tarvitaan: kyniä ja paperia

Tavoite: mielikuvituksen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Omat laulunsanat ovat hauska tapa oppia ympäristöstä. Tuttuihin lauluihin voidaan tehdä uudet sanat, aihe voi olla vapaasti mikä tahansa ympäristökasvatuksellinen. Omilla sanoilla voidaan tehdä teemalauluja tai esimerkiksi flahs mobbiin oma laulu (flash mobista katso tarkemmin sivut 14-15).

Lyriikoiden suhteen toimii myös rap: millainen räppi syntyy aiheella saastuttaminen?

Levyraati

Tarvitaan: musiikkia (cd-levyjä ja cd-soitin tai kaiuttimet + tietokone/puhelin)

Tavoite: hauskanpito hyvän asian äärellä

Sopii lapsille ja nuorille

Luontoaiheisia kappaleita voidaan sanoittaa itse (katso edellinen kohta) valita virsikirjasta tai jokaisen musiikkimaun mukaan ja pitää levyraati! Levyraati voidaan pisteyttää itsenäisesti, parin kanssa tai pienissä ryhmissä. Levyraadin pisteet voidaan antaa parhaan kappaleen mukaan perinteisesti tai sitten miten olisi ympäristöystävällisimmät sanat tai kantaaottavin kertosäe?

Jo pienemmätkin jaksavat kuunnella muutaman kappaleen ja valita suosikkinsa!

Vakavien muusikoiden Konsertti

Tarvitaan: musiikin harrastajia ja paikka sekä aika soittamiselle

Tavoite: saada nuorten ja lasten ääni kuuluviin, harjoitella soittamista, yhdessä tekeminen, esiintymisvarmuus, kiitos ja arvostus lapsille ja nuorille

Sopii lapsille ja nuorille

Jos ryhmästä löytyy ”oikeita ja vakavia” soittajia, voidaan omille kappaleille ja sanoituksille antaa sijaa ihan oikean konsertin muodossa, ympäristökasvatuksen hyväksi. Vanhemmat ja ystävät voidaan kutsua kuulemaan hyvää asiaa ympäristösuojelusta ja omien valintojen tärkeydestä.

Mukana voi olla myös edellä mainittujen tekniikoiden avulla tuotettua musiikkia (ja miksei konsertin yhteydessä voitaisi pitää myös taidenäyttely kuin sivulla 10 on kerrottu)

Aika ja paikka täytyy sopia työntekijän kanssa. Myös ihan pienet esiintyvät varmasti mielellään.

7 LEIKIT JA PELIT – vanhakin nyt nuortuu

Leikki on lapsen työtä, sanotaan, mutta leikki sopii kaikille muillekin. Leikkiin ei tarvita kuin ripaus mielikuvitusta, intoa ja iloa, eikä iällä ole leikin suhteen esteitä. Vain rajuimmat juoksemis- tai hyp-päämisleikit kannattaa suosiolla jättää nuoremmille. Vaikeita sääntöjä vaativat pelit kannattaa jättää hieman vanhemmille.

Leikkeihin ei yleensä vaadita paljoa materiaalia tai taustatyötä, pelkkä tila ja sääntöjen tunteminen riittää. Pelien ja leikkien kautta voidaan tutustua turvallisesti ympäristökasvatukseen asioihin ja uusia leikkejä keksiä myös yhdessä lisää: esimerkiksi hippoja erilaisilla ympäristö- tai luontoteemoilla voi keksiä lukemattomat määrät.

Leikin ja pelin kautta opitaan myös muita taitoja: sosiaalisia taitoja, häviämistä, sääntöjen noudat-tamista.. Leikkiessä oppii kuin huomaamatta. Myös draama yhteydessä mainittu roolileikki on oi-kein mainio tapa kohdata vaikeitakin asioita. Pienet lapset leikkivät roolileikkejä, ”kotia ja sotaa”, aivan luonnostaan.

Leikki rentouttaa ja ryhmäyttää, se on hyvä lämmittelykeino ja vaikuttaa viihtyvyyteen. Leikissä kaikki ovat samalla viivalla, jokainen voi voittaa tai hävitä. Leikkiä ei tarvitse osata etukäteen ollak-seen siinä hyvä.

Leikkien vetäjän on hyvä muistaa äänenkäytön ja selkeyden tärkeys sekä se, että jokainen leikki ja peli kannattaa lopettaa silloin, kun kaikilla on vielä hauskaa!

Hippa

Hippa on hyvin perinteinen leikki, jossa kiinniottaja juoksee muita kiinni ja muut juoksevat kar-kuun, annetulla ja rajatulla alueella. Perinteisessä hipassa kevyestä kosketuksesta hippa vaihtuu ja leikki jatkuu niin kauan, kuin on hauskaa. Hippojen eri versioissa voi olla ns. ”turvapaikkoja”, jois-sa hipan tiimellyksessä voi hengähtää tai että hipan kiinni saadessa hippa ei vaihdu, vaan kiinnijää-nyt jää paikalleen seisomaan tai ”joutuu vankilaan”. Hippoja kannattaa vaihtaa aika ajoin ja valita yksi hippa noin 10–15 henkilöä kohden. Hippa sopii lähes kaikenikäisille.

Puulajhippa

Tarvitaan: alue, jossa kasvaa eri puulajeja

Tavoite: oppia puulajeja

Sopii lapsille ja nuorille

Valitaan hippa. Hippa yrittää ottaa muita kiinni, hippa vaihtuu, kun hippa kerkeää koskea. Turva-paikkoja ovat vain tietyn lajin puut: kuuset, männyt, koivut, pihlajat. Hippa saa vaihtaa puulajia lennosta halutessaan.

Roskaa luonnossa

Tarvitaan: sisätilaa, 2-4 patjaa (riippuen leikkijöiden määrästä) leikitään sisällä tai talvella myös ulkona. Sisällä laitetaan alueen reunoille patjat, talvella sovitaan sopivat alueet.

Tavoite: oppia maatumisesta ja roskaamisesta

Sopii lapsille ja nuorille

Valitaan hippa. Hippa on ”roskaaja”. Kun roskaaja saa jonkun kiinni, jää kiinniotettu maahan ma-kaamaan kuin pois heitetty, maatumaton roska, esimerkiksi muovipussi. Hänet voi pelastaa vain viemällä hänet roska-astiaan siten, että neljä muuta leikkijää kantaa hänet käsistä ja jaloista (patjalle

tai talvella sovitulle alueelle) Sitten muovipussi muuttuu jälleen eläväksi ja saa jatkaa leikkiä. Kantajia ei voi ottaa kiinni.

Eläinhippa

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: oppia eläinlajien käyttäytymisestä

Sopii lapsille

Valitaan hippa ja jokin eläin. Kun hippa saa kiinni, mennään yhdessä sovittuun asentoon ja tehdään sovittua liikettä ja päästetään sovittua ääntä sovitun eläimen mukaan. Pelastaminen tapahtuu siten, että toinen menee kiinniotetun eteen ja tekee saman asennon, äänen ja liikkeen.

Eläimiä, liikkeitä ja ääniä voivat olla:

- kissa: toisella kädellä edessä kauhoen kuin kissa; naukuen
- koira: heiluttaen ”häntää” (takamusta); haukkuen
- possu: kädellä kärsä nenän päälle; röhkien
- kana: kädet kainaloille siiviksi ja lentäen; kaakattaen
- lehmä: lypsäen käsillä vatsan edessä; ammuen
- orava: syöden käpyä; maiskutellen
- talitiainen: kädet ylös ja alas liikkuen kuin siivet; laulaen ”titityy”
- sammakko: kyykkyyn ja pomppien paikallaan; kurnuttaen

Veshippa

Tarvitaan: uimaranta, jossa kahluumahdollisuus

Tavoite: arvostaa vettä ja kesää Suomessa

Sopii uimataitoisille ja kesällä

Toimii kuin normaali, perinteinen hippa, mutta tapahtuu vedessä. Voidaan tehdä myös patsashippa, eli kun jää kiinni, jää paikalleen kädet sivuille suoriksi ja pelastetaan kulkemalla toisen käden ali.

Lumihippa

Tarvitaan: lumihanki

Tavoite: arvostaa lunta ja talvea Suomessa

Sopii kaikenikäisille ja talvella

Toimii kuin normaali, perinteinen hippa, mutta tapahtuu lumihangessa. Voidaan tehdä myös patsashippana, eli kun jää kiinni, jää paikalleen kädet sivuille suoriksi ja pelastetaan kulkemalla toisen käden ali.

Lehtikasahippa

Tarvitaan: alue, jossa paljon lehtiä, joita voidaan kasata kasoiksi

Tavoite: oppia arvostamaan syksyä Suomessa, huomata ruskan kauneus

Sopii kaikenikäisille ja syksyllä

Toimii kuin normaali, perinteinen hippa, mutta tapahtuu tippuneiden lehtien keskellä. Voidaan tehdä myös patsashippana, eli kun jää kiinni, jää paikalleen kädet sivuille suoriksi ja pelastetaan kulkemalla toisen käden ali. Tai toinen vaihtoehto on kasata lehdet kasoiksi ja leikkiä siten, että jokainen kasa on turvapaikka.

Ihminen, bakteeri ja puu

Tarvitaan: hiekka- tai muu kenttä, johon voi piirtää viivoja

Tavoite: keskittymiskyvyn paraneminen, luonnon kiertokulku

Sopii lapsille ja nuorille

Piirretään maahan keskelle aluetta viiva, joka jakaa alueen kahtia. Piirretään tuon viivan molemmin puolin noin metrin päähän keskiviivasta vielä viivat. Piirretään alueen ulkorajoille viivat, johon alue loppuu. Jakaudutaan kahteen joukkueeseen. Joukkue valitsee keskuudessaan ilman, että toinen joukkue kuulee jonkin seuraavista hahmoista: ihmisen, bakteerin tai puun. Koko joukkueella tulee olla sama hahmo. Kun hahmo on päätetty, asetetaan keskiviivan molemmin puolin oleville viivoille riviksi. Leikinjohtajan merkistä koko joukkue esittää hahmoaan seuraavasti:

- ihminen: seisten suorana ja kuin kaataen puu kirveellä ja huutaen kaatuu!
- bakteeri: käsillä uiden edessä ja päästäen samalla pulputusääntä
- puu: kädet pään yläpuolelle ja huojuen, samalla leikkien tuulen ääntä

Hahmot toimivat kuin kivi-sakset-paperi: ihminen voittaa eli kaataa puun, bakteeri voittaa ihmisen ja puu voittaa bakteerin. Tämä opettaa, että ihminen ei ole kaikessa luomakunnan johtaja.

Se joukkue, joka voittaa viivalla, saa lähteä ottamaan toisen joukkueen pelaajia kiinni ja hävinnyt joukkue yrittää juosta turvaan kauimmaisen viivan taakse. Jokainen kiinnisaatu vaihtaa joukkuetta. Tarkoituksena on kerätä kaikki samalle puolelle. Mikäli tulee sama hahmo, valitaan hahmo uudelleen.

Ilmastonmuutos

Tarvitaan: hiekka- tai muu kenttä, johon voi piirtää viivoja

Tavoite: oppia ilmastonmuutoksesta

Sopii lapsille ja nuorille

Piirretään kaksi viivaa parinkymmenen metrin päähän toisistaan. Asetutaan toiselle viivalle riviksi. Yksi on hippa eli ”ilmastonmuutos”. Hän asettuu seisomaan kahden viivan välisen alueen keskelle selkä muihin päin ja huutaa: ”Kuka pelkää ilmastonmuutosta!” Näiden sanojen jälkeen kaikkien olisi yritettävä juosta toiselta viivalta toiselle, ilman, että ilmastonmuutos saa kiinni. Jos ilmastonmuutos saa kiinni, muodostavat kiinniotetut alkuperäisen ilmastonmuutoksen kanssa ketjun käsistä kiinni pitämällä, sillä ilmastonmuutos laajenee ja laajenee maailmassa, vesialueet kasvavat jäätiköiden sulaessa ja ilmastonmuutosta on yhä vaikeampi torjua sen kasvaessa.

Kiinnijäämättömät yrittävät jälleen uudelleen päästä viivalta toiselle ilmastonmuutosketjun yhä kasvaessa.

Luontokim

Tarvitaan: erilaisia asioita luonnosta (kivi, käpy, lehti, oksa, kukka, heinä..)

Tavoite: muistinparantaminen, lajien tunnistaminen, keskittymiskyvyn paraneminen

Sopii lapsille ja nuorille

Voidaan pelata sisällä tai ulkona. Asetetaan esille paljon erilaisia asioita luonnosta, vaikeutta leikkiin saa esimerkiksi pelkillä eri kukilla. Annetaan pelaajille 30 sekuntia aikaa katsoa asioita, jonka jälkeen kaikki sulkevat silmänsä ja pelinjohtaja ottaa yhden tai useamman asian pois. Sitten saa jälleen katsoa ja on tarkoituksena tunnistaa, mikä asia puuttuu. Jos esimerkin mukaan pelissä on pelkkiä kukkia, täytyy tietää oikea laji, esimerkiksi pelkkä väri ei riitä.

Seuraa johtajaa

Tarvitaan: tilaa

Tavoite: keskittymiskyvyn paraneminen, luonnossa liikkuminen

Sopii lapsille ja nuorille

Kuljetaan jonossa, jossa ensimmäinen on johtaja. Tarkoituksena on seurata eli matkia etummaisena kulkevaa täysin. Voidaan mennä esteiden yli ja ali ja kulkea monella eri tavalla. Johtajaa vaihdetaan sopivin väliajoin. Leikin lomassa tutkaillaan luontoa ja kaikkea ihmeellistä, mitä sieltä löytyy. Voidaan tehdä vaikeutettuna versiona silmät kiinni, johtajan ja viimeisenä kulkevan silmät saavat olla auki ja ohjeita saa antaa.

Avaimenpiilotus ja aarteenetsintä

Tarvitaan: jokin esine, jota piilotetaan, rajattu tila ulkoa

Tavoite: tutkia luontoa ja olla ulkona

Sopii lapsille ja nuorille

Valitaan ensimmäinen piilottaja, joka piilottaa sopivan pienen esineen (avain, pieni pallo, puukalikka..) sovittuun paikkaan, esimerkiksi saunan ympäristöön. Muut pitävät silmät kiinni. Kun esine on piilotettu, voi piilottaja kertoa, onko esine tällä kertaa lintu (esine on piilotettu melko korkealle), perhonen (esine on piilotettu pään korkeudelle) jänis (esine on piilotettu otsan ja polvien väliselle korkeudelle) vai kala (esine on piilotettu polvien alapuolelle). Joka löytää esineen, on seuraava piilottaja.

Samalla idealla toimii myös aarteenetsintä. Siinä voidaan antaa alueen kartta (jolloin myös kartan lukutaito paranee), johon on merkitty aarteen sijainti tai aarre voidaan piilottaa koko leikittävälle alueelle (esimerkiksi leirikeskuksen pihaan). Aarre voi olla jotakin ympäristöön liittyvää, mutta pelkkä maastoon ja luontoon tutustumisenkin toimii ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Silloin

täytyy muistaa olla vahingoittamatta luontoa aarretta etsiessä. Aarteenetsintään voidaan liittää tarina, jonka mukaan aarretta etsitään.

Kaisa Kierrätys: ympäristönimet käyttöön

Omaan nimeen voi liittää uuden sukunimen oman etunimen alkukirjaimen mukaan ja tuo uusi sukunimi voidaan valita eläinkunnasta, kasvikunnasta, luonnonilmiöistä tai roskista ja jätteistä tai muista ympäristöön liittyvistä ilmiöistä (kuten Kaisa Kissa, Timo Tammi, Sanna Säilyketölkki tai Roosa Rehevöityminen). Nimi voi olla myös se roska, jonka on heittänyt edellisen kerran roskiin. Tällöin sama alkukirjain ei ole välttämätön.

Nämä ympäristönimet voivat toimia uusina identiteetteinä esimerkiksi draaman roolityöskentelyssä (katso sivu 20) ja käyttää hyödyksi myös muissa leikeissä (kuten sivulla 70) Ympäristönimet voivat toimia myös muistin apuna, jos nimet pysyvät samana pitkällä aikavälillä.

Keksi idea ympäristönimillä

Tarvitaan: -

Tavoite: oppia nimet, pohtia ympäristöön liittyviä asioita ja omaa roskaamista

Sopii lapsille ja nuorille

Istutaan esimerkiksi ringissä. Leikissä on ideana keksiä, mikä on leikin juoni, joka tässä leikissä on se, että sanotun roskan tulee alkaa oman etunimen alkukirjaimella. Leikin johtaja kertoo oman nimensä (Kaisa) ja heittäneensä edellisen kerran roskiin kahvinporoja. Seuraava leikkijä kertoo jälleen nimensä (Liisa) ja kertoo heittäneensä edellisen kerran roskiin leivinpaperia. Jos seuraavana istuva Roosa kertoo heittäneensä roskiin karkkipaperin, leikin johtaja sanoo, että ei usko, että Roosa puhuu totta. Näin jatketaan koko kierros, että jokainen saa yrittää keksiä, mikä on leikin juoni.

Leikistä saadaan kaikille ympäristönimet, joita voidaan käyttää jatkossa.

Muista kaikki ympäristönimet

Tarvitaan: -

Tavoite: oppia nimet, pohtia ympäristöön liittyviä asioita ja omaa roskaamista

Sopii lapsille ja nuorille

Istutaan ringissä. Leikin johtaja kertoo oman nimensä (Kaisa) ja heittäneensä edellisen kerran roskiin kahvinporoja. Seuraava leikkijä kertoo leikin johtajan nimen ja roskan (Kaisa Kahvinporo) ja sitten oman nimensä (Liisa) ja kertoo heittäneensä edellisen kerran roskiin leivinpaperia. Seuraavana istuva Roosa kertoo ensimmäinen (Kaisa Kahvinporo) sekä toisen (Liisa Leivinpaperi) ja oman nimensä ja kertoo heittäneensä roskiin räkäpaperin. Näin jatketaan koko kierros, että jokainen sanoo aina kaikkien siihen mennessä nimensä ja roskansa sanoneiden ympäristönimen.

Leikkiä voidaan helpottaa siten, että tarvitsee sanoa vain edellisen kolmen nimet. Toiset saavat tietysti auttaa, eikä ketään nolata.

Ympäristösalaatti

Tarvitaan: (ympäristönimet), osallistujien määrän verran tuoleja paitsi leikin johtajalle

Tavoite: oppia toisista uutta ympäristöasioiden kautta

Sopii lapsille ja nuorille

Asetetaan tuolit ringiin selkäosa poispäin, yksi leikkijä (alussa leikin johtaja) jää piirin keskelle seisomaan. Tarkoituksena on se, että joka on ilman tuolia piirin keskellä, sanoo joko jonkin asian, joka koskee ympäristöä, luontoa, roskaamista ym. (esimerkiksi ajan pyörällä kouluun, sammutan valot, jos ne palavat turhaan, heitin tänään ruokaa koulussa roskiin, tykkään käydä retkellä) ja jos sanottu asia koskee itseä, täytyy silloin nousta ja yrittää vaihtaa paikkaa muiden vaihtajien kanssa. Samalla keskellä oleva yrittää päästä istumaan vapaalle tuolille. Se kuka jää ilman paikkaa, sanoo seuraavan asian. Omalle paikalle ei saa palata, eikä ihan viereiseen tuoliin istua. Jos haluaa, että kaikki vaihtavat, voi huutaa esimerkiksi luonto tai ympäristö.

Leikkiä voidaan leikkiä myös ympäristö/roskanimillä: silloin keskellä sanottavat asiat liittyvät näihin nimiin. Eläinsukunimillä leikittäessä voidaan sanoa eläimiin ja niiden ominaisuuksiin liittyviä asioita. Roskanimillä leikkiessä voidaan sanoa esimerkiksi roskan koko, hinta ostettaessa, lajittelu-paikka, väri, ääni..

Käpyleikit

Ulkoa löytyy lukematon määrä välineitä erilaisiin leikkeihin. Kuusen ja männyn kävyillä voi leikkiä montaa ympäristökasvatukseen käypää leikkiä.

Käpyjen keräys

Tarvitaan: sekuntikello, alue, jossa on puista pudonneita käpyjä

Tavoite: kerätä mahdollisimman paljon käpyjä (siivota pihaa/aluetta)

Sopii lapsille ja nuorille

Jaetaan porukka ryhmiin. Tarkoituksena on annetussa ajassa (3 minuuttia on hyvä aika) kerätä mahdollisimman paljon käpyjä. Pienestä kävystä saa yhden pisteen, isosta saa kaksi pistettä. Käpyjä saa kerätä vain maasta. Kävyt viedään leikin jälkeen metsään.

Käpyjono

Tarvitaan: sekuntikello, alue, jossa on puista pudonneita käpyjä

Tavoite: kerätä mahdollisimman paljon käpyjä (siivota pihaa/aluetta), luonnon arvostamisen ja luonnossa toimimisen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Toimii kuin käpyjen keräys, mutta tarkoituksena on muodostaa kävyistä mahdollisimman pitkä jono, lukumäärällä ei ole väliä, vaan pisin jono voittaa. Käpyjä saa kerätä vain maasta. Kävyt viedään leikin jälkeen metsään.

Käpyjen tarkkuusheitto

Tarvitaan: käpyjä, sankoja tai muita astioita, alue, jossa on puista pudonneita käpyjä

Tavoite: tarkkuusheittäminen, luonnon arvostamisen ja luonnossa toimimisen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Voidaan leikkiä käpyjen keräämisen jälkeen. Tarkoituksena on heittää oman joukkueen kävyt (tai valmiiksi annetut kävyt) tietyn välimatkan päästä sankoihin, yksi piste/käpy. Eniten pisteitä saanut joukkue voittaa.

Käpytorni

Tarvitaan: sekuntikello, alue, jossa on puista pudonneita käpyjä

Tavoite: kerätä käpyjä, luonnon arvostamisen ja luonnossa toimimisen kehittyminen

Sopii lapsille ja nuorille

Toimii kuin käpyjen keräys, mutta tarkoituksena on muodostaa kävyistä mahdollisimman korkea torni, lukumäärällä ei ole väliä, vaan korkein torni voittaa. Käpyjä saa kerätä vain maasta. Kävyt viedään leikin jälkeen metsään.

Erilaisia kilpailuja

Lapset ovat kovia kilpailemaan ja samalla kun he oppivat luonnosta ja ympäristöstä, he voivat oppia häviämään ja toimimaan ryhmän kanssa yhdessä. Erilaisia kilpailuita ei kannata kuitenkaan viljellä aivan joka paikkaan ja koko ajan, jotta leikki pysyy mukavana.

Roskien keräys-kilpa

Tarvitaan: sankoja, kertakäyttö/kumihanskoja

Tavoite: vähentää roskaa luonnossa ja kotona, opettaa lajittelua

Sopii lapsille ja nuorille

Roskia voidaan kerätä pois luonnosta ja kotoa kilpaa, yksilöinä tai joukkueittain. Voidaan lähteä luontoretelle lähimetsään yhdessä ja kerätä mahdollisimman paljon roskaa pois metsästä (tupakan-tumpit tai lasinsirut tai esimerkiksi lääkeruiskut pitää aikuisen kerätä ja käyttää kumihanskoja) Kumihanskat kaikille on hyvä keino suojata käsiä likaantumiselta. Roskien lukumäärä tai ämpärin täytyminen ratkaisee.

Kotona roskat voidaan kirjata ylös ja esimerkiksi antaa kerhokertojen välillä viikko aikaa kerätä kotona turhia roskaa ja lajitella roskat oikein. Pisteytys voidaan yhdessä sopia.

Valot pois-kilpa

Tarvitaan: -

Tavoite: oppia säästämään sähköä

Sopii lapsille ja nuorille

Tämä kilpa voidaan antaa tehtäväksi kotiin, esimerkiksi kerhokertojen välille. Jokainen saa yhden pisteen, kun sammuttaa turhaan palavat valot (kilvassa mukana voivat olla myös turhaan päällä olevat sähkölaitteet). On tärkeää säästää sähköä ja vähentää luonnon kuormitusta, kun valot eivät pala turhaan ja sähkölaitteet eivät ole päällä turhaan. Vanhemmat voivat toimia tuomareina kotioiloissa ja esimerkiksi allekirjoittaa jokaisen sammutetun turhan valon ja koneen.

Tietokilpailu

Tarvitaan: valmiita kysymyksiä ja vastaukset, kyniä ja paperia

Tavoite: oppia luonnosta ja ympäristöstä

Sopii lapsille ja nuorille

Tietokilpailu ryhmien/yksilöiden kesken on hyvä ja tehokas tapa opettaa huomaamatta. Tietokilpailun voi olla puhtaasti tietoihin tai arvaukseen perustuva, tai sen voi muodostaa esimerkiksi tarinan tai hartauden pohjalta (eli tarinassa tai hartaudessa voidaan käydä jokin tietty ympäristökasvatuksellinen asia läpi ja tietokilpailu perustuu näihin asioihin).

Mitä vanhemmista on kyse, sitä vaikeampi tietokilpailu voi olla. Tietokilpailuun voi sisältyä monivalintakysymyksiä (a, b vai c) sekä avoimia kysymyksiä (vastaa kysymykseen mikä, kuka, milloin, missä, miksi..) Tietokilpailuihin löytyy aiheita luvusta 10. Internet on oivallinen apuväline tietokilpailujen luomisessa.

Tehtävälista kotiin

Tarvitaan: valmis lista tehtävistä

Tavoite: opettaa lajittelua ja ympäristöystävällistä asennetta

Sopii lapsille ja nuorille

Tarkoituksena on tehdä kotona ympäristöystävällisiä ratkaisuja, jotka tehtyään saa rastittaa listaltaan asian tehdyksi. Vanhemmat voivat toimia tuomareina. Listan voi muodostaa oman halunsa mukaan, tässä joitakin esimerkkejä mahdollisista tehtävistä:

- sammutan turhaan palavat valot
- sammutan turhat sähkölaitteet
- vien roskan sille kuuluvaan astiaan
- sammutan suihkun kun pesen hiuksia
- kerään 10 roskaa ulkoa luonnosta
- käytän kangaskassia kaupassa
- käytän paperista molemmat puolet
- vähemmän lämpöä ja puen enemmän
- käytän reilun kaupan tuotteita
- syön kaiken lautaselta loppuun
- korjaan vanhan sukan
- otan eväät pestävissä astioissa mukaan

Piirrä ja arvaa

Tarvitaan: valmiiksi kirjoitettuja sanoja ympäristöstä ja luonnosta, fläppitaulu/tussitaulu, kyniä

Tavoite: oppia ympäristökasvatukseen liittyviä asioita

Sopii lukeville lapsille ja nuorille

Yksi kerrallaan nostaa yhden sanan itselleen. Tarkoituksena on piirtämällä selittää muille sana, puhumatta. Se kuka ensimmäisenä arvaa sanan, saa piirtää seuraavana. Mahdollisia sanoja tähän leikkiin (helpommat nuorille, vaikeammat vanhemmille):

- aurinko
- metsä
- kukkaniitty
- sade
- vesi
- roska
- jäte
- saastuttaminen
- lajittelu
- biojäte
- metallijäte
- kaatopaikka
- eläinrääkkäys
- turkistarhaus
- rehevöityminen
- vuodenajat
- ilmastonmuutos
- sähkö
- kirpputori
- luomu
- maailma

Alias

Tarvitaan: valmiiksi kirjoitettuja sanoja ympäristöstä ja luonnosta

Tavoite: oppia ympäristökasvatukseen liittyviä asioita

Sopii lukeville lapsille ja nuorille

Toimii kuten piirrä ja arvaa, mutta tarkoituksena on puhumalla selittää muille sana, itse sanaa sanomatta. Se kuka ensimmäisenä arvaa sanan, saa selittää seuraavana. Mahdollisia sanoja tähän leikkiin voit katsoa edellisestä menetelmästä (tai luvusta 10).

Lajintunnistuskilpa

Tarvitaan: alue ulkona, jossa kasvaa erilaisia kasveja

Tavoite: oppia kasvientunnistusta

Sopii lapsille ja nuorille

Jakaudutaan ryhmiin. Leikinjohtaja antaa lajin, joka ryhmien pitää löytää. Ensimmäisenä oikean lajin löytänyt ryhmä saa pisteen. Mitä vanhemmista on kyse, sitä vaikeampia lajeja voi käyttää. Leikinjohtajan täytyy tietää ympäristön lajit etukäteen, jotta voi suunnitella, mitä lajeja laittaa ryhmät etsimään. Se ryhmä, joko tietää leikin aikana eniten lajeja, voittaa.

Ristikko

Tarvitaan: valmis ristikko, kyniä

Tavoite: oppia luontoon ja ympäristöön liittyvistä asioista

Sopii lukeville lapsille ja nuorille

Ristikko voidaan tehdä tietokoneella tai piirtää käsin esimerkiksi päivän aikana käsitellyistä aiheista tai pohjautuen vaikka tarinaan. Pienemmille lapsille riittää kuvaristikko, vanhemmille voidaan tehdä sanaristikkoita. Ristikon ratkaisusana voi myös johdattaa seuraavaan aiheeseen tai olla ratkaisu muuhun kysymykseen (esimerkiksi aarteen kätköpaikka).

Roskakasa

Tarvitaan: paljon erilaisia roskia esimerkiksi pahvilaatikossa (ei teräviä!), jokin oikea, tarpeellinen esine esimerkiksi sukkapari, avainnippu, laturi, hiuspompula..

Tavoite: oppia, että kaikki tavara ei ole roskaa ja toiselle roska saattaa olla toisen aarre

Sopii lapsille ja nuorille

Erilaisten roskien joukosta on tarkoitus löytää sokkona aarre, tunnustelemalla ja koskettelemalla. Aarre voi olla jokin oikeasti tärkeä asia, joka on joutunut ”vahingossa” roskien joukkoon. Leikkiä voidaan pelata nopeuspelinä: kuka löytää aarteen nopeinten.

Leikkiä voidaan leikkiä myös siten, että roskat koostuvat kaikenlaisesta romppeesta ja roinasta: kengistä, sukista, vanhoista puhelimista, pahvista, lakkapulloista, kangaspalasisista.. Näiden jätteiden keskeltä on tarkoitus löytää aina kierroksen mukainen esine, joka on jonkun aarre: kangaspalanen voi olla nukenvaatteita tekevän aarre, vaikka se jollekulle onkin roska.

Ongelmajätettä

Tarvitaan: paljon erilaisia roskia esimerkiksi pahvilaatikossa (ei teräviä!)

Tavoite: ongelmajätteet tulee lajitella oikein

Sopii lapsille ja nuorille

Yksi pelaaja poistuu tilasta. Muut valitsevat roskien joukosta yhden ”ongelmajätteen”. Tilasta poistuneen on tarkoitus nostaa yksitellen yksi roska pois pelistä. Jos roska ei ole ”ongelmajätettä” (tässä tapauksessa siis aluksi valittu esine) saa hän jatkaa peliä. Jos hän valitsee ongelmajätteen, tippuu hän pelistä. Seuraavalle kierrokselle valitaan jälleen uusi ongelmajäte. Ongelmajätteet tulee viedä kaatopaikalle, jotta ne eivät muiden roskien joukossa aiheuta harmia luonnolle.

Pelin voittaa se, joka saa eniten roskia laatikosta, ennen kuin osuu ongelmajätteeseen.

Ryhmiiin jako lajittelun kautta

Tarvitaan: koko ryhmän verran jätteitä lapuille kirjoitettuina, bio/metalli/ongelma/lasijätekyllit

Tavoite: oppia lajittelua

Sopii lapsille ja nuorille

Lattialle tai pöydälle laitetaan sanapuoli alaspäin laput, joissa lukee jokin jäte. Jokainen ryhmästä ottaa yhden lapun itselleen ja ”lajittelee” oman jätteensä sen mukaan, mihin jäteastiaan kuuluu. Näistä jätteistä tulee yksi pienempi ryhmä, joissa voidaan jatkaa toimintaa (draaman, tarinan tai muun asian tiimoilta.)

Jätteet voivat olla esimerkiksi:

Biojäte:

1. banaanikuori
2. vanhaksi mennyt leipä
3. teepussi
4. perunankuoret
5. kahvinporot ja suodatinpussi
6. kukkamulta
7. homeinen makaronilaatikko

Metallijäte:

1. tonnikalapurkki
2. ananaspurkki
3. pilttipurkin kansi
4. rikkiäinen hakaneula
5. alumiinifolio
6. tyhjä kynttilän metallikuori
7. klemmari

Lasijäte:

1. rikkinäinen juomalasi
2. tyhjä, kirkas hillopurkki
3. rikkinäinen kukkamaljakk
4. pilttipurkki
5. pantiton lasipullo
6. kynttilälyhdyn irronnut ikkuna
7. tyhjä, kirkas oliivipurkki

Ongelmajäte:

1. maali
2. loisteputki
3. paristo
4. elohopeakuumemittari
5. vanhat lääkkeet
6. auton akku
7. vanha tietokone

Musiikkileikkejä

Musiikin tahtiin voidaan leikkiä monenlaisia leikkejä, yleensä tarvitaan vain musiikkia ja tilaa. Musiikkia voidaan kuunnella cd:ltä tai tuottaa itse (katso esimerkiksi sivut 57-59).

Muodostetaan ryhmiä

Tarvitaan: musiikkia, tilaa

Tavoite: ryhmään tutustuminen, ryhmässä toimiminen, sosiaaliset taidot

Sopii lapsille ja nuorille

Musiikin soidessa kävellään tilassa, kun musiikki lakkaa, leikin vetäjä antaa tehtävän, joka täytyy tehdä tietyn kokoisissa ryhmissä (esimerkiksi muodostakaan 4 hengen ryhmät ja jutelkaa aiheesta kulutus.)

Tuolileikki

Tarvitaan: musiikkia, tilaa, tuoleja

Tavoite: ryhmään tutustuminen, ryhmässä toimiminen, sosiaaliset taidot

Sopii lapsille ja nuorille

Laitetaan osallistujien määrää yksi vähemmän tuoleja ringiin selkäosat piirin keskelle. Musiikin soidessa kierretään tuoleja. Kun musiikki lakkaa, täytyy jokaisen yrittää istua yhdelle vapaalle tuolille. Joka jää ilman paikkaa, tippuu pelistä pois. Joka kierroksen jälkeen vähennetään yksi tuoli.

Leikin taustalle voidaan kertoa seuraava tarina: maailmassa on liikaa ihmisiä luonnon ruokittavaksi ja elätettäväksi. Tuolit ringissä kuvaavat tätä maailmaa. Ihmiset pysyvät elämän vauhdissa jotenkuten mukaan (musiikin aikana). Mutta kun luonnon resurssit loppuvat vähitellen (musiikki loppuu), myös ihmisten elinolosuhteet huonontuvat (yksi tippuu pelistä pois). Lopulta vain vahvimmat ja rikkaimmat pärjäävät (viimeinen, leikin voittaja). Miten tätä maailmaa voisi parantaa?

Patsaita

Tarvitaan: musiikkia, tilaa

Tavoite: ryhmään tutustuminen, ryhmässä toimiminen, sosiaaliset taidot

Sopii lapsille ja nuorille

Musiikin soidessa kuljetaan tilassa. Kun musiikki loppuu, tulee muodostaa leikin vetäjän ohjeistuksen mukaan mahdollisimman nopeasti ihmispatsas annetusta aiheesta. Mahdollisia aiheita löydät luvusta 10, katso myös patsaista tarkemmin sivu 22.

Suohon laulanta

Tarvitaan: musiikkia, tilaa

Tavoite: ryhmään tutustuminen, ryhmässä toimiminen, sosiaaliset taidot

Sopii lapsille ja nuorille

Jakaudutaan samankokoisiin ryhmiin. Annetaan aihe (eläimet, sääilmiö tms.) jonka mukaan jokainen ryhmä vuorollaan laulaa pienen pätkän laulua, jossa esiintyy annettu aihe. Samaa laulua ei saa laulaa. Ryhmällä on esimerkiksi minuutti aikaa laulaa laulu. Jos ryhmä ei keksi laulua minuutissa, vajoavat he yhden pykälän suohon (toinen polvi maahan). Seuraavasta keksimättömästä kierroksesta vajoaa toinenkin polvi suohon. Kolmannella kerralla ryhmä vajoaa istumaan ja neljännellä kerralla ryhmä tippuu pelistä pois. Leikin vetäjä toimii tuomarina. Hän päättää mitkä laulut ovat hyväksyttäviä (esimerkiksi vain suomenkieliset).

8 AISTIT – ilmiöiden tarkastelua viidestä näkökulmasta

Aistien kautta ihminen havainnoi maailmaa ja saa informaatiota. Aistit ovat tärkeässä roolissa myös taide- ja taitoaineissa, mutta erityisesti tiettyihin aisteihin keskittyvät harjoitteet on koottu tämän luvun alle.

Ihmiset oppivat eri tavoin, joten eri aistien käyttö oppimisen kanavana on tärkeää. Aisteja voidaan käyttää myös luovasti: Näköaistin kautta katsellaan kauas ja lähelle. Hajuaisti ei ole pelkästään mielihyvän lähde, sillä voidaan myös tunnistaa asioita. Koskettamalla voidaan tavallaan ”nähdä” uudella tavalla. Kuuleminen, kuunteleminen ja kuuloaisti auttavat ihmistä ymmärtämään. Makuaisia voidaan harjoittaa ruokapöydän lisäksi myös luonnossa.

Aistien käyttöä voidaan tehostaa siten, että yksi aisti korostuu ja jokin aisti otetaan pois käytöstä, esimerkiksi silmät sidottuina kuulee, maistaa ja haistaa aivan eri tavalla. Aisteja voidaan myös valjastaa rastiradan käyttöön: eri rasteilla on käytössä eri aistit. Jo omaan kotipihaan tai seurakunnan lähimetsään tutustuminen eri aistein avulla on jännittävä ja elämyksellinen tapahtuma.

Hajuaisti

Ihmisen hajuaisti ei vedä vertoja koiralle, mutta hajuaisti on kuitenkin tärkeä syödessä: kanelin syöminen nenästä kiinni pitäen on hassu kokemus! (kannattaa kokeilla!) Hajuaistin avulla voi oppia paljon luonnosta ja hajuaistin tärkeydestä.

Tunnistaminen tuoksun avulla

Tarvitaan: läpinäkymättömissä purkeissa/pusseissa eri mausteita ja ruokia

Tavoite: tunnistaa asiat pelkän tuoksun avulla, hajuaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille (mikäli haisteltavat asiat ovat helpompia tunnistaa) ja nuorille

Jokainen saa yrittää yksilönä/ryhmässä tehtävänä/kilpailuna tunnistaa näkemättä ja koskematta pelkän hajun perusteella, mitä purkissa/pussissa on. Jos tehtävä on liian vaikea, voidaan antaa mahdollisuus myös koskea. Lopuksi on tärkeä paljastaa, mistä aineesta oli oikeasti kyse.

Maustekaapista löytyy paljon haisteltavaa, myös kukat ja ruuat käyvät.

Tuoksucocktail

Tarvitaan: tyhjiä filmipurkkeja/tyhjiä pääsiäismunan muovikoteloita/pilttipurkkeja, luonnonantimia

Tavoite: valmistaa oma tuoksucocktail, hajuaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille ja nuorille

Jokainen saa oman purkin, johon luonnossa kerää haluamiaan antimia. Tuoksu on tässä tärkein. Tuoksun materiaaleja voi rikkoa purkissa esimerkiksi kepillä, jotta aromit saa paremmin esiin. Tuoksucocktailit on hyvä tehdä kesällä tai syksyllä, kun on marjoja, sieniä, lehtiä, kasveja, kukkia ja vettä saatavilla.

Kaikkein tuoksut on hyvä kierrättää kaikilla, jotta jokaisen tuoksu pääsee esille.

Tuntoaisti

Tuntoaistin kautta ihminen kokee paljon erilaisia asioita. Ihmisessä on tuntosoluja joka paikassa, erityisen herkkiä ne ovat käsissä ja huulissa. Tuntoaistiharjoituksissa kannattaa käyttää tuntoaistia monipuolisesti: miltä jokin asia luonnossa tuntuu esimerkiksi poskella, kämmenellä tai varpaalla? Tuntoaistin avulla tunnistetaan, varsinkin kun näköaisti on poissa pelistä. Kun ollaan ilman näköaistia, kannattaa tehtävissä olla varovainen ja tarkkana ja suorittaa ne parin kanssa, mikäli mahdollista.

Koskettelua tunnistaen

Tarvitaan: liinoja/kangaspusseja, erilaisia roskia/esineitä

Tavoite: tuntoaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille ja nuorille

Ollaan pareittain. Parista toinen sitoo silmänsä. Toinen ojentaa parin käteen erilaisia esineitä /roskia, jotka parin tulisi tunnistaa pelkän tuntoaistin avulla. Voidaan tehdä myös niin, että tunnus-teltava esine on pussissa, jolloin parikaan ei tiedä, mikä esine on kyseessä. Voidaan tehdä joko tehtävänä tai kilpailuna.

Suojelusenkeli

Tarvitaan: liinoja silmien sitomiseen, tilaa

Tavoite: tuntoaistin hyödyntäminen, luottamuksen kasvaminen

Sopii lapsille ja nuorille

Ollaan pareittain. Parista toinen kuljettaa sokkoa pariaan joko kädestä tai olkapäistä pitäen, tai pelkän äänen perusteella (toimii myös kuuloharjoituksena) tietyn reitin. Reitti voidaan palata takaisin tai reitin päässä pyytää paria kulkemaan reitti uudelleen takaisin tällä kertaa nähden. Pari voi myös johdattaa näkemättömän parinsa jonkin puun, antaa tunnustella puuta, viedä näkemätön pari takaisin lähtöpisteeseen ja antaa tehtäväksi löytää sama puu uudelleen nyt nähden.

Kuuloaisti

Kuuloaistin kautta voidaan myös oppia ympäröivästä maailmasta: miltä kuulostavat karkkipaperit roskakorissa? Entä makaroni metalliastiassa? Kuuloaistin kautta saadaan myös mielihyvän tunteita musiikin kautta, katso tarkemmin luku 6.

Tunnistusta

*Tarvitaan: silmille liinoja/kangaspusseja, erimuotoisia ja -kokoisia ja materiaaliltaan erilaisia ros-
kia ja esineitä, soittimia haluttaessa*

Tavoite: kuuloaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille ja nuorille

Ollaan pareittain. Parista toinen sitoo silmänsä. Näkevä pari tuottaa käsissään eri esineillä/roskilla erilaista ääntä, joka näkemättömän parin tulisi tunnistaa. Myös eri soittimia voidaan tunnistaa samalla tavalla. Voidaan tehdä myös niin, että tunnusteltava esine on pussissa, jolloin parikaan ei tiedä, mikä esine on kyseessä. Voidaan tehdä joko tehtävänä tai kilpailuna.

Kuunnellen ja etsien

Tarvitaan: silmille liinoja, tilaa

Tavoite: kuuloaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille ja nuorille

Ollaan isohkossa tilassa. Toinen parista istuu jossakin päin tilaa ja pitää jonkinlaista ääntä, esimerkiksi rapistaa roskia. Toinen pari on sokkona ja yrittää löytää parinsa pelkän äänen perusteella. Tila ei saa olla vaarallinen, vaan esteetön, jottei sokkona liikkuva loukkaa. Voidaan tehdä myös kolmen hengen joukkueissa, jolloin näkemättömällä on saattaja/turvaaja.

Makuaisti

Makuaisti on tärkeä asia ihmisen nautinnon kannalta. Siksi ympäristökasvatuksen näkökulmasta on tärkeää, että lapsi ja nuori oppii arvostamaan hyvää ruokaa ja hyviä makuja, sillä jos luonto, ihmisen ruoan lähde, tuhoetaan, ei mikään keinotekoinen voi korvata ihmisen makunautintojen lähdettä. Makuaistiharjoitteissa tulee ottaa allergiat huomioon!

Sokkotesti

Tarvitaan: erilaisia asioita maistettavaksi, sokkoliinat

Tavoite: makuaistin hyödyntäminen, luonnonantimien hyödyntäminen ja arvostaminen

Sopii lapsille ja nuorille

Tarkoituksena on näkemättä maistella erilaisia asioita, mausteita, ruokaa, herkuja ja tunnistaa maistellut asiat. Joukossa voi olla myös pahan/vahvan makuisia asioita (sitruunaa, salmiakkia, sipuli...)

Maistelua luonnossa

Tarvitaan: erilaisia asioita maistettavaksi, sokkoliinat

Tavoite: makuaistin hyödyntäminen, luonnonantimien hyödyntäminen ja arvostaminen

Sopii lapsille ja nuorille

Toimii periaatteellisesti kuten edellä mainittu menetelmä, mutta kaikki, mitä maistellaan, löytyy luonnosta ja luontoretken yhteydessä. Tässä täytyy muistaa se, että kaikki maisteltavat asiat täytyy tarkistaa etukäteen, ettei vain maistata mitään myrkyllistä! Marjat, hedelmät ja kasvit (kuten ketunleipä tai apila) ovat tähän hyviä.

Näköaisti

Ihmisen tärkein aisti, näköaisti, kannattaa valjastaa välillä aivan uudella tavalla ihmisen käyttöön: katsomalla hyvin lähelle tai hyvin kauas. Näköaisti on yleensä itsestään selvyys, joten sen olemassa oloa kannattaa kunnioittaa. Luontoa on myös hyvin erilaista tutkia näköaistin kautta kun keskittyy ja antaa aikaa.

Kuvakulmia raamien avulla

Tarvitaan: pahvisia/muovisia erikokoisia raameja

Tavoite: luonnon kauneuden huomaaminen, näköaistin hyödyntäminen

Sopii lapsille ja nuorille

Jokainen saa valmiiksi tehdyn raamin itselleen. Raameja voi olla erikokoisia, toisissa voi olla pieni aukko, toissa suuri. Tehtävänä on etsiä kaunis maisema tai yksityiskohta raameja hyväksi käyttäen, näistä voidaan ottaa myös valokuva (katso sivu 7).

Raamien sisällä olevan asian ei tarvitse olla vain kuva, se voi olla myös kolmiulotteinen asia: sieni, kukka, kaarnanpala..

Lähellä ja kaukana: luupit ja kiikarit

Tarvitaan: luuppeja ja kiikareita

Tavoite: oppia katsomaan maailmaa läheltä ja kaukaa, luonnon arvostus

Sopii lapsille ja nuorille

Luoppien avulla voidaan tutkia ympäristö hyvin läheltä: miltä näyttää puunkaarna, lehti tai sieni luupilla katsoen? Samalla tavalla voidaan tutkia kaukaisia asioita kiikareilla (ja mahdollisesti kaukoputkella): miltä näyttää joutsen ihan läheltä, vaikka katsookin kaukaa tai mitä kasvia kasvaa vierisen saaren rannalla, vaikka rannalle ei pääse käymään?

9 HARTAUS – hiljentymistä ja rukousta Luojamme lähellä

Hartaus on oleellinen osa lapsen ja nuoren jumalanpalveluselämää seurakunnassa. Hartaudessa saa hiljentyä ja pohtia maailmaa Jumalan turvallisessa sylissä. Hartauden ei kuitenkaan tarvitse olla aina samanlainen ja samalla konseptilla tehty: luovuutta ja taide- ja taitoaineiden menetelmiä voidaan käyttää hyväksi myös hartauksissa.

Hartaus sopii kaikenikäisille. Mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa, sitä suuremmaksi kasvaa abstraktien asioiden käsittelemisen mahdollisuus, mutta esimerkiksi luominen on aina ajankohtainen asia, vain sen käsittelymenetelmä voi muuttua ikäryhmien myötä. Hartauksia saa ja kannattaa muokata eri ikäryhmille sopiviksi.

Näitä seuraavia hartauksia on mahdollista käyttää myös päivänavauksissa muokattuina versioina. Rukouksia, puheita ja raamatunkohtia voidaan pidentää, lyhentää tai muokata vapaasti omaan tilanteeseen sopiviksi.

Ekoteologia ja sitä kautta ympäristökasvatus ovat vahvasti esillä kaikissa hartauksissa.

Musiikkirentoutus psalmien kanssa

Tarvitaan: taustamusiikiksi jokin kaunis ja rauhallinen instrumentaalikappale, klassinen musiikki käy mainiosti, lisäksi soitin/kaiuttimet. Tämä hartaus sopii nuorisotyöhön, lyhennettynä myös nuoremmille.

Hartauden kulku:

1. Ohjeistus: Jokainen saa etsiä itselleen oman, mukavan paikan, mahdollisuuksien mukaan voidaan käyttää tyynyjä ja patjoja. Tärkeää on, että jokainen rauhoittuu, eikä välitä kavereista. Ei kosketa toisiin eikä puhuta. Silmät saa sulkea. Tässä hartaudessa puhutaan Jumalan suuruudesta ja siitä kuinka hän erityisellä tavalla pitää ihmisestä ja koko luomakunnasta huolta. Suuressa maailmassa ihminen tuntee usein olevansa yksin, mutta Jumala on aina hänen kanssaan.

2. Laitetaan musiikki soimaan ja kuunnellaan sitä minuutin verran rauhassa

3. Hiljennetään musiikkia ja luetaan ensimmäinen raamatunkohta, psalmista 8:

Herra, meidän Jumalamme, kuinka suuri onkaan sinun nimesi maan päällä! Se julistaa sinun taivaallista kirkkauttasi – Kun minä katselen taivasta, sinun kättesi työtä, kuuta ja tähtiä, jotka olet asettanut paikoilleen – mikä on ihminen! Kuitenkin sinä häntä muistat. Mikä on ihmislapsi! Kuitenkin pidät hänestä huolen. Sinä teit hänestä lähes kaltaisesi olennon, seppelöit hänet kunnialla ja kirkkaudella. Sinä panit hänet hallitsemaan luotujasi, asetit kaiken hänen valtaansa: lampaat ja härät, kaiken karjan, metsän villit eläimet, taivaan linnut ja meren kalat, kaikki vesissä liikkuvat. Herra, meidän Jumalamme, suuri on sinun nimesi kautta koko maailman!

4. Musiikkia jälleen hieman kovemmalle ja kuunnellaan sitä rauhassa noin puoli minuuttia

5. Musiikkia hiljentäen seuraava psalminkohta, psalmista 23:

Daavidin psalmi. Herra on minun paimeneni, ei minulta mitään puutu. Hän vie minut vihreille niityille, hän johtaa minut vetten ääreen, siellä saan levätä. Hän virvoittaa minun sieluni, hän ohjaa minua oikeaa tietä nimensä kunnian tähden. Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani. Sinä suojelet minua kädelläsi, johdatat paimensauvallasi. Sinä katat minulle pöydän vihollisteni silmien eteen. Sinä voitelet pääni tuoksuvalla öljyllä, ja minun maljani on ylitsevuotavainen. Sinun hyvyytesi ja rakkautesi ympäröi minut kaikkina elämäni päivinä, ja minä saan asua Herran huoneessa päivieni loppuun asti.

6. Jälleen musiikkia hieman kovemmalle, kuunnellaan rauhassa puoli minuuttia
7. Musiikkia hiljentäen, seuraava psalminkohta, psalmista 33

Taivaastaan Herra katsoo meitä, hän näkee kaikki ihmislapset. Korkeudestaan hän valvoo maata, kaikkia jotka siinä asuvat, joiden sydämen hän itse on luonut, joiden teot hän kaikki tuntee.

8. Puhe (vapaavalintainen tai valmis), tässä yksi vaihtoehto:

Jumala on luonut koko maailman, kaiken mitä siinä on ja Jumala pitää maailmasta huolta. Hänen kädessään on jokainen kukka ja puu, jokainen yö ja päivä, jokainen perhonen ja tähdenlento, kaikki on lähtöisin Jumalasta ja kaikki on hänen tiedossaan! Kuinka siis ihminen voi elää tässä maailmassa kuin omistaisi sen itse: riistämällä, tuhoamalla, sotimalla, rikkomalla, hävittämällä ja välittämättä. Jumalalta mikään tekemme ei ole salassa. Kuitenkin tästäkin huolimatta Jumala rakastaa jokaista ihmistä ja haluaa, että jokainen ihminen eläisi Hänen kanssaan ja Hänen uskoen. Jumala pitää huolta yhtä lailla ihmisestä kuin luomakunnasta: Jumala on kuin hyvä paimen, joka johtaa lampaansa oikeaa tietä ja vihreille niityille. Siksi ihmisen velvollisuus olisi pitää huolta tästä kauniista maailmasta, Jumalan luomistyön taideteoksesta. Silloin voi nähdä Jumalan hymyilevän, jokaisessa auringonnousussa, kastepisarassa ja linnun siiveniskussa.

9. Rukous:

Pyhä Jumala, rakas Taivaallinen Isämme.

Kiitos tästä kauniista maailmasta, jonka olet meille antanut asuinpaikaksi.

Auta meitä suojelemaan sitä ja käyttämään käsiämme hyvään: palvelemaan ja auttamaan muita.

Ole kanssamme, kun pelkäämme maailman pimeyttä.

Turvaa matkamme maailmassa.

Kiitos armostasi ja luomisesi lahjoista.

Vie meidät kaikki taivaan kotiin.

Aamen.

10. Voidaan vielä loppuun kuunnella musiikkia hetkinen ja sitten häivyttää se pois.

Rastirata psalmeista

Tarvitaan: psalmin kohdat tulostettuina tai kirjoitettuina lapuille, sekä erilaisia koristeita ja kynttilöitä, haluttaessa musiikkia ja soitin/kaiuttimet. Tarvitaan myös tila, mihin rastirata rakennetaan, esimerkiksi kirkkotila. Voidaan tehdä yksilötyöskentelynä tai pareittain. Sopii nuorisotyöhön.

Rastit rakennetaan pöydille sopivaan tilaan, yhdelle pöydälle yksi raamatunkohta ja aiheeseen sopivat koristelut sekä rukouskynttilä(t). Hartauteen osallistuvat voivat kulkea hiljaisuudessa radan läpi ja radan jälkeen voidaan jutella syntyneistä ajatuksista. Rata päätetään kuitenkin yhteiseen rukoukseen. Parityöskentelynä voidaan jokaisen rastin jälkeen jutella yhdessä ja kirjoittaa mieleen tulleita asioita ylös. Vaatii aikaa ja hiljentymistä.

Rasti 1: Jumalan luomistyö (koristeeksi vettä, kasveja, eläimiä, kuvina tai esineinä)

Teksti psalmista 104:

Herra, minun Jumalani, miten suuri ja mahtava sinä olet! Sinä olet levittänyt taivaan kuin telttakankaan ja tehnyt salisi ylisten vetten keskelle. Sinä perustit maan lujasti paikoilleen, horjumatta se pysyy ajasta aikaan. Alkumeri peitti maan kokonaan, ja vedet lepäsivät vuorten yllä, mutta sinä käskit vesiä, ja ne pakenivat, ne virtasivat kii-reesti, kun äänesi jylisi. Ja vuoret kohosivat, laaksot vaipuivat kukin kohdalleen, niin kuin säädit. Sinä asetit rajat, joita vedet eivät ylitä, eivätkä ne enää palaa peittämään maata. Vuorten rinteille sinä puhkaisit lähteet, vedet juoksevat puroina ja virtaavat laaksoissa. Ne juottavat kaikki maan eläimet. Niiden äärellä asuvat taivaan linnut ja visertävät lehvissä vesien partailla. Sinä kasvatat ruohon karjaa varten ja maan kasvit ihmisen viljeltäviksi, että hän saisi leipänsä maasta. Sinä kasvatat viinin ihmisen iloksi, öljyn hänen kasvojansa kaunistamaan ja leivän hänen ruumiinsa voimaksi. Sinä panit kuun jakamaan aikaa, ja aurinko tietää laskemisensa hetken. Lukemattomat ovat tekosi, Herra. Miten viisaasti olet ne tehnyt! Koko maa on täynnä sinun luotujasi. Niin merikin, tuo suuri ja aava – miten luvuton lauma siinä vilisee, parvittain eläimiä, pieniä ja suuria! Sinä annat ja jokainen saa osansa!

Rasti 2: Jumalan teot kaikkialla (Koristeeksi voi laittaa karttoja tai maisemakuvia merestä, vuorista ja kaukaisista maista)

Teksti psalmista 65:

Mahtavilla teoilla sinä, Jumalamme, vastaat meille, sinä siunaat ja autat meitä. Sinuun luottavat kaikki maan ääret ja kaukaiset meren rannat. Sinä pystytit vuoret voimallasi, sinun on valta ja väkevyys. Sinä tyyntytit merten pauhun, aaltojen kuohon ja kansojen kohinan. Maan ääriässä ihmiset pelästyvät nähdessään sinun tunnustekosi. Sinä saat idän ja lännen maat kohottamaan riemuhuudon!

Rasti 3: Jumalan huolenpito (koristeeksi viljätähkiä, kukkia, ruohoa, oksia, multaa)

Teksti psalmista 65:

Sinä pidät huolta maasta ja annat sille sadetta, sinä teet sen hedelmälliseksi. Jumala, sinun virtasi on vettä täynnä. Sinä kasvatat sadon ihmisille, pidät maasta huolen. Sinä kastelet vaot, tasoitat kynnetyn pellon, pehmität sen sateilla ja siunaat maan kasvun. Sinä seppelöit vuoden hyvyydelläsi. Missä vaunusi kulkevat, siellä maa tiukkuu runsautta. Autio aro viheriöi, kukkulat verhoutuvat juhlapukuun. Niityt ovat lammasmaun peitossa, laaksot lainehtivat viljaa. Koko maa riemuitsee ja laulaa.

Rasti 4: Jumalalle kiitos!

Teksti psalmista 148

Ylistäkää Herraa, te jotka olette taivaassa, ylistäkää häntä korkeuksissa! Ylistäkää häntä, te hänen enkelinsä, ylistäkää häntä, kaikki taivaan joukot! Ylistäkää häntä, aurinko ja kuu, ylistäkää häntä, kirkaat tähdet! Ylistäkää häntä, korkeimmat taivaat ja taivaankantta kattavat vedet! Ylistäkööt nämä kaikki Herran nimeä, sillä hän on ne käskyllään luonut. Hän pani ne paikoilleen ainiaaksi, hän sääti niille järkkymättömät lait. Ylistäkää Herraa, te jotka olette maan päällä, ylistäkää, syvyydet ja meren pedot! Ylistäkää, tuli ja rakeet, lumi ja usva, ylistä, myrskytuuli, hänen käskyläisensä! Ylistäkää, vuoret ja kukkulat, hedelmäpuut ja setrit, villipedot ja karja, maan matelijat ja taivaan linnut! Ylistäkää Herraa, kuninkaat ja kansat, ruhtinaat ja kaikki maan mahtimiehet, nuorukaiset ja neidot, vanhat ja nuoret! Ylistäkööt nämä kaikki Herran nimeä, sillä hänen nimensä yksin on ylhäinen, hänen mahtinsa ulottuu yli taivaan ja maan. Häntä ylistävät kaikki hänen palvelijansa!

Rasti 5: yhteenveto

Tämä rasti voidaan jättää halutessa pois ja siirtyä suoraan rukoukseen, hartauden pitäjä saa päättää. Tässä kohdassa voidaan siis yhdessä jutella näistä neljästä näkökulmasta Jumalaa ja luomakuntaa koskien: Jumalan luomistyö, Jumalan teot kaikkialla, Jumalan huolenpito ja Jumalalle kiitos

Pohdintakysymyksiä (esimerkiksi):

- Mitä merkitsee se, että Jumala on luonut kaiken maailmassa?
- Mitä merkitsee se, että Jumala on luonut ihmisen?
- Onko olemassa paikkaa maailmassa, jossa Jumala ei vaikuttaisi?
- Koskeeko pelastus vain esimerkiksi suomalaisia, jos Jumala on luonut kaikki ihmiset?
- Jos Jumala pitää huolta luomakunnasta, miksi ihmisen pitäisi välittää?
- Pitääkö Jumala huolta kaikesta ja kaikkialla?
- Mistä kaikesta sinä olet kiitollinen?

Rukous radan päätteeksi

Rakas Taivaallinen Isä, kaiken Luoja.

Hyvydessäsi olet luonut maailman meille suojaksi ja elinpaikaksi.

Kiitos kaikista ihmeteoistasi.

Auta meitä näkemään sinun hyvyttesi kaikessa ja kaikkialla.

Auta meitä jakamaan sanomaa sinun rakkauttasi kaikkialle maailmaan, kaikkialle sinun luomakuntaasi.

Auta meitä myös pitämään huolta sinun maailmastasi.

Auta meitä tekemään oikeita valintoja elämässämme.

Jää meitä siunaamaan.

Aamen.

Toiminnallinen aistirastirata luomiskertomuksesta

Tarvitaan: ohjetekstit kirjoitettuna ja tulostettuina, 7 avautuvaa lahjapakettia, kynttilöitä, kyniä ja paperia, jalkalamppu, pieniä astioita, vettä, multaa, hedelmiä, hiekkaa, lehtiä, tila johon rata saadaan rakennettua, liinoja/kankaita, käsipaperia, eläinhahmoja, ihmisenuket, käsipeili, pumpulia, koristetähtiä, kuvia kaloista ja linnuista, tyynyjä ja patjoja..

Tässä hartaudessa tutustutaan Jumalan luomistyöhön. Jokainen rasti voi olla pöytä tai lattiatila, jossa alla on sopivan värinen liina ja ohjeteksti (jonka hartauden pitäjä lukee pienille). Liinan päällä myös esineitä, joita tarvitaan rastilla. Vaihtoehtoisesti rastilla voidaan avata lahjapaketteja, joista löytyy Jumalan luomistyön lahjat. Lahjapaketit kannattaa vapaasti koristella aiheeseen sopiviksi, jättää aukeaviksi ja kirjoittaa niiden kanteen rastin aiheet.

Tämä hartaus on toiminnallinen ja perustuu eri aisteihin. Vanhemmille lapsille ja nuorille tämä hartaus voidaan toteuttaa kursiivilla olevilla ohjeilla. Rata kierretään kaikki yhdessä, isompien kanssa voidaan tehdä yksilö/parityönä. Jokainen rasti koostuu neljästä osasta:

A:ssa luetaan yhdessä (tai ohjaaja lukee) teksti, joka kertoo luomisihmeestä

B:ssä tehdään jokin konkreettinen tehtävä

C:ssä jutellaan yhdessä luomisihmeestä

D:ssä kiitetään yhdessä Jumalaa hänen hyvästä työstään

Näistä voidaan jättää osia pois tai lisätä tekemistä vapaasti muokaten.

Rasti 1: Päivä ja yö (näköaisti)

Musta liina/kangas, jossa päällä yksinäinen lamppu TAI lahjapaketissa musta sisus, paketti kiinni, pieni kurkistusreikä paketin kylkeen, paketin kylkeen sana VALO.

A) Teksti rastille:

”Kauan sitten, kun maailma oli vasta syntynyt, se oli aivan tyhjä, tylsä ja autio. Ei ollut muuta kuin pimeää. Silloin Taivaan Isä, hyvä Jumala ajatteli, että tarvittaisiin valoa. Ja hän päätti luoda valon erottamaan päivän ja yön. Jumala näki, että niin oli hyvä.”

B) Toiminta:

Tässä vaiheessa joku lapsista voi sytyttää valon. Lahjapakettiin voidaan kurkistaa kurkistusreiästä ja todeta, että tosi pimeää on. Avaamalla kansi saadaan valoa sisälle! Mutta siltikin maailma oli edelleen tyhjä, vaikka nyt näkeekin. *Vaihtoehtoisesti vanhempien kanssa jokainen voi sytyttää oman kynttilän tuomaan valoa maailmaan.*

C) Jutellaan yhdessä:

Ajatelkaa maailmaa, jos siellä ei olisi ollenkaan valoa! Millainen maailma silloin olisi? Olisiko se pelottava? Mitä silloin voisi tehdä, mitä ei voisi tehdä? Millaista olisi elää niin, ettei näe?

D) Kiitos:

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, sinua mä valosta!” (voidaan taputtaa myös rytmiä mukana joka tavun kohdalla)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Rasti 2: Taivaan kansi (tuntoaisti)

Sininen liina/kangas ja pumpulia kulhossa, lahjapakettiin sininen sisus ja pumpulia pakettiin, pakettiin sana TAIVAS.

A) Teksti rastille: ”Seuraavana päivänä Jumala päätti luoda taivaan. Jumala näki, että niin oli hyvä”

B) Toiminta:

Jokainen saa laittaa tässä vaiheessa pilviä taivaalle pumpulista ja tunnustella, miltä pilvi voisi tuntua sormissa (kulhosta tai lahjapaketesta).

C) Yhdessä jutellen:

Miltähän näyttäisi, jos taivas olisikin punainen? Tai jos pilvet olisivat vihreitä? Miltä tuntuisi, jos kaunista sinitaivasta ei olisi ollenkaan, jos olisi aina tähtitaivas? Katsotaanko muualla, vaikka mummolassa samaa taivasta kuin me täällä? Miltä pilvet tuntuvat? Miltä ne mahtavat maistua?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, sinua mä taivaasta!” (voidaan taputtaa)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Rasti 3: Maa, vesi sekä kasvit (hajuaisti, tuntoaisti ja makuaisti)

Ruskea liina/kangas, multaa, hiekkaa, vettä ja lehtiä pienissä astioissa, lahjapaketissa ruskea sisus, sisällä multaa ja hiekkaa astioissa sekä erilaisia hedelmiä astiassa, pakettiin teksti, MAA, VESI JA KASVIT

A) Teksti rastille: ”Kolmantena päivänä Jumala päätti luoda maan sekä vedet ja vihreät kasvit maan päälle. Jumala näki, että niin oli hyvä!”

B) Toiminta:

Jokainen saa kokeilla, miltä tuntuu multa, hiekka, vesi ja lehdet sormissa, miltä tuoksuu nenässä ja näyttää silmissä. Kannattaa varata myös paperia, jos tulee sotkua sormiin. Vaihtoehtoisesti voi tässä vaiheessa maistella eri hedelmiä (allergiat!). Astiat voivat olla sisällä lahjapaketissa.

C) Yhdessä jutellen:

Miltä multa, hiekka, vesi tai kasvit tuoksuvat? Minkä värisiä ne ovat? Voiko joitakin kasveja syödä? Millaista maailmassa olisi ilman ruohoa, puita tai kukkia? Tai vettä? Mihin vettä tarvitaan? Mitä kaikkea vedellä voi tehdä?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, sinua mä mullasta! Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kasveista!”

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Rasti 4: Aurinko, tähdet ja kuu (tuntoaisti ja näköaisti)

Musta liina/kangas, astiassa pieniä tähtiä, lahjapakettiin tummansininen/musta sisus, sisälle tähdet, pakettiin tekstiksi AURINKO, TÄHDET JA KUU

A) Teksti rastille: ”Neljäntenä päivänä Jumala loi auringon loistamaan valoaan päivällä, kuun hoh-tamaan yöllä ja tähdet tuikkimaan taivaalle. Jumala näki, että niin oli hyvä.”

B) Toiminta:

Jokainen saa laittaa tässä vaiheessa pilviä taivaalle tähtiä. *Vanhempien kanssa tähdet voidaan leika-ta itse ja tähteen voi kirjoittaa toiveen tai unelman.*

C) Yhdessä jutellen:

Millaista maailmassa olisi ilman aurinkoa, tähtiä ja kuuta? Näkeekö tähtiä tai kuuta joskus päivällä? Entä aurinkoa yöllä? Katsellaanko Suomessa ja Afrikassa samaa aurinkoa? Voiko tähtiä koskea?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, auringosta, tähdistä ja kuusta!” (voi-daan taputtaa)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Rasti 5: Kalat ja linnut (tuntoaisti, kuuloaisti)

Kaksi eriväristä sinistä kangasta, paljon erilaisia kaloja ja lintuja, kuvina ja leluina, lahjapakettiin sininen sisus ja sisälle foliosta tehtyjä kaloja ja muutamaaan pilttipurkkiin vettä, höyheniä

A) Teksti rastille: ”Seuraavana päivänä maa näytti yhä melko tyhjältä, joten Jumala päätti luoda meret, järvet ja joet täyteen kaloja ja taivaan täyteen lintuja. Jumala näki, että niin oli hyvä.”

B) Toiminta:

Jokainen saa laittaa tässä vaiheessa taivaalle haluamansa linnun ja mereen haluamansa kalan. Lahjapaketesta voidaan ottaa valmiita kaloja ja tunnustella niiden pintaa sekä kutitella höyhenillä poskia ja nenää sekä helistää vesitäytteisiä pilttipurkkeja: kuulostaako kalan maailmassa tältä? (taustalle voi laittaa kuulumaan linnun laulua) *Vanhempien kanssa kalat ja linnut voidaan itse piirtää tai askarrella.*

C) Yhdessä jutellen:

Millaisia kaloja ja lintuja on olemassa? Millaisia on nähnyt? Voiko kaloja ja lintuja syödä? Mitä iloa on linnuista ja kaloista? Miten kalat tai linnut puhuvat?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, sinua mä linnuista!” Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kaloista! (voidaan taputtaa)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Rasti 6: Eläimet ja ihminen (tuntoaisti, näköaisti)

Vihreä liina ja paljon erilaisia eläinhahmoja sekä esimerkiksi barbinuket (tai itse askarrellut ihmiset), peili, lahjapakettiin vihreä sisus ja tekstiksi ELÄIMET JA IHMINEN, pakettiin sisälle eri tuntuja pehmoleluja eläimiksi, sormivärit ja iso kartonkisydän

A) Teksti rastille: ”Seuraavana päivänä Jumala päätti luoda kaikki nelijalkaiset eläimet ja eläinten suojelijaksi ihmisen. Ihminen oli kuin Jumalan kuva, arvokas ja ainutlaatuinen Jumalan aarre, jota Jumala rakastaa todella paljon. Jumala näki, että niin oli hyvä”

B) Toiminta:

Jokainen saa laittaa tässä vaiheessa kankaalle valitsemansa eläimen, ihmiset voi laittaa ohjaaja viimeisenä. Lahjapakettista voidaan silittää erilaisia eläimiä. Sormiväreillä painetaan sormenkuva isoon sydämeen.

C) Yhdessä jutellen:

Mikä on jokaisen lempieläin? Mitä mukavaa eläinten kanssa voi tehdä? Mitä se tarkoittaa, että on ainutlaatuinen? Kuka on sinulle tärkeä ihminen? Miltä tuntuu, kun joku tykkää sinusta oikein paljon?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, eläimistä sinua!” Kiitän hyvä Jumala, ihmisistä kaikista!” (voidaan taputtaa)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista. Kun poistutaan tältä rastilta, jokainen vanhempi voi katsoa peiliin ja muistuttaa itseään, että sieltä katsoo takaisin Jumalan kuva, äärimmäisen tärkeä ja rakastettu Jumalan aarre.

Rasti 7: Lepo

Tyynyjä ja patjoja, lahjapakettiin valkoinen sisus ja pieni tyyny ja teksti LEPO

A) Teksti rastille: ”Seitsemäntenä päivänä Jumala katsoi kaikkea luomaansa ja näki, että kaikki oli hyvää. Jumala oli ansainnut lepotauon.”

B) Toiminta:

Käydään hetkeksi makuulle patjoille ja tyynyille rauhoittuen.

C) Yhdessä jutellen:

Jumala tarvitsi lepoa, siksi ihmisellekin lepo on tärkeää. Milloin sinä lepää? Miten sinä lepää? Onko nukkuminen mukavaa? Onko yhdessä oleminen perheen kanssa lepoa?

D) Kiitos

Rasti lopuksi sanotaan yhteen ääneen: ”Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kaikesta!” (voidaan taputtaa)

Vanhempien kanssa voidaan rastin yhteyteen laittaa paperi, johon jokainen saa kirjoittaa ja piirtää kiitoksensa ja ajatuksensa tästä rastista.

Lopuksi rukous:

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä valosta!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä taivaasta!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä mullasta!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kasveista!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä auringosta!

Kiitän hyvä Jumala, sinua tähdistä ja kuusta!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä linnuista!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kaloista!

Kiitän hyvä Jumala, eläimistä sinua!

Kiitän hyvä Jumala, ihmisistä kaikista!

Kiitän hyvä Jumala, sinua mä kaikesta!

Aamen.

Rastirata Isä meidän -rukouksesta

Tarvitaan: pohdintatekstit valmiiksi tulostettuina, mahdollisia koristeita rasteille

Sopii erityisesti rippikouluun ja siitä vanhemmille nuorille

Rata kierretään ryhmissä tai yksilönä ja siinä pohditaan Isä meidän – rukousta ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Hartaus voidaan toteuttaa myös rentoutushenkisesti, jolloin hartauden vetäjä lukee pohdintatekstit ääneen.

Tässä rastiradan kulku:

Rasti 1: Isä meidän, joka olet taivaissa

Pyhä kolmiyhteinen Jumala on meidän kaikkien yhteinen isä. Isän tehtävä maailmassa on pitää perheestään huolta ja olla lastensa turva, siten myös Jumala pitää meistä kaikista huolta. Mutta Jumala ei ole vain ihmisen isä. Jumala on samalla myös Luoja, kaiken Tekijä, kaiken Ylläpitäjä, joten hän on myös luomakunnan isä, sen hoitaja. Koko luomakunta huokaa Jumalan puoleen avuntarpeessa ja ylistää joka päivä Jumalan uutta armoa. Me olemme yhtä, luomakunta ja ihminen.

Rasti 2: Pyhitetty olkoon sinun nimesi

Jumala, kaiken Luoja, on pyhä. Pyhä on jotakin sellaista, mitä ei voi sanoin selittää ja loppuun asti järjellä ymmärtää. Jumalan pyhyys näkyy Hänen luomassaan maailmassa. Luomakunta on Jumalan taideteos, luomakunnan pyhyys Jumalan allekirjoitus ja signeeraus. Meidän tulisi kunnioittaa tuota pyhää, Jumalan taidetta, Jumalan aikaansaannosta, Jumalan pyhyyden tähden, Jumalan pyhän nimen tähden.

Rasti 3: Tulkoon sinun valtakuntasi

Jos Jumala saapuisi nyt maan päälle katsomaan, mitä kaikkea ihminen on saanut aikaan, olisiko Hän tyytyväinen? Millaisena haluaisimme, että Jumala näkee maailman? Jumala on läsnä maailmassa Pyhän Henkensä kautta jo nyt, joten Hän näkee kaiken kurjuuden, eriarvoisuuden, sodan ja hädän ja Hän haluaisi, että ihminen, Jumalan työtoveri, yrittäisi tehdä maailmasta paremman paikan, Jumalan valtakunnan arvoisen.

Rasti 4: Tapahtukoon sinun tahtosi, myös maan päällä niin kuin taivaissa

Ihminen toimii maailmassa Jumalan armosta ja hänen voimallaan. Ihmisen tulisi siis myös toimia Jumalan tahdon mukaisesti. Meille on annettu tehtäväksi viljellä ja varjella maailmaa: pitää siitä huolta. Maailma voisi olla kuin Raamatun alun Eden: täynnä hyvyyttä, iloa ja onnea, ilman kärsimystä ja pahuutta. Voisiko jo tässä maailmanajassa luomakunta herätä uuteen, taivaalliseen loistoon, jos ihminen toimisi saamansa vastuun mukaisesti?

Rasti 5: Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme

Kaiken, mitä ihminen tarvitsee elääkseen, saa hän lahjaksi Jumalalta: vaatteet, kodin, ihmiset ympärilleen, ruoan, juoman ja turvan. Meidän tulisi olla kiitollisia Jumalalle kaikesta tästä hyvästä ja arvostaa siten luontoa: onhan kaikki ruokamme, vetemme, tavaramme, polttoaineemme ja suojamme nimenomaan luomakunnasta saatua. Saamme kiittää luontoa, että saamme jokapäiväisen leipämme Jumalalta.

Rasti 6: Ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet

Kuitenkin ihminen rikkoo Jumalaa vastaan kapinoiden, hakien omaa etuaan ja unohtaen muut ihmiset ja luomakunnan. Ihminen haaskaa luonnonvaroja, tuhoaa elinympäristöjä, sotii ja vihaa. Siksi joka päivä meidän kaikkien tulisi pyytää Jumalalta apua vastuun kantamiseen ja samalla pyytää anteeksi kaikkea sitä itsekästä pahaa, jota toiminnallamme ja tekemättä jättämisillämme teemme. Samalla voimme kuitenkin luottaa siihen, että Jumalan armo riittää.

Rasti 7: Äläkä saata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta

Ihminen lankeaa, aina uudelleen ja uudelleen. Kuitenkin, joka aamu on armo uus! Jokaisena päivänä pyydämme voimaa Jumalalta alkaa alusta ja samalla voimaa toimia maailmassa niin, että voimme nähdä Jumalan luomistyön lahjat kaikessa ja kunnioittaa näitä lahjoja. Haluamme samalla yrittää elää riistämättä luontoa ja pysyä yksinkertaisuuden tiellä, matkalla kohti taivasta. Ja vaikka matkalla kaadumme, saamme käsi Jumalan kädessä nousta jälleen uudelleen.

Rasti 8: Sillä sinun on valtakunta, voima ja kunnia iankaikkisesti. Aamen

Loppujen lopuksi, kaikki on vain lainaa. Ihminen ei omista mitään, eikä hän saa täältä lähtiessään mitään mukaansa. Jumalan on kaikki valta luomakunnassa päättää ihmisen ja luonnon kohtalosta, kaikki voima laittaa nuo päätökset käytäntöön ja hänelle kunnia ja kiitos siitä, että hän sen myös tekee! Luomakunta on Jumalan omaisuutta, tätä meidän tulisi kunnioittaa aina ja iankaikkisesti! Ylistys Jumalan armolle, hyvyydelle ja suojelukselle!

Rastiradan jälkeen kokoonnutaan yhteen ja voidaan vielä jutella rastien herättämistä ajatuksista. Lopuksi rukoillaan Isä meidän –rukous.

Isä meidän, joka olet taivaissa

Pyhitetty olkoon sinun nimesi

Tulkoon sinun valtakuntasi

Tapahtukoon sinun tahtosi, myös maan päällä niin kuin taivaissa

Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme

Ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet

Äläkä saata meitä kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta

Sillä sinun on valtakunta, voima ja kunnia iankaikkisesti. Aamen

Luominen tanssien

Luomiskertomustanssia varten luomiskertomus kannattaa opetella kunnolla, vaikka paperinkin kanssa pystyy ohjaamaan. Liikkeet saavat olla omia ja omanlaisia ja jokainen saa tehdä ne niin kuin haluaa. Liike-ehdotukset ovat sulkeissa ja kursiivilla. Aikaa tähän kannattaa käyttää. Taustamusiikkia voi halutessaan käyttää.

Aloitetaan maaten lattialta, valot kannattaa laittaa pois.

Alussa maailma oli autio ja tyhjä. Oli hyvin pimeää ja vain Jumalan henki liikkui tyhjyydessä. *(hitaasti käsiä liikutellen pitkin lattiaa ja puhallellen samalla hitaasti)*

Jumala sanoi: ”Tulkoon valo!” *(Valot päälle ja nousten istumaan venytellen)* ja valo tuli. Jumala näki että niin oli hyvä *(asettaen käsi sydämelle, katse ylös)*. Näin kului ensimmäinen päivä.

Toisena päivänä Jumala päätti luoda taivaan kaaren erottamaan vedet toisistaan *(piirtäen kädellä iso kaari sivulta toiselle, nousten samalla seisomaan)* Jumala näki, että niin oli hyvä *(asettaen käsi sydämelle, katse ylös)*.

Kolmantena päivänä Jumala käsi vesiä kokoontumaan yhteen paikkaan *(käsi heilutellen aaltolina vartalon edessä ja kokoontuen keskelle tilaa)* ja siten maan kamara tuli näkyviin *(laskeutuen kyykkyyntä ja piirtäen kaari sivulta toiselle kädellä lattiaa pitkin)*

Sitten Jumala sanoi: ”Kasvakoon maa vihreyttä ja erilaisia kasveja ja hedelmäpuita (nousten seisomaan, hajaantuen tilaan ja heilutellen käsi pään yläpuolella kaislamaisesti puolelta toiselle) Jumala näki, että niin oli hyvä *(asettaen käsi sydämelle, katse ylös)*.

Neljäntenä päivänä Jumala käski aurinkoa *(piirtäen molemmilla käsillä suuri ympyrä, kädet vieden suoriksi ylös ja sivuilta alas)*, kuuta *(piirtäen kädellä suuri puoli ympyrä ylhäältä alas toisella sivulla)* ja tähtiä *(kävellen tilassa ympäriinsä ja molemmilla käsillä sormia avaten ja sulkien tehden tähtiä ilmaan)* asettumaan loistamaan taivaankanteen. Jumala näki, että niin oli hyvä *(asettaen käsi sydämelle, katse ylös)*.

Viides päivä, ja Jumala sanoi: ”Viliskööt vedet kaloja (*uimaliikkeitä ja aaltoja tehden käsillä ja kävellen tilassa*) ja lentäköön linnut taivaalla (*juosten tilassa ja liihotellen käsillä sivuilla siipinä*). Jumala näki, että niin oli hyvä (*asettaen käsi sydämelle, katse ylös*).

Kuudentena päivänä Jumala loi kaikki nelijalkaiset eläimet (*kontaten tai esittäen haluamaansa eläintä ja liikkuen tilassa, ääni mukana*) Sitten Jumala sanoi: ”Tehkäämme ihminen, Jumalan kuvaksi, mieheksi ja naiseksi (*vilkuttaen toisille ja katsellen toisia*). Ja Jumala näki, että niin oli hyvä. (*asettaen käsi sydämelle, katse ylös*).

Seitsemäntenä päivänä Jumala lepäsi kaikesta luomistyöstään ja pyhitti seitsemännen päivän levolle (*käyden maahan ja nukkumaan, valot voi laittaa pois*).

Lopuksi rukous:

Rakas Jumala.

Kiitos valosta.

Kiitos pimeydestä.

Kiitos taivaasta ja pilvistä.

Kiitos vedestä ja maasta.

Kiitos kasveista: ruhosta, kukista ja puista.

Kiitos kaloista ja linnuista.

Kiitos eläimistä.

Kiitos elämästä.

Kiitos toisista ihmisistä.

Kiitos työnteosta ja kiitos levosta.

Kiitos kaikesta!

Aamen.

Tarina pikku Sintistä

Hartaus koostuu tarinasta (mahdollisesta tarinan avauspuheesta, tätä ei aina välttämättä tarvita, tarina voi jäädä elämään omaan päähän) sekä rukouksesta.

Tarina:

”Olipa kerran eräs pieni, hopeanharmaa ja punasilmäinen kalanen, jonka nimi oli Sintti. Sintti asui pienessä lammessa keskellä suurta vihreää metsää. Lampi oli pyöreä kuin kolikko, sen pohja oli ihanaa, valkeaa hiekkaa, vesi kirkasta kuin kristalli ja puut sen ympärillä muodostivat turvallisen kehän smaragdinvihreänä hohtavaa lehtikatosta pienen lammen ympärille.

Sintti oli hyvin onnellinen kala: joka päivä se ui iloisesti auringon kultaamassa vedessä tervehtien naapureitaan ahvenia, mutuja ja taskurapuja, söi herkullista vesiheinää lammen pohjasta ja leikki ystäviensä kanssa iloisesti pulputtavissa ja kupluttavissa pohjavirtauksissa, jotka kieputtivat pikku Sinttiä sinne tänne. Kaikin puolin elämä oli hyvin hauskaa Sintin ja sen ystävien lammessa.

Mutta eräänä päivänä aamuvarhaisella, Sintti kuuli kovan äänen, joka kantautui pinnan yläpuolelta. Kala kun oli, ei Sintti voinut nousta pinnalle katsomaan, mitä kummaa siellä oikein tapahtui, mutta se ystävä taskurapu kertoi nähneensä pinnalla suuren, savuavan koneen, joka kaatoi lampea ympäröiviä puita. Tästä pikku Sintti oli kovin harmissaan, sillä puiden vihreä loiste lammen pohjaan oli aina ollut kaunista katsella ja tuonut turvaa linnuilta ja muilta vihollisilta pinnan yläpuolelta.

Kovia ääniä jatkui jonkin aikaa, kunnes ne hiljenivät. Sintti ja muuta sen ystävät olivat surullisia kadonneiden puiden puolesta, mutta unohtivat huolensa pian. Vaikka puut eivät enää reunustaneetkaan lampea, oli lammessa paljon kivien suojaisia onkaloita, joihin piiloutua, jos jokin lintu aikoi napata.

Kesä kului ja lammen vesi lämpeni. Eräänä päivänä uidessaan lammessa Sintti jäi yhtäkkiä pyrstöstään kiinni. Vaikka se kuin repi ja kiskoi, sen pieni pyrstö ei irronnut kummallisesta ansastaan. Sintti katsoi taakseen ja näki, että sen pyrstö oli jäänyt muoviseen renkaaseen kiinni. Renkaassa oli kiinni viisi muutakin rengasta. Sintti oli peloissaan: mistä tuo kummallinen, lampeen kuulumaton esine oli tullut?

Sintti yritti vielä kerran viimeisillä voimillaan päästä irti renkaasta ja viuh!, sen kalansuomut jäivät kiinni renkaaseen, mutta Sintti oli jälleen vapaa! Eikä hetkeäkään liian aikaisin: pinnalta tippui suoraan renkaan päälle suuri, metallinen tölkki! Ja toinen! Ja kolmas! Sintti ui kauhuissaan ja omasta kivustaan pyrstössään välittämättä pakoon.

Pian lampi alkoi täytyä muustakin pinnalta tulleesta rojusta: limsapulloista, muovipakkauksista, jäätelötikuista ja säilyketölkeistä. Ennen niin kaunis ja kirkasvetinen lampi alkoi täytyä roskista ja jätteestä. Sintti oli kovin surullinen: sen kaunis, hopeinen pyrstö parani hitaasti, oli yhä vaikeampi löytää syötävää, koska jätteet ja roskat peittivät vesiheinien kasvupaikkoja maton lailla ja lammen vesi oli sumentunut kaikista vääristä aineista, joita valui pinnalta tulleista tavaroista.

Eräänä harmaana aamuna Sintti oli tehnyt päätöksen. Nälkäisenä ja kovin surullisena se kulki vielä lammessa jäljellä olevien ystäviensä luo ja kertoi, että se oli aikonut muuttaa pois. Lammesta kulki pieni, vielä virtaava puro, joka laskisi jossakin kaukana jokeen, joka taas ennemmin tai myöhemmin kuljettaisi Sintin varmasti johonkin suureen järveen. Sen ystävät yrittivät estellä, ehkä kaikki kääntyisi vielä parhain päin. Mutta monet Sintin ystäväistä olivat jo muuttaneet tai jääneet jätteiden alle, eikä Sintti enää jaksanut yrittää elää näin surkeassa paikassa, vaikka muisto sen rakkaasta, puhtaasta lammesta ja iloisesta elämästä olikin vielä kristallin kirkkaana sen mielessä.

Juuri kun Sintti oli sanonut hyvästinsä ja kääntynyt kohti tuota pientä, pois virtaavaa puroa, tapahtui jotakin: aivan Sintin viereen astui valtavan suuri ihmisjalka ja kohta perään pinnan alle laskeutui käsi, joka alkoi noukkia roskaa ja jätettä pois. Sintti pujahti piiloon läheisen kiven taakse ja katsoi ihmeissään, kuin lampi alkoi vähitellen puhdistua. Sintti tuli hirmuisen iloiseksi. Se kutsui ystäviään ja nämä päättivät yhdessä tuumin muuttaa hetkeksi lammen pohjoispäähän, lähelle pois virtaavaa puroa, turvaan tältä uudelta käännteeltä lammen tarinassa.

Päiviä kului ja yhä suuria käsiä ja jalkoja kahlasi lammessa. Yhtenä päivänä kuului valtavaa jyrinää ja suuri, metallinen kone kaatoi lampeen lisää hiekkaa ja samalla nosti suuria määriä roskaa ja jätettä pois lammesta. Kun kesä oli lopuillaan ja syksy tulossa, oli lampi puhdas ja vesi jälleen kirkkaampaa kuin pitkään aikaan. Sintti ystävineen oli sanoinkuvaamattoman ilon ja kiitollisuuden vallassa: ne olivat saaneet kotinsa takaisin. Talven aikaan Sintti ja sen ystävät lepäsivät, ja kun kevät koitti, alkoivat puut jälleen versoa ja seuraavien vuosien aikana tuon pienen lammen ympärille kasvoi jälleen smaragdinvihreä puiden suojamuuri maailmaa vastaan.

Sintti oli kiitollinen ja huojentunut: sen koti ja koko elämä oli ollut vaarassa tuhoutua, mutta sen pieneen kalanpäähän jäi kuitenkin ajatus: toivottavasti tämä oli ainut lampi maailmassa, joka joutui kokemaan näin kauhean onnettomuuden.”

(Ajattele: meidän kaikkien pienillä teoilla voi olla valtavan suuria merkityksiä. Se yksi limsapullo tai karkkipaperi saattaa itsestä tuntua aivan mitättömältä, mutta jonkin pienen Sintin maailma voi olla sen yhdenkin roskan varassa.

Eikö olisi mukava ajatella, että kaikki kaunis voisi luonnossa säilyä, jos vaan esimerkiksi muistaisi aina viedä roskat roskiin, sammuttaa valot, kun ne ovat turhaan päällä ja välttää turhaa paperin kulutusta? Maailma voisi olla parempi paikka, kun jokainen tekisi edes sen pienen hyvän teon arjessa.

Jumala haluaisi, että ihminen pitää maailmasta huolta. Ihmisen tehtävänä viisaana ja osaavana on käyttää aivojaan hyödyksi, eikä sotia, vihata ja vahingoittaa. Ihmiselle on annettu kaksi kättä ja kaksi jalkaa, näkevät silmät ja kuulevat korvat sekä tunteva sydän, jotta hän voisi elää tässä maailmassa palvellessaan, auttaen, kannustaen ja suojellen. Mitä sinä ja minä voisimme tehdä, jotta tuo Jumalan tahto toteutuisi?)

Rukous:

Pyhä Jumala, rakas Taivaallinen Isämme.

Kiitos tästä kauniista maailmasta, jossa saamme elää.

Auta meitä toimimaan sinun käsinäsi maailmassa auttaen, suojellen, rauhaa rakentaen ja haavat si-
toen.

Auta meitä toimimaan sinun jalkoinasi viemällä viestiä sinun rakkaudestasi ja menemällä sinne,
missä apua eniten tarvitaan.

Auta meitä olemaan sinun silminäsi ja korvinasi maailmassa, että huomaisimme läheistemme hädän
ja osaisimme auttaa.

Anna meille tunteva sydän, jotta voisimme rakastaa toinen toisiamme.

Jeesuksen nimessä, amen.

Jumalan huolenpito

Tämä hartaus on hyvä pitää ulkona, leirinuotiolla tai vaikka uimapaikan kallioilla, toimii siis kesällä. Luonto ja aito linnunlaulu ovat omiaan taustamaalauksena ja taustamusiikkina.

Istutaan hetki hiljaa ja kuunnellaan luontoa. Millaisia ääniä kuuluu, mitä näkyy? (Voidaan jutella näistä asioista)

Jos kyseessä on nuorempien ryhmä, voidaan kertoa seuraava tarina, vanhemmille voi lukea tarinan lisäksi myös raamatunkohta. Sisällä hartauden yhteyteen voidaan ottaa mukaan sopivat kuvat/käsinuket (kuvia löytyy esimerkiksi Internetistä)

Tarina:

Eräänä päivä Jeesus kulki opetuslastensa kanssa. He olivat kulkeneet pitkän matkan, aurinko oli porottanut koko pitkän päivän ja sää oli tukahduttavan kuuma. Opetuslasten vatsat kurnivat, oli kulunut jo pitkä aika siitä, kun he olivat viimeksi syöneet tai juoneet.

”Opettaja”, Pietari sanoi Jeesukselle, ”meillä on kova nälkä, mutta lähistöllä ei ole yhtään kauppaa tai taloa, josta voisimme hankkia ruokaa. Andreaksen kengätkin repeytyivät kivikkoisessa maastossa, tarvitsisimme uudet. Mitä me teemme?”

Jeesus katsoi kirkkaana porottavaa aurinkoa ja viittoi opetuslapset istumaan läheisen puun alle varjoon porottavan auringon alta. Kaikki istuivat ja sitten Jeesus sanoi: ”Ystäväni! Älkää kantako huolta siitä, mitä söisitte tai mitä joisitte. Kaikillahan on joskus nälkä, kaikilla on joskus jano. Jumala kyllä pitää meistä huolta ja antaa meille ruokaa ja juotavaa silloin kun meille on hyvä. Älkääkä olko huolissanne siitä, että vaatteet menevät rikki, eikä teillä ole heti mahdollisuutta ostaa uusia kenkiä tai uusia vaatteita.

Katsokaa taivaan lintuja! Kuinka ne lentävät iloiten ja kaartelevat taivaalla! Mutta silti: onko linnuilla rahaa ja käyvätkö linnut kaupassa ostamassa ruokaa tai vaatteita? Onko linnuilla taloa, johon varastoida tavaraa, ruokaa ja vaatteita? Ei, mutta silti hyvä Taivaan Isä pitää niistä huolta. Ajatelkaa siis: jos Taivaan Isä pitää linnuista huolta, niin totta kai Taivaan Isä pitää meistäkin huolta ja antaa meille kaikkea sitä me tarvitsemme! Meidän ei tarvitse huolehtia.

Näin sanoessaan tietä pitkin lähestyi mies kantaen selässään suurta koria, josta leijaili herkullinen tuoksu. Mies huomasi matkamiehet ja tarjosi opetuslapsille ja Jeesukselle maittavan aterian ja raikasta juotavaa. Andreaskin sai uudet kengät, sillä tuo mies oli kenkäkauppias.

Opetuslapset jatkoivat iloisina matkaa Jeesuksen kanssa, sillä he luottivat siihen, että hyvä Taivaan Isä pitää jokaisesta huolta.

Taivaan Isä pitää kaikista huolta: linnuista, luonnosta, kukista, puista, meren kaloista ja eläimistä. Taivaan Isä pitää huolen myös ihmisistä, ovathan nämä hänen rakkaita lapsiaan.

Matt. 6:25-34

Sen tähden minä sanon teille: älkää huolehtiko hengestänne, siitä mitä söisitte tai joisitte, älkää ruumiistanne, siitä millä sen vaatettaisitte. Eikö henki ole enemmän kuin ruoka ja ruumis enemmän kuin vaatteet? Katsokaa taivaan lintuja: eivät ne kylvä, eivät ne leikkaa eivätkä kookoa varastoon, ja silti teidän taivaallinen Isänne ruokkii ne. Ja olettehan te paljon enemmän arvoisia kuin linnut! Kuka teistä voi murehtimalla lisätä elämänsä pituutta kyynäränkään vertaa? "Mitä te vaatetuksesta huolehditte! Katsokaa kedon kukkia, kuinka ne nousevat maasta: eivät ne näe vaivaa eivätkä kehrää. Minä sanon teille: edes Salomo kaikessa loistossaan ei ollut niin vaatetettu kuin mikä tahansa niistä. Kun Jumala näin pukee kedon ruohon, joka tänään kasvaa ja huomenna joutuu uuniin, niin tottahan hän teistä huolehtii, te vähäuskoiset! "Älkää siis murehtiko: 'Mitä me nyt syömme?' tai 'Mitä me juomme?' tai 'Mistä me saamme vaatteet?' Tätä kaikkea pakanat tavoittelevat. Teidän taivaallinen Isänne tietää kyllä, että te tarvitsette kaikkea tätä. Etsikää ennen kaikkea Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskasta tahtoaan, niin teille annetaan kaikki tämäkin. Älkää siis huolehtiko huomispäivästä, se pitää kyllä itsestään huolen. Kullekin päivälle riittävät sen omat murheet.

Rukous:

Rakas Jeesus.

Kiitos siitä, että sinä pidät meistä huolta.

Kiitos, että meidän ei tarvitse pelätä pimeässä eikä yksin, sillä sinä olet aina kanssamme.

Auta meitä luottamaan sinun apuusi, ettemme turhaan murehdi.

Auta meitä myös olemaan tyytyväisiä siihen kaikkeen hyvään, mitä meillä jo on.

Anna kaikille maailman ihmisille yhtä paljon hyvää.

Kiitos että kuulet meitä! Aamen.

Maailman kauneus

Tarvitaan: paperia ja maaleja, pensseleitä, taustamusiikkia, soitin/kaiuttimet, alustat

Tämä hartaus voidaan aloittaa yhteisellä retkellä lähimaastoon, jossa ihmetellään maailmaa: kasveja, kiviä, puita, ruohoa, käpyjä, hyönteisiä.. Vuodenajan mukaan maasto näyttää aina erilaiselta. Inspiraatioksi voidaan näyttää myös kuvia tai lukea tarina. Vanhempien kanssa juttelukin riittää.

Kun asetutaan maalaamaan, voidaan aluksi jutella yhdessä seuraavien kysymysten kautta:

- millaisia asioita näki luonnossa?
- mitkä asiat luonnossa ovat kauniita?
- millaisia värejä luonnossa näki?
- onko kauneutta vaikea huomata?
- mikä luonnossa on rumaa?
- mikä ei kuulu luontoon?

Sitten voidaan maalata oma taideteos aiheella luonnon/maailman kauneus: jokainen saa maalata sen mukaan, mikä itsestä tuntuu sillä hetkellä hyvältä ja millä tekniikalla tahansa (voit valita tai ehdottaa eri tekniikoita esimerkiksi sivuilta 2-5) Annetaan aikaa ja tehdään rauhassa. Taustamusiikki voi auttaa keskittymään.

Kun työt ovat valmiit, ne voidaan esitellä tai tehdä niistä näyttely (katso tarkemmin sivu 9.) Lopuksi rukoillaan yhdessä:

Rakas Jumala, Pyhä Luojamme.

Kiitos tästä kauniista maailmasta.

Kiitos kukista, kiitos puista, kiitos vihreästä ruohosta.

Kiitos valkeasta talvesta, kiitos ruskan väriloistosta, kiitos sinisestä taivaasta.

Kiitos linnun laulusta, lapsen naurusta ja puron solinasta

Kiitos auringonpaisteesta, sadepilvistä ja sateenkaarista.

Kiitos eläimistä, ihmisistä ja elämästä.

Auta minua aina kiittämään kaikesta!

Aamen.

Roskaaminen, viljely ja varjelu

Tarvitaan: erilaisia roskia. Tähän hartauspuheeseen voidaan yhdistää konkreettisuus: roskia voi kasata puheen aikana yhä enemmän ja enemmän.

Mieti edellistä kertaa, kun laitoit jotakin roskiin. Oliko kyseessä ehkä purkka (*voi näyttää purkkäkääreen*), karkkipaperi (*voi näyttää karkkipaperin*) vai kenties nenäliina (*voi näyttää nenäliinan*)? Vai kaadoitko vanhaksi menneen maidon viemäriin ja heitit tyhjän maitopurkin pois (*voi näyttää maitopurkin*)? Ehkä olitkin juonut juuri limupullon tyhjäksi ja kun et jaksanut kantaa pulloa kotiin asti, heitit sen lähimpään roskikseen (*voi näyttää limupullon*). Ei kai yksi pullo väärässä paikassa ketään haittaa!

Tai ehkä jäätelöä syödessä heitit sen kääreen ja jäätelötikun metsään (*voi näyttää kääreen ja tikun*), eihän nyt yksi kääre tai puinen tikku tuhoa koko metsää. Lomamatkalla saatoit epähuomiossa jättää pikkusiskon rikkimenneen uimakellukkeen tyyneen mereen, mitäpä siitä yhdestä kellukkeesta (*voi näyttää muovijätettä*)!

Suomalainen tuottaa vuodessa melkein 500 kiloa jätettä ja roskaa (*voi kaataa ison kasan roskaa lattialle ja todeta, että tässä on siitä puolesta tonnista vain murto-osa!*). Kuvittele, jos tuo valtava määrä joutuisi luontoon, meriin, metsiin ja eläinten riesaksi! Onneksi tuosta jätemäärästä osa kierrätetään ja uusiokäytetään, mutta silti huimaava määrä jätettä ja roskaa täyttää kaatopaikat ja luonnon. Monet eläimet loukkaantuvat ja haavoittunut esimerkiksi lasinsiruista, kasvit kuolevat muoviin joka ei maadu metsissä. Ei siis ole ihan sama, mihin sen karkkipaperin tai limsatölkin heittää!

Jokainen kristitty on saanut Jumalalta tehtävän, jo aivan Raamatun alkulehdillä: ihmisen tulisi viljellä ja varjella, siis suojella siis luomakuntaa ja kaikkea siinä, luontoa, eläimiä, kasveja ja toisia ihmisiä. Onko roskien heittäminen luontoon tuota annettua suojelutehtävää? On tärkeää huomata, että omat valinnat voivat vaikuttaa maailman hyvinvointiin ja pienilläkin teoilla on todella merkitystä. Jokainen voisi ottaa haasteen itselleen ja haastaa samalla vaikka kaverit roska päivässä – tempaukseen. Ettei heittäisikään sitä karkkipaperia tai lasipulloa luontoon, vaan veisi edes yhden roskan päivässä sille kuuluvaan roska-astiaan. Ja voisiko vanhat vaatteet tai pahvipakkaukset kierrättää? Voisiko pienillä arjen valinnoilla olla väliä?

Mieti siis seuraavan kerran kun olet heittämässä roskaa luontoon: juuri se lasinsiru tai muovipussi voi viedä jonkin eläimen hengen. Pidetään yhdessä maailmasta huolta ja vähennetään siis pienillä arjen teoilla roskan määrää!

Rukous:

Pyhä Jumala.

Sinä olet luonut tämän kauniin maailman lahjaksi ihmiselle.

Ihminen ei kuitenkaan arvosta tuota lahjaa, vaan tuhoaa ja kuluttaa luontoa.

Auta meitä toimimaan esimerkkeinä maailmassa:

auta meitä viljelemään ja varjelemaan maailmaa niin,
että se kestäisi tuleville sukupolville asti.

Ole kanssamme arjen pienissä haasteissa ja valinnoissa.

Auta meitä päättämään oikein.

Sinun Poikasi, Jeesuksen nimessä rukoilemme.

Aamen.

Tasaus: maailman epäarvoisuus

Tarvitaan: Raamattu, teksti valmiiksi kirjoitettuna, mahdollisuuksien mukaan kuvia heijastettuna valkokankaalle (kuvia löytyy tasaus.fi sivuston kautta)

Sopii nuorille

Alkuun raamatunkohta Room. 10:12

”Juutalaisen ja kreikkalaisen välillä ei ole eroa. Kaikilla on sama Herra, ja häneltä riittää rikkautta kaikille, jotka huutavat häntä avukseen.”

Jeesus Kristus on sama kaikkialla, kaikille. Pyhän Jumalan hyvyys vaikuttaa kaikkialla maailmassa, olipa sitten suomalainen, ruotsalainen, nepalilainen, bolivialainen tai etiopialainen. Jumalan rakkaudesta riittää kaikille. Myös sama armo ja pelastus koskevat jokaista. Miksi ihminen ei näe tätä? Miksi ihminen ei osaa jakaa hyvyyttä kaikille tasapuolisesti ja ymmärrä, että jokainen ihminen on Jumalan silmissä arvokas, äärimmäisen rakastettu ja pelastettu?

Maailma on epäoikeudenmukainen ja epätasa-arvoinen paikka, ”tasan ei käy onnen lahjat”, sanoo vanha sananlasku. Suomessa asiat ovat suhteellisen hyvin, kehitysmaissa ihmisillä ei ole sitäkään vähää, mitä esimerkiksi suomalaisella köyhällä on.

Maailmassa rikkaat rikastuvat, köyhät köyhtyvät: noin 85 maailman rikkainta ihmistä omistaa saman verran kuin puolet maailman ihmistä (3,5 miljardia) jotka ovat samalla myös maailman kaikki köyhät. Myös maailman rikkaimmat 1 % koko maailman ihmisistä omistaa 65 kertaa enemmän omaisuutta kuin nämä samat 3,5 miljardia yhteensä.

Joka vuosi elokuuhun mennessä maailman luonnonvaroista on kulutettu siltä vuodelta loppuun ja eletään ylikulutuksella ja ”velaksi” maailmalle, sademetsiä tuhotaan esim. kahvia varten ja samalla tuhotaan elinlajeja (joita noin puolet kaikista maailman lajeista asuu sademetsissä).

Suomessa jokainen ihminen heittää 20-26 kiloa ruokaa roskiin vuodessa, se on 125 euroa. Yhteensä se tekee 500 miljoonaa euroa vuodessa.

Ainakin 140 miljoonaa lasta tekee töitä ja joka päivä ainakin 80 000 lasta aloittaa työnteon. Työnteko on lasten ainoa vaihtoehto, koska koulut ovat niin kaukana ja koulunkäynti liian kallista (kirjat, koulupuvut..)

Kehitysmaissa joka viides on lukutaidoton, joista 2/3 on naisia. 72 miljoonaa lasta ei käy koulussa, kehitysvammaiset jää koulussa käynnin ulkopuolelle, eikä koulussa voi käydä omalla äidinkielellä

Suomessakin nainen tienaa keskimäärin 17 senttiä vähemmän kuin mies, maailmalla tytöt eivät saa koulutusta, 2/3 maailman köyhistä on naisia ja tyttöjä, lainsäädännöt eivät koske samalla tavalla miehiä ja naisia.

Suomen Lähetysseuran jokavuotinen Tasaus-kampanja on yksi keino vaikuttaa tähän lähimmäisen kärsimykseen ja eri arvoisuuteen. Siinä autetaan ihmisiä auttamaan itseään, koulutetaan, annetaan tietoa ja avustetaan, jotta kaikkein köyhimmissä ja kurjimmista oloissa asuvat veljet ja sisaret voisivat saada elämälleen paremmat edellytykset.

Ihmisen tehtävään maailmassa kuuluu pitää huolta paitsi luomakunnasta, myös lähimmäisistään. Jumalan rakkaus leviää ihmisen käsien kautta, ihminen puhuu Jumalan suulla. Siksi olisi tärkeää, että maailmassa toteutuisi tasa-arvo ja että luomakunnan lahjat voisivat mennä tasan maailmassa. Lasten virren sanoin: ”Kaikille tilaa riittää, kaikille paikkoja on, Jumalan kämmenellä ei kukaan ole turvaton”. Jumalan kädelle mahtuvat kaikki, Jumalan hyvydestä riittää kaikille.

Lopuksi ensimmäisestä korinttilaiskirjeestä, luvusta 12:

Kristus on niin kuin ihmisruumis, joka on yksi kokonaisuus mutta jossa on monta jäsentä; vaikka jäseniä on monta, ne kaikki yhdessä muodostavat yhden ruumiin. Meidät kaikki, olimmepa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, on kastettu yhdeksi ruumiiksi --

Jumala on kuitenkin asettanut ruumiiseen kaikki eri jäsenet niin kuin on nähnyt hyväksi. Jos kaikki olisi yhtä ja samaa jäsentä, olisiko silloin mitään ruumista? Jäseniä on kuitenkin monta, kun taas ruumis on yksi.--

Juuri ne ruumiinjäsenet, jotka meidän mielestämme ovat muita heikompia, ovat välttämättömiä. Me verhoamme erityisen arvokkaasti ne ruumiinosat, joita emme pidä kovinkaan arvokkaina, ja peitämme erityisen säädyllisesti ne, joita häpeämme. Säädylliset ruumiinosat eivät tällaista verhoa tarvitse. Kun Jumala yhdisti jäsenet ruumiiksi, hän antoi vähempiarvoisille jäsenille suuremman kunnian, jotta ruumiissa ei syntyisi eripuraisuutta vaan jäsenet yhteen kuuluen huolehtisivat toinen toisestaan.

Jos yksi jäsen kärsii, kärsivät kaikki muutkin jäsenet, ja jos yksi jäsen saa osakseen kunniaa, iloitsevat kaikki muutkin sen kanssa. Te olette Kristuksen ruumis, ja jokainen teistä on tämän ruumiin jäsen

Rukous:

Rakas Jumala, taivaallinen Isämme.

Me emme osaa jakaa omastamme: pidämme itsellämme liikaa ja haluamme aina vain lisää.

Opetä meitä jakamaan omastamme ja antamaan niille, joilta puuttuu.

Me emme näe läheistemme hätää, vaan käännämme selkämme.

Auta meitä kuulemaan ihmisten hätä ja auttamaan parhaamme mukaan.

Me olemme hitaita liikkumaan ja puheemme on kankeaa.

Anna meille reippaat askeleet ja rakkautta tulviva suu, joilla voimme mennä sinne, missä apua tarvitaan.

Pyhä Jumala. Ole kanssamme ja anna meille voimaa.

Rakkaan Poikasi, Jeesuksen Kristuksen tähden rukoilemme. Aamen.

10 AIHEITA

Seuraavassa on lueteltu eri aihealueittain erilaisia kysymyksiä ja ajatuksia liittyen ympäristökasvatuksellisiin aiheisiin. Aiheita voi muokata omaan tarpeeseen sopivaksi. Olen jakanut aihe-alueet seuraavasti: jäte, kierrätys, eläimet, energia, vuodenajat, tulevaisuus ja unelmat, kulttuuri, ruoka, kauppa, luonto sekä sota. Jokainen aihealue on vielä jakaantunut eri kategorioihin, joissa on yksityiskohtaisempia kysymyksiä ja aiheita aihealueista.

Aiheita voi käyttää kysymyksien muodossa pohdittavaksi ja aiheiksi myös sellaisenaan. Nuorempien lasten kanssa kannattaa valita konkreettisempia aiheita, vanhemmille sopivat myös abstraktimmat aiheet.

Jäte

Jäte on jokapäiväistä ja sitä syntyy kaikilla ja kaikkialla. Mitä kaikkea on jäte? Miten jäte nähdään ympäristökasvatuksessa? Onko se ongelma vai mahdollisuus? Miten yksi ihminen voi vaikuttaa jätteen määrään? Mihin kaikki jäte joutuu? Voiko maailma ilman jätettä toteutua?

I) Roskaaminen

- mitä on roska?
- miksi roskataan?
- kuka roskaa?
- mitä roskaamisesta seuraa?
- mistä roskia tulee?
- kuinka paljon roskataan?
- kenelle roskaamisesta on haittaa?
- miksi kannattaa olla roskaamatta?
- mihin roskat menevät?
- maailma ilman roskaa
- roskamaailma
- toisen roska on toisen aarre

II) Kaatopaikat:

- mikä tarkoitus on kaatopaikalla?
- millaista kaatopaikalla on?
- maailman kaatopaikka
- kun kaatopaikat täyttyvät
- missä on kaatopaikkoja?
- kuka täyttää kaatopaikat?

III) Korjaaminen

- voiko sen korjata?
- miksi kannattaa korjata?
- kuka korjaa?
- korjaaminen vai poisheittäminen?
- milloin kannattaa korjata?
- osaanko korjata?
- korjataan yhdessä!

IV) Vaihtaminen

- toisen roska on toisen aarre
- vanhat kiertoon
- käyttökuntoiset ja ehjät tavarat
- miksi kannattaa vaihtaa?
- kenen kanssa vaihtaa?
- oletko joskus vaihtanut tavaraa?
- missä voi vaihtaa tavaraa?
- vaihtaminen vai poisheittäminen?

Kierrätys

Suomen kaupungeissa kierrättäminen toteutuu hieman eri tavoin, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää sitä, että kaikki palava on hyvä polttaa, kaikki sekalainen, palamaton jäte laittaa yhteen astiaan, lasit, metallit, pahvit omaansa sekä erottaa biohajoava jäte omaan astiaansa.

Miksi siis kannattaa kierrättää? Mitä haittaa siitä on, jos teepussit ja lasinsirpaleet heittää samaan pussiin? Ei kai siitä ole haittaa, jos yhden limsapullon heittää metsään?

I) Lajittelu

- miten lajitellaan?
- mitä kuuluu lajitella
 - biojätteisiin
 - pahvijätteisiin
 - metallijätteisiin
 - lasijätteisiin
 - ongelmajätteisiin
 - palaviin jätteisiin
- miksi lajitellaan?
- kuka lajittelee?
- Yksi pullo sinne tai tänne
- Panttipullot ja rahaa hukkaan ilman lajittelua

II) Uusiokäyttö, kirpparit

- miksi käydä kirpputoreilla?
- mikä kirpputori?
- Oma kirpputori
- mikä uusiokäyttö?
- Miksi asioita käytetään uudelleen?
- kuka uusiokäyttää esim. metallia?

III) Vaatteet

- minne laitetaan vanhat vaatteet?
- kun vaate menee rikki, heti uusi tilalle
- mistä ostan vaatteeni?
- kirpputorit
- vaatteet serkulta tai kaverilta toiselle
- muoti ja tyyli: pitääkö vaatteet päivittää?
- kuka ostaa vaatteeni?
- kuka päättää, mistä vaatteeni ostan?

Eläimet

Eläimet ovat ihmisen ystäviä, työtovereita sekä ravinnon ja tuotteiden lähde. Kuinka ihminen kohtelee eläimiä? Millaiset olot eläimillä maailmassa on? Miksi on tärkeää pohtia myös eläinten kohtaloa maailmassa? Tulisiko ihminen toimeen ilman eläimiä?

I) Uhanalaisuus, sukupuutto

- mitä on uhanalaisuus?
- mitä tarkoittaa sukupuutto?
- Sukupuuttoon kuolleet eläimet
- Suomen uhanalaiset eläimet
- maailman uhanalaiset eläimet
- miksi eläinlajit kuolevat sukupuuttoon?
- miten voi suojella eläimiä?
- miksi eläimiä pitää suojella?
- mitä minä voin tehdä suojellakseni uhanalaisia eläimiä?

II) Eläinkokeet

- mitä tarkoittavat eläinkokeet?
- kuka tekee eläinkokeita?
- miksi ei saisi/saisi tehdä eläinkokeita?
- onko turkistarhaus väärin?
- miksi tehdään eläinkokeita?
- eläinkokeet vs. ihmiskokeet

III) Eläinten elinolojen muutokset

- miten metsien hakkuu vaikuttaa eläimiin
- tyhjäksi kalastetut meret
- sademetsin asukkaat ilman kotia
- villinä ja vapaana vai häkissä ja vangittuna?

Energia

Energia tarkoittaa mahdollisuutta liikkeeseen. Ihminen tarvitsee energiaa jaksakseen, mutta samalla maailman kaikki koneet tarvitsevat energiaa pysyäksään käynnissä. Mihin tarvitaan koneita ja sitä kautta energiaa? Voisiko maailma toimia, jos sähkön tuotanto loppuisi kokonaan? Miten ennen on lämmitetty koteja, jos pattereita ei ollut? Miten ennen saatiin ystävät kylään, jos heille ei voitu soittaa?

I) Sähkö

- mihin sähköä tarvitaan
- mistä sähkö tulee
- maailma ilman sähköä
- miten säästän sähköä
- sähkö ja minä
- missä ei käytetä sähköä?
- millaisia sähkömuotoja on olemassa?

II) Polttoaineet

- mihin tarvitaan bensa?
- maailma ilman polttoainetta
- auto vs. polkupyörä
- kun bensa loppuu

III) Tuhlaaminen

- aina valot päällä
- aina autolla
- tarvitaanko aina kännykkää
- mihin voin liikkua omilla jaloilla
- mitä hyötyä on liikkua jalkaisin

Vuodenajat

Suomessa voidaan nauttia neljästä vuodenaikasta, mutta kuinka kauan? Uhkaako ilmaston muutos vuodenaikojen kestoja ja ilmenemistä? Miksi on mukava, että Suomessa on kaikki neljä vuodenaikaa? Olisiko hyvä, jos Suomessa olisi aina kesä? Mitä hyötyä on talvesta? Mitä asioita voi tehdä vain kesällä tai syksyllä?

I) Kevät

- Mikä on parasta keväässä?
- kevään juhlia
- kevät ja minä
- kevät puhkeaa kukkaan
- kevät ja uusi alku
- kevätpurojen kohinaa

II) Kesä

- mikä on parasta kesässä?
- kesä ja uiminen
- kesäloma
- kesä on kasvun aikaa
- kesähelle
- kesä ja mökki
- kesänjuhlat

III) Syksy

- mikä on parasta syksyssä?
- syksy ja sadonkorjuu
- syksyn värit
- syysmyrskyt
- syksy
- syksyllä luonto käy talviunille
- syksyn juhlat

IV) Talvi

- mikä on parasta talvessa?
- talvi ja lumi
- talvi ja hiihtäminen
- talvi ja luistelu
- talvileikkejä
- talven juhlat
- talven hiljaisuus
- talvella luonto lepää

Tulevaisuus ja unelmat

Jokainen unelmoi ja haaveilee jostakin: tulevaisuudesta, uusista tavaroista, lomamatkasta.. Mutta kuinka kauan unelmointi on mahdollista, jos samalla ihminen tuhoaa maailmaa ja elinolosuhteitaan sekä tulevaisuuden tulevilta sukupolvilta? Millaisilla valinnoilla ja teoilla voi vaikuttaa siihen, että tulevillakin lapsilla ja nuorilla olisi mahdollista unelmoida paremmasta maailmasta ja huomista?

I) Parempi huomina

- miten voin tehdä maailmasta paremman
- mitä jätän muistoksi lapsilleni
- mistä minut muistetaan
- tätä haluan myös tulevaisuudessa
- mikä on minulle tärkeää
- mikä nyt on hyvin, mikä huonosti?
- mitä muuttaisin elämässä jos voisin?
- mikä tai mitkä asiat minua estävät?

II) Mitä teen isona?

- mikä minusta tulee?
- millaisia asioita haluan tehdä kun olen aikuinen?
- millaisessa maailmassa elän vuonna 2028?
- millaista työtä teen aikuisena?
- minä ja tulevaisuus
- mitä haluaisin muuttaa suhteessa nykyiseen tilanteeseen?

III) Mitä ottaisın mukaan?

- jos muutan, mitä haluaisin mukaan?
- mitä ottaisın mukaan autiolle saarelle?
- mitä ottaisın mukaan uudelle planeetalle?
- mitä opettaisin uudelle kansalle?
- mitä kertoisin Suomesta ulkomaalaiselle?
- arvoni
- luomakunnassa tärkeintä

IV) Mistä luopuisin, mistä en luovu?

- mikä on minulle tärkeää
- elämäni tärkeät ihmiset
- tärkeät asiat elämässä
- tästä en luovu
- 10 asiaa, joista voisin luopua
- miksi paastota?

Kulttuuri

Ihminen ei voi elää ilman kulttuurinsa vaikutuksia eikä huomioimatta sitä kaikkialla ympärillään. Kulttuuri vaikuttaa tekoihimme, puheisiimme valintoihimme ja maailmankuvaamme. Sen kautta peilaamme meille tapahtuneita asioita. Kulttuuriin sisältyy taide ja kokemus siitä, mikä on taidetta ja esteettistä, mikä säilyttämisen arvoista ja mikä kaipaa muutosta.

I) Uutta ja vanhaa

- mikä on minulle uutta, mikä on vanhaa
- kannattaako vanhaa korjata vai heittää pois
- mitä vanhaa kannattaa suojella
- mitkä keksinnöt auttavat ihmistä
- minä ja muistoni
- vanhojen ihmisen ja paikkojen arvostaminen

II) Historia

- miksi tulee ymmärtää historiaa
- historiallisia paikkoja kotipaikkakunnallani
- minä ja muistot
- menneisyyteni
- sukupuuni
- oma elämähistoriani
- minä ja sukuni
- perinteeni

IV) Minulta sinulle, sinulta minulle

- millaisia asioita haluan jättää lapsilleni muistoksi?
- millaisia asioita minulle on jätetty muistoksi?
- isovanhempien lapsuus?
- mitä luonto antaa minulle?
- mitä minä teen ympäristön hyväksi?

Ruoka

Ruoka on ihmisen polttoainetta, mutta se on myös nautinnon ja hyvän mielen lähde. Ruokaan liittyy kuitenkin monenlaisia asioita, jota kuormittavat ympäristö: sen hankkiminen, tekeminen, kasvattaminen, ylituotanto sekä viljelijöiden riisto aiheuttavat ongelmia. Kuinka omilla valinnoilla voi vaikuttaa siihen, että maailma ei kaadu ruuan tuottamiseen?

I) Lähiruoka

- mitä on lähiruoka?
- miksi kannattaa ostaa lähiruokaa?
- miksi mennä merta edemmäs kalaan?
- lähiruuan etuja

II) Luomu

- mitä on luomu?
- miksi luomu?
- luomu vs. ”tavallinen ruoka”
- ratkaiseeko hinta?

III) Pakkausmateriaali

- pahvia, muovia ja jätettä pakkauksista, miksi?
- ostaako iso vai pieni pakkaus?
- miten säilytän?
- mihin voi käyttää pakkausmateriaaleja?

IV) Eväitä

- miten pakkaan evääni?
- millaiset eväät metsään
- miksi eväsrasiat?
- eväitten etuja
- suuria määriä ruokaa kerrallaan evääksi

Kauppa

Ihminen ostaa elämänsä aikana hirmuisen määrän tavaraa: astioita, vaatteita, kyniä, kenkiä, paperia, ruokaa, hammasharjoja, pesuaineita.. Mihin tuo kaikki tavara menee ja kuka niistä hyötyy? Kuka tavaran tekee ja mistä se tulee?

I) Määrä vai laatu?

- ostanko monet halvat kengät vai yhden kalliit kengät
- merkkiuskollisuus
- kotimaisuus on pop?
- ostanko uudet vai korjaanko?
- missä menee laadun raja?
- takaako merkki laadun?
- onko kännykkä kulutustuote?
- mitä ovat kulutustuotteet?
- onko pakko ostaa?

II) Mihin voin vaikuttaa?

- mistä ostan?
- mitä ostan?
- milloin ostan?
- kenen rahoilla ostan?
- kenelle ostan?
- miten paljon ostan?
- ostanko luomua?
- ostanko reilun kaupan tuotteita?
- miksi reilun kaupan tuotteet?
- lapsityövoima
- made in Bangladesh vai made in Finland?
- ostanko itse?
- kuka saa voiton tuotteista?

Luonto

Ihminen asuu luonnossa, vaikka yhä enemmän urbaanissa luonnossa. Kuitenkin luonto, metsineen, kasveineen, jokineen ja järvineen tarjoaa suojan, elinympäristön, materiaalien ja ruuan lisäksi elämyksien ja rentoutumisen paikan. Kuinka siis pitää huolta, että luonto sellaisenaan olisi vielä olemassa tulevaisuudessakin? Kuinka oppia arvostamaan luonnon kauneutta?

I) Rehevöityminen

- mitä on rehevöityminen?
- mistä rehevöityminen johtuu
- kalat ja rehevöityminen
- saako mökillä pestä hiukset järvessä?
- mitä minä voin tehdä rehevöitymisen ehkäisemiseksi?

II) Saastuminen

- jäte ja roskat, minne ne kuuluvat
- luonto saastuu, mitä minä teen
- ei yksi roska saastuta
- pakokaasut ja saastuminen
- miten voin ehkäistä otsonikatoa
- merien saastuminen
- metsien saastuminen
- minä retkellä
- mikä ilmastonmuutos?
- katoavatko vuodenaajat?

IV) Kauneus

- mikä on luonnossa kaunista
- sade
- myrsky
- sateenkaari
- auringonlasku
- auringonnousu
- uusi elämä
- metsä
- joki
- puut
- kukat
- kasvit
- luonnon ihmeet
- luonnon kiertokulku
- eläimet luonnollisessa elinympäristössään

Sota

Sota tuhoaa, turmelee, pelottaa ja ahdistaa. Miksi ihminen sotii? Miksi ihminen ei voi elää sovussa ja tuhoamisen sijaan varjella maailmaa? Sodissa ei vain kuole sivullisia ihmisiä, koko luomakunta huokaa tuskissaan ja kärsii. Voisiko ihminen oppia olemaan sotimatta ja elää sopusoinnussa toisten ihmisten ja koko maailman kanssa?

I) Maailma kärsii yhdessä ihmisen kanssa

- mitä vaikutuksia sodalla on luontoon
- luomakunnan sota
- eläimet ja sota
- ihminen ja sota
- nälänhätä
- pakolaiset
- mitä minä voin tehdä?
- minä ja sota
- isovanhempien sotamuistot
- luonnonkatastrofit: sota luonnon kanssa

II) Kenen syy, kuka voittaa, kuka häviää?

- kuka heitti ensimmäisen kiven?
- kuka kärsii eniten?
- onko luonto viaton?
- onko suomalainen viaton?
- kuka sodassa voittaa?
- onko sodassa voittajia?
- voittaako luomakunta koskaan sodassa?
- luomakunnan uudelleenrakennustyöt sodan jälkeen?
- maailma ilman sotaa

Roskia-päivänavaus yläkoululla ja lukiolle 25.3 ja 26.3

Hyvää huomenta! Tässä puhuu Sanna, Ylivieskan seurakunnasta. Tänä aamuna aion puhua teille hieman roskista.

Mieti edellistä kertaa, kun laitoit jotakin roskiin. Oliko kyseessä ehkä purkka, karkkipaperi vai kenties nenäliina? Vai kaadoitko vanhaksi menneen maidon viemäriin ja heitit tyhjän maitopurkin pois? Ehkä olitkin juonut juuri limupullon tyhjäksi ja kun et jaksanut kantaa pulloa kotiin asti, heitit sen lähimpään roskikseen. Ei kai yksi pullo väärässä paikassa ketään haittaa! Tai ehkä jäätelöä syödessä heitit sen kääreen metsään, eihän nyt yksi kääre tuhoa koko metsää. Lomamatkalla saatoit epähuomiossa jättää pikkusiskon rikkimenneen uimakellukkeen tyyneen mereen, mitäpä siitä yhdestä kellukkeesta!

Suomalainen tuottaa vuodessa melkein 500 kiloa jätettä ja roskaa: kuvittele, jos tuo valtava määrä joutuisi luontoon, meriin, metsiin ja eläinten riesaksi! Onneksi tuosta jätemäärästä osa kierrätetään ja uusiokäytetään, mutta silti huimaava määrä jätettä ja roskaa täyttää kaatopaikat ja luonnon. Monet eläimet loukkaantuvat ja haavoittunut esimerkiksi lasinsiruista, kasvit kuolevat muoviin joka ei maadu metsissä. Ei siis ole ihan sama, mihin sen karkkipaperin tai limsatölkin heittää!

Lähestyvän pääsiäisen innoittamana moni paastoa ja melko uutena villityksenä monet aloittavat ekopaaston: vähentävät sähkönkulutusta, käyttävät enemmän portaita ja valitsevat ympäristöystävällisempiä tuotteita. Vaikka pääsiäinen jo pian koittaakin, voisi silti ekopaastosta ottaa haasteen itselleen ja haastaa samalla vaikka kaverit roska päivässä – tempaukseen. Älä siis heitäkään sitä karkkipaperia tai lasipulloa luontoon, vaan vie edes yksi roskan päivässä sille kuuluvaan roska-astiaan. Ja voisiko vanhat vaatteet tai pahvipakkaukset kierrättää? Voisiko pienillä arjen valinnoilla olla väliä?

On tärkeää huomata, että omat valinnat voivat vaikuttaa maailman hyvinvointiin ja pienilläkin teoilla on todella merkitystä. Raamatussa, ihan sen alkulehdillä on kohta, jossa Jumala antaa ihmiselle tehtävän koskien tätä maailmaa: ihmisen tulisi viljellä ja varjella, suojella siis koko luomakuntaa ja kaikkea siinä. Onko roskien heittäminen luontoon tuota annettua suojelutehtävää?

Ensi viikonloppuna siirrytään kesäaikaan, eli kelloja siirretään tunti eteenpäin, yksi tunti kesää kohti. Silloin järjestetään myös WWF:n eli Maailman luonnonsäätiön organisoima maailmanlaajuinen ilmastotapahtuma, jossa eri puolilla maailmaa sammutetaan valot samana päivänä samaan kellonaikaan. Tapahtuma on nimeltään Earth Hour – Valon hetki ja se järjestetään tänä vuonna lauantaina 28.3. kello 20.30. Tämä Valon hetki järjestettiin ensimmäisen kerran Australiassa vuonna 2007. Tapahtumaan voivat osallistua niin kaupungit, kunnat, seurakunnat, yritykset, yhteisöt kuin ihan yksityisetkin henkilöt. Tapahtumaan voi osallistua sammuttamalla valot, sulkemalla television ja muut sähköiset ”ei niin välttämättömät” laitteet Valon hetken alkamisaikaan eli puoli yhdeksältä lauantai-iltana. Voisiko tämä valojen ja tietokoneen sulkeminen olla sinun pieni, hyvä tekosi maailman parantamiseksi?

Pidetään yhdessä maailmasta huolta ja parannetaan maailma pienillä teoilla, askel päivässä!

Luominen-päivänavaus yläkoululla ja lukiolle 15.4 ja 16.4

Hyvää huomenta, tässä puhuu Sanna, Ylivieskan seurakunnasta. Tänä (melko harmaana) aamuna, haluaisin puhua teille kiitollisuudesta.

Tänä aamuna haluan muistuttaa jokaista meistä Jumalan luomistyön ihmeestä. Hyvin usein ihminen unohtaa, että jokainen päivä on lahja: saammehan joka aamu jälleen herätä uuteen päivään ja uusin voimin, uuteen alkuun (vaikka sää olisikin harmaa tai lumisateinen).

Raamatun alkulehdillä säilynyt luomiskertomus maalaa sen aikaisen maailmankuvan mukaisesti ihmisen eteen 7 päivän mittaisen matkan Jumalan luomisesta. Ensimmäisenä päivänä tyhjään ja pimeään maailmaan luotiin valoa. Kuvittelepa tämä maailma ilman valoa, ilman päivää ja yötä? Millainen maailma silloin olisi? Kiitos siis Luojallemme valosta!

Toisena päivänä Jumalan luomistyön tuotoksena syntyi taivas. Harvemmin sitä jää miettimään, että miltä maailma saattaisi näyttää, jos taivas olisi vaikkapa punainen? Kiitos siis Jumalalle sinisestä taivaasta!

Kolmantena päivänä Jumala erotti maan vedestä sekä loi kaikki kasvit maan päälle. Onneksi Jumala ei tarkoittanut ihmistä uimaan koko elämänsä, vaan loi maankamaran jolla elää! Kiitos myös kaikista kasveista, jotka luovat meille hengitysilma ja antavat ravintoa!

Neljäs päivä ja Luoja teki taivaankappaleet. Olisipa vallan lystikästä elää ilman aurinkoa! Kiitos siis Luojalles auringosta!

Viidentenä päivänä Jumala loi kalat ja linnut. Kiitos Jumalalle linnuista ja kaloista siis!

Kuudes päivä ja Jumala loi kaikki eläimet sekä ihmisen. Kiitos Jumalalle eläimistä, ystävistä ja kumppaneista! Ja erityiskiitos Luojallemme elämästä, ihmisen osasta luomakunnassa. Ihmiselle Jumala antoi erityisen tehtävän pitää huolta muusta luomakunnasta. Ihminen on ainutlaatuinen ja erikoinen, Jumalan rakas lapsi. Kiitos siitä Jumalalle!

Luomistyönsä lopuksi Jumala lepäsi. Kiitos Jumalalle levosta! Siitä, että aina ei tarvitse jaksaa, aina ei tarvitse olla vahva, vaan välillä saa levätä ja pitää huolta jaksamisestaan.

Eikö tässä olisi siis aihetta kiitokseen! Kiitos Jumala sinulle kaikesta! Kiitollisin mielin tähän päivään!

Päivänavaus alakouluilla 17.4

Päivänavauksen kulku:

- tervehdykset, kuka olen, mistä tulen
- mikä on päivän aihe: Jumalan huolenpito
- mitä se huolenpito on (joku huolehtii, pitää huolta, antaa sellaisia asioita, joita tarvitsee, vanhemmat, kummit, opettajat, seurakunnan työntekijät pitää huolta)
- meillä Taivaallinen Isä joka pitää meistä aina huolta, ihan jokaisesta
- kerron pian tarinan Raamatusta, johon jokainen saa tulla mukaan liikkeen ja äänen kanssa
- jaetaan koulu luokittain 5 ryhmään ja opetellaan liikkeitä ja äänet
- ryhmät: **Jeesus** (kädet pystyyn ja sanoen AAMEN, **opetuslapset** (kädet korville ja sanoen apua, **aallot/meri** (käsillä tehden aaltoja vartalon edessä ja suhisten) **vene** (käsistä veneen kokka ja sanoen TÖKS sekä **tuuli/myrsky**, käsiä heilutellen pään yllä ja ulisten kuin tuuli)

Jeesus tyynnyttää **myrskyn**

Samana päivänä illan tultua **Jeesus** sanoi **opetuslapsilleen**: ”Nyt lähdemme **meren** vastarannalle.” **Opetuslapset** lähettivät väen pois ja nousivat **veneeseen**, jossa **Jeesus** jo istui. Muitakin **veneitä** lähti hänen mukaansa. Äkkiä nousi kova **myrskytuuli** ja **aallot** löivät **veneeseen** niin, että se oli täytty-mäisillään. Mutta **Jeesus** vain nukkui **vene** perässä nojaten päänselänsä. **Opetuslapset** herättivät hänet ja sanoivat: ”Opettaja, etkä näe, että me hukumme! **Myrsky** on liian ankara, **aallot** liian korkeita. **Venemme** uppoaa!” Silloin **Jeesus** nousi, nuhteli **tuulta** ja käski **merta**: ”Vaikene, ole hiljaa!” **Opetuslapset** olivat ihmeissään. **Tuuli** asettui ja **meren** pinnasta tuli aivan tyyni. **Jeesus** sanoi **opetuslapsilleen**: ”Miksi te noin pelkätte? Eikö teillä vielääkään ole uskoa?” Silloin suuri pelko valtasi **opetuslapset** ja he kyselivät **veneessä** toisiltaan: ”Mikä mies tämä oikein on? Häntä tottelevat **tuulet** ja **aallotkin**.”

- Tässä tarinassa näkyi, että vaikka olisi myrsky ja pelottaisi, Jumala pitää huolta ja kulkee ihmisen kanssa käsi kädessä, luontokin tottelee Jumalaa
- aina myrskyn jälkeen lopulta paistaa taas aurinko
- lopuksi lauletaan virsi 498 ja rukoillaan yhdessä

Saction-ilta LUOVASTI VIHREÄÄ –menetelmillä 26.3.2015

1. Tervetuloa ja esittelyt (5 min)

- tilanteen vaatimat esittelyt illan kulusta ja paikalla olevista vetäjistä
- yleistä infoa rippikoulun tulevista tapahtumista

2. Kuvat lattialla (lämmittely) (10 min)

- lattialle levitetty sanomalehdistä leikattuja kuvia
- jokainen valitsee yhden kuvan mielessään, joka kertoo millaisella mielellä on tänään
- jokainen kertoo nimensä ja kuvansa
- myös vetäjät tekevät tämän

3. Roskanimet (5 min)

- valitaan itselle illaksi roskanimi eli jokin roska sukunimeksi, joka alkaa samalla etukirjaimella kuin oma etunimi
- voi olla mikä tahansa roska tai esimerkiksi se, jonka heitti viimeksi roskiin
- käydään kierros, jokainen saa sanoa (vetäjä ottaa nimet ylös listalle, niitä tarvitaan pian)

4. Ryhmien muodostus (10 min)

- kaikki alkavat liikkua tilassa
- kun ohjaaja antaa luvan, muodostetaan ryhmä annetun ohjeen perusteella ja ryhmän muodostamisen jälkeen annetaan kysymys, johon kaikki ryhmissä vastaavat
- ryhmien muodostustavat ja juttelukysymykset:
- muodostetaan ryhmä roskasta lähtevän äänen mukaan
 - juttelukysymys: mikä tänään on ollut parasta?
- muodostetaan ryhmä roskan koon mukaan
 - juttelukysymys: mikä tänään on ärsyttänyt eniten?
- muodostetaan ryhmä roskan hinnan mukaan (kuinka kallis se on ollut ostaessa)
 - juttelukysymys: mitä odottaa huomiselta?

5. Roskabingo (15 min)

- jokainen saa 4x4 ruudukon, johon kirjoittaa joka ruutuun yhden kaverin nimen ja roskasukunimen
- siis jokainen nimi saa esiintyä ruudukossa vain kerran (sama roska ei haittaa)
- kun ruudukot ovat täynnä, pelataan bingoa: ohjaaja sanoo vuorotellen satunnaisessa järjestyksessä osallistujien nimet ja omassa ruudukossa oleva nimi merkitään
- joka saa 4 nimeä pystyyn, vaakaan ja vinoon, saa huutaa bingo!
- pelataan kierrokset 1 bingo, 2 bingoa ja täysi ruudukko

6. Muodostetaan ryhmät roskien kierrätyksen mukaan (5 min)

- lattialle levitetty kortit, joissa lukee erilaisia jätteitä ja roskia, tilan sivuilla neljä astiaa, joissa lukee ”lasi”, ”metalli”, ”ongelma” ja ”bio”
- jokainen nostaa yhden kortin ja muodostaa ryhmän roskan kierrätyksen mukaan (esimerkiksi kaikki metallijätteeseen kuuluvat menevät metallinkeräyspisteeseen)

Biojäte:

1. banaaninkuori
2. vanhaksi mennyt leipä
3. teepussi
4. perunankuoret
5. kahvinporot ja suodatinpussi
6. kukkamulta
7. homeinen makaronilaatikko

Metallijäte:

1. tonnikalapurkki
2. ananaspurkki
3. pilttipurkin kansi
4. rikkiäinen hakaneula
5. alumiinifolio
6. tyhjä kynttilän metallikuori
7. klemmari

Lasijäte:

1. rikkinäinen juomalasi
2. tyhjä, kirkas hillopurkki
3. rikkinäinen kukkamaljakk
4. pilttipurkki
5. pantiton lasipullo
6. kynttilälyhdyn irronnut ikkuna
7. tyhjä, kirkas oliivipurkki

Ongelmajäte:

1. maali
2. loisteputki
3. paristo
4. elohopeakuumemittari
5. vanhat lääkkeet
6. auton akku
7. vanha tietokone

6. Kollasityö (10 min)

- muodostetuissa jäteryhmissä tehdään sanomalehdistä leikkaamalla yhteinen kollaasitaideteos aiheella RIPARI
- jokainen saa leikata sanomalehdistä sanoja, kirjaimia ja kuvia sen mukaan, mikä fiilis on suhteessa rippikouluun
- liimataan yhteiselle kartongille
- katselleen työt lopuksi yhdessä
- tässä kohdassa kannattaa muistuttaa, että vaikka nyt saattaa tuntua tylsältä tai turhalta, kannattaa työ ottaa kesällä mukaan ja miettiä rippikoulun jälkeen, pitääkö kollaasi enää paikkaansa

7. Isosten hartaus aiheella luominen

Saction-ilta LUOVASTI VIHREÄÄ –menetelmillä 16.4.2015

1. Tervetuloa ja esittelyt (5 min)

- tilanteen vaatimat esittelyt illan kulusta ja paikalla olevista vetäjistä
- yleistä infoa rippikoulun tulevista tapahtumista

2. Nimi- ja kuulumiskierros

3. Oma kuva näkemättä

Asetutaan istumaan lattialle tai pidetään silmät kiinni koko harjoituksen ajan. Jokainen vaihe tehdään leikin vetäjän mukaan. Ohjeet annetaan tietyssä järjestyksessä ja kuvaa ei saa katsoa ennen kuin vetäjä antaa luvan. Piirretään seuraavassa järjestyksessä:

1. Aseta paperi pystyyn, kynä keskelle
2. Piirrä pään ääriviivat ja kaula
3. Piirrä silmät
4. Piirrä korvat
5. Piirrä nenä
6. Piirrä suu
7. Piirrä kulmakarvat ja ripset sekä mahdollisesti silmälasit
8. Piirrä lopuksi vaatteet/huivi/korut ym.
9. Saa katsoa!

4. Muodostetaan ryhmät roskien kierrätyksen mukaan (5 min)

- lattialle levitetty kortit, joissa lukee erilaisia jätteitä ja roskia, tilan sivuilla neljä astiaa, joissa lukee ”lasi”, ”metalli”, ”ongelma” ja ”bio”
- jokainen nostaa yhden kortin ja muodostaa ryhmän roskan kierrätyksen mukaan (esimerkiksi kaikki metallijätteeseen kuuluvat menevät metallinkeräyspisteeseen)

Biojäte:

1. banaaninkuori
2. vanhaksi mennyt leipä
3. teepussi
4. perunankuoret
5. kahvinporot ja suodatinpussi
6. kukkamulta
7. homeinen makaronilaatikko

Metallijäte:

1. tonnikalapurkki
2. ananaspurkki
3. pilttipurkin kansi
4. rikkinäinen hakaneula
5. alumiinifolio
6. tyhjä kynttilän metallikuori
7. klemmari

Lasijäte:

1. rikkinäinen juomalasi
2. tyhjä, kirkas hillopurkki
3. rikkinäinen kukkamaljakko
4. pilttipurkki
5. pantiton lasipullo
6. kynttilälyhdyn irronnut ikkuna
7. tyhjä, kirkas oliivipurkki

Ongelmajäte:

1. maali
2. loisteputki
3. paristo
4. elohopeakuumemittari
5. vanhat lääkkeet
6. auton akku
7. vanha tietokone

6. Kollasityö (10 min)

- muodostetuissa jäteryhmissä tehdään sanomalehdistä leikkaamalla yhteinen kollaasitaideteos aiheella RIPARI
- jokainen saa leikata sanomalehdistä sanoja, kirjaimia ja kuvia sen mukaan, mikä fiilis on suhteessa rippikouluun
- liimataan yhteiselle kartongille
- katselleen työt lopuksi yhdessä
- tässä kohdassa kannattaa muistuttaa, että vaikka nyt saattaa tuntua tylsältä tai turhalta, kannattaa työ ottaa kesällä mukaan ja miettiä rippikoulun jälkeen, pitääkö kollaasi enää paikkaansa

7. Isosten hartaus aiheella Jumalan huolenpito

Lapsityön hartaudet 21.4 ja 22.4

*Tarvitaan: liinat (musta, sininen x 2, ruskea, vihreä, valkoinen), musta A3-kartonki, sinitarraa, ohjetekstit kirjoitettuina ja tulostettuina, 7 avautuvaa lahjapakettia, kynttilä, jolle alusta, tulitikut, pieniä astioita, joihin vettä, hiekkaa, lehtiä, pumpulia astiassa, leikatut kartonkitähdet, eläinpehmo-
leluja, käsipeili, pieni peitto*

Seitsemän tuolia aseteltu puolikaareen, jokaisella tuolilla liina ja laatikko, jossa luomispäivän tavarat. Hartauden alku, kuten kerhoissa on tapana (kynttilöiden sytytys, Raamatun avaaminen, alkulaulut jne.) ja sitten minun osuuteni.

1. päivä: musta liina, laatikossa kynttilä, jolle alusta ja tulitikut

Tarinaa kertoen: ”Kauan sitten, niin kauan, ettei kukaan muista, oli maailma, jossa me asumme, tyhjä ja pimeä. Silloin Taivaan Isä päätti, että maailmaan oli luotava elämää (avataan ensimmäinen yllätyslaatikko, näytetään sisältö) ja hän päätti luoda ensimmäisenä valoa (otetaan kynttilä ja sytytetään se). Jumala näki, että valo oli hyvä.

2. päivä: sininen liina, laatikossa pumpulia astiassa

Tarinaa kertoen: ”Toisena päivänä Jumala päätti luoda taivaan (avaten seuraava yllätyslaatikko) Jumala näki, että niin oli hyvä.” Nyt kaikki saavat tulla kokeilemaan, mitä täältä yllätyslaatikosta löytyikään: ihania, pehmeitä pumpulipilviä! Jokainen saa laittaa pilviä laatikkoon, taivaalle.

3. päivä: vihreä liina, laatikossa kasveja, hiekkaa ja vettä astioissa

Tarinaa kertoen: ”Kolmantena päivänä Jumala päätti, että maan päällekin tarvittiin asioita (avataan yllätyslaatikko). Hän päätti luoda maata, vettä ja kasveja (voi ottaa purkit pois laatikosta sitä mukaan). Jumala katseli tätä kaikkea ja näki, että niin oli hyvä.” Nyt jokainen saa tulla tuoksuttelemaan ja haistelemaan, miltä maa, vesi ja kasvit tuoksuvat.

4. päivä: musta kartonki kiinni tuolin selkänojassa, laatikossa irtotähtiä ja sinitarraa

Tarinaa kertoen: ”Neljäntenä päivänä Jumala katsoi taivaalle, ja näki, että se oli vielä aika tyhjä. Jumala päättikin luoda taivaalle (avataan yllätyslaatikko) auringon, tähdet ja kuun.” Nyt jokainen saa tulla laittamaan oman tähden taivaalle (mustalle kartongille).

5. päivä: sininen liina, laatikossa irtokalat ja linnut, joilla höyhenpyrstöt

Tarinaa kertoen: ”Viidentenä päivänä Jumala katsoi maan päälle ja totesi, että maailma on aika tyhjä ja hiljainen. Siksi Jumala päätti luoda maailmaan seuraavaksi kaloja ja lintuja” (laita linnun laulu soimaan ja avaa yllätyslaatikko) Nyt jokainen saa tulla kokeilemaan, miltä kalansuomu voisi tuntua ja miltä linnun höyhen tuntuu poskea vasten.

6. päivä: ruskea liina, laatikossa eläinpehmolelut ja käsipeili

Tarinaa kertoen: ”Kuudentena päivänä Jumala päätti, että jotakin vielä puuttuu ja hän päätti luoda maailmaan kalojen ja lintujen ystäviksi eläimet ja kaikkien näiden johtajaksi ihmisen.” (avaa yllätyslaatikko) Nyt jokainen saa tulla silittämään laatikosta löytyviä eläimiä (voi kysellä, mitä eläimiä löytyy) Katsokaapas tänne myös, tässä on peili. Mitä sieltä peilistä näkyy? (oma kuva) Niin, jokainen ihminen on Jumalan luoma, ihmeellinen ja ainutlaatuinen taideteos.

7. päivä: valkoinen liina, laatikossa pieni peitto

Tarinaa kertoen: ”Seitsemäntenä päivänä Jumala katseli kaikkea luomaansa ja näki, että kaikki oli hyvää. Silloin Jumala päätti, (avaa yllätyslaatikko), että olisi aika levätä.” Yllätyslaatikosta löytyi peitto. Jumalakin lepäsi ja niin mekin saamme nyt levätä rukouksen ja kahvin avulla

Kerhojen oma rukous ja sitten kahville